DE SCHRIFTEN

DER

KLEINE PROPHETEN,

OVERGEZET EN VERKLAARD.

EERSTE STUK.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON.
1843.

DE PROPHETIEN

VAN

JOËL, 'AMOS EN 'OBADJA,

OVERGEZET EN VERKLAARD.

UTRECHT,
KEMINK & ZOON.
1843.

DE PROFETIE VAN JOËL.

INLEIDING.

Wie was Joël? Ziedaar eene vraag, die van zelve bij ons oprijst, als wij zijne schriften in handen nemen, maar bij het ontbreken van alle berigten omtrent dien Propheet, moeijelijk te beantwoorden is. Zijn klein geschrift is alles, wat ons van hem overbleef, en het is alleen hieruit, dat wij iets omtrent hem, zijnen tijd, en zijne betrekking moeten opmaken. In deze redenen hooren wij hem, zoo als hij tot zijne volksgenooten sprak, hen vermaande en opwekte, en wat wij uit deze mogen opvangen, kan alleen ons de plaats wijzen, welke de spreker in de geschiedenis innam, de omstandigheden, onder welke hij optrad, het doel, dat hij zich voorstelde.

I. De aanleiding tot deze redenen des Propheets was eene nieuwe bezoeking, die het rijk van Juda had getroffen. Nu waren het geene vijanden, die het bedreigden, zoo als vroeger, maar tallooze zwermen van sprinkhanen hadden het land bedekt en de boomen en vruchten des akkers afgevreten, terwijl eene voortdurende droogte de vrees deed ontstaan, dat deze plaag nog zou verergeren en eindelijk alle hoop des landmans vernietigen. Algemeene hongersnood ware dan het gevolg der verwoesting, zoodat zelfs de offers in den Tempel zouden moeten ophouden, en het vee geen weide meer zou vinden. In den nazomer, toen wijnstok en vijgenboom reeds eenen goeden oogst beloofden, I, 7, 12, hadden deze verwoestende insekten zich van de zuid- en oostzijde des lands af over hetzelve uitgebreid en, op hunnen vernielenden togt niets overlatende, trokken zij steeds verder en verder voort. Wel had men gehoopt, dat de invallende najaarsregen, die gewoonlijk tegen het einde van October viel, hunnen voortgang zoude stuiten en deze zwermen vernielen, daar vochtige weersgesteldheid voor dezelve doodelijk is, maar de regen bleef terug, zoodat ook het gezaaide graan niet konde opkomen en alzoo wat door de sprinkhanen nog niet was verwoest door droogte verkwijnde[1]).

1) Credner (*der Prophet Joël* p. 2, 31.) meent dat de sprinkhanen tweemalen, eerst in den nazomer en daarna in het voorjaar des volgenden jaars zich zouden vertoond hebben, maar zonder genoegzamen grond, daar Joël slechts van eenen

Intusschen maakten deze dieren dagelijks grootere vorderingen en hadden reeds de steppen, ten zuiden van Juda, verlaten en het gebergte, dat zich aan die zijde van Jerusalem uitstrekt, bedekt. Deze stad zouden zij weldra bereiken en het vruchtbaarste gedeelte des lands werd nu hunne eerste prooi, zoodat het volk, door zulk eene ramp zwaarder dan door de verwoestingen eens oorlogs getroffen, allen moed had verloren. Zoo nu Jahve [1]) zelf geen uitkomst gaf, wat moest er van het volk worden? Nu erkende men van God te zijn afgeweken, en dat bij eene uiterlijke opvolging zijner geboden, de harten van Hem waren verwijderd, maar men aarzelde nog geheel tot Hem weder te keeren, om voor Hem zich te verootmoedigen en bij Hem hulpe te zoeken. Wanhopend onder de straffende hand des Heeren, zaten zij neder in den voorhof des Tempels vol vrees en angst, dat dit alles nog slechts de voorboden van veel erger onheilen zijn zoude en de dag des Heeren, de dag der straf en wraak over de zonde Zijns volks en der overige volken zou nabij zijn. Zij gevoelden wel de onmogelijkheid om iets ter afwending der bezoeking te kunnen doen, maar toch had deze haar doel nog niet bereikt, zij had in de harten der Israëlieten het gevoel der betrekking tusschen Jahve en Zijn volk nog niet verlevendigd, versterkt en verhelderd, en geen Propheet haar hiertoe den volke voorgesteld. Toen stond Joël op, die, hoe zeer zelf door het onheil zijns volks ter neder gedrukt, vol was van vertrouwen en moed, van heiligen ijver en vast geloof. Hem had de Heer verkoren, om tot zijn volk te spreken en op Zijn bevel, moest hij de nedergeslagene menigte opwekken en vermanen, hen tot verootmoediging en berouw, tot bekeering en heiliging brengen, opdat zoo het verbond tusschen het volk en zijnen God mogt worden vernieuwd en bevestigd. In den voorhof van den Tempel, waar Priesters en Oudsten het volk niet konden helpen, waar het offer te vergeefs op den altaar scheen ontstoken, te midden van het treurende volk hield Joël zijne eerste rede. Hij spreekt hier niet om de vrees ongegrond te doen schijnen, of de bezoeking als minder drukkend en haast voorbijgaande voor te stellen, maar integendeel, met de sterkste en levendigste kleuren schildert hij de aangerigte verwoesting en den toestand des lands af, bevestigt het bange vooruitzigt omtrent de toekomst, en wekt allen tot weeklagt en treurigheid op. Men gevoelt het hoe zeer ook hij door de ramp is ter neder gedrukt, en in de angstige verwachting des volks deelt, maar echter wanhoopte hij niet aan de trouw en de liefde van Jahve voor Zijn volk. Tot verootmoediging en terugkeering tot den God hunner vaderen, tot algemeen vasten en gebed vermaant hij allen, overtuigd als hij was, dat de Heer zijn volk en erfdeel niet verlaten zoude, maar zijne beloften, aan Abraham en David gedaan, vervullen, hoe hoog de nood ook klimmen mogt, al brak ook de dag van Jahve, de dag der straffe en des gerigts, weldra aan. Joëls tijdgenooten volgden zijne vermaningen op, en een plegtige boetedag werd gevierd, op welken het volk zich voor den Heer vernederde, om zich op nieuw aan Hem te

steeds voortgaanden en verergerenden, plotselijken inval spreekt, die ook later door des Heeren tusschenkomst terstond geheel ophield, vgl. Maurer, *Comm.* V. II. p. 295. Hitzig, *die zwölf kl. Proph.* p. 5.

1) Deze schrijfwijze is ongetwijfeld de ware. Men zie Hengstenberg, *Authentie des Pent.* I. p. 230. Hitzig, *Jesaia*, p. 4. Gesenius, *Thesaurus* I. p. 577. Tuch, *Genesis*, p. 33-35. Er bestaat alzoo geene andere reden, waarom men langer Jehova zou schrijven, dan het langdurig gebruik van dien naam. Aan dit vooroordeel mag men echter de waarheid niet opofferen.

verbinden. Toen verhoorde de Heer dat gebed, en schonk niet slechts eenen rijkelijken regen, maar verwijderde ook de sprinkhanen en deed ze hunnen dood in de zee vinden, zoodat de Propheet zich met de dankbare menigte mogt verheugen, en haar nu in des Heeren naam eene blijde toekomst verkondigen, als hij de hoop van Israël schetst, voor welker vervulling deze verlossing een nieuw onderpand was. Meer dan vruchtbaarheid en regen zou Jahve schenken, Hij zou zich aan allen openbaren, over de vijanden vreeselijke strafoefening houden, die nu gedurig Zijn erfdeel bestookten, en Jerusalem eeuwig doen bestaan. Dit blijde vooruitzigt stelt Joël aan het volk voor en verblijdt zich met hetzelve in het heil, dat zijn oog reeds aan de kimmen zag opgaan.

Dit was de aanleiding tot deze beide redenen, die de Propheet naderhand opteekende, opdat zij nog lang na zijnen dood voor den nakomeling getuigenis geven zouden van Gods liefde en trouw voor zijn volk, die het strafte, maar niet verdelgde, en een spiegel zouden blijven voor Israël, in welken het zijne blijde toekomst kon zien afgespiegeld, en de toekomende dingen geschetst, die, nog niet gezien, steeds het voorwerp der dierbaarste en heiligste verwachtingen des volks waren. Joël vereenigde toen de twee deelen zijns geschrifts door het tusschenvoegsel II, 18, waarin hij ons de verhooring van het gebed des volks meldt, en vormde zonder voor zijne lezers onverstaanbaar te worden, zijne redenen tot één geheel, daar de woorden zelve duidelijk genoeg aanwezen, dat hier eene tijdruimte verloopen en des Heeren antwoord eerst gevolgd was, toen men aan des Propheten aansporing had gehoorzaamd [1]. Niemand las ooit deze Prophetie, of hij moest bekennen, dat dezelve zich als een uitstekend voortbrengsel van het dichterlijk genie kenmerkt, zoowel door de keus der woorden, als door de regelmaat en schoonheid van den vorm, en ons Joël niet slechts als een' geoefend redenaar, maar ook als een' groot dichter doet kennen, die, wat des Heeren Geest hem beval te spreken, in schoone poëzy wist uit te drukken. Zijne redenen zijn eenvoudig en statig, kernachtig en kort, zijne voorstelling levendig en schilderachtig, en wij bemerken het, dat wij hier nog een overblijfsel aantreffen uit den tijd, toen de Propheten, nog niet bespot, gehoor vonden bij het volk, en zonder tegenspraak des Heeren woord konden spreken.

II. Zamelen wij echter op, wat deze Prophetie ons omtrent de persoon en den tijd van deszelfs schrijver leert, zoo vinden wij slechts enkele aanwijzingen, doch nergens zekere bewijzen. Wel noemt hem ons het opschrift, dat hij boven zijn geschrift stelde, Joël den zoon van Pethuël [2], maar niets vinden wij er bijgevoegd, waaruit wij iets naders omtrent zijnen stand mogen besluiten, zelfs is de naam des Konings, onder wien hij optrad, hier weggelaten, en het is eene, hoewel niet van alle waarschijnlijkheid ontbloote gissing, dat hij tot een priesterlijk geslacht behoord hebbe, die vooral door zijn optreden in den Voorhof des Tempels en zijne wijze van aanspreken der Priesters, eenigen grond schijnt te ontvangen [3]. Zeker

1) Meier, *der Proph. Joël*, *p.* 119. Ewald, *die Proph. des A. B.* p. 66.

2) Over de beteekenis dezer namen, zie men Rutgers, *Annot. in Joël.* p. 1. Holzhauzen, *die Weiss. des Proph. Joël*, p. 35. Credner, p. 98.

3) Holzhausen, p. 15 meent, Pethuël was dezelfde als Petachja, I Chron. 24, 16; doch zonder eenigen grond. Vgl. Ewald, p. 67. Meier, p. 13. Winer, *Realwörterb.* p. 689.

evenwel was de woonplaats van den Propheet Jerusalem, de hoofdstad van het rijk van Juda, waarheen het volk des lands, naar den Tempel aan Jahve gewijd, zamenvloeide. Daar trad hij als Propheet van Jahve op, en deze stad is het middelpunt zijner rede, zoowel als hij het onheil des lands beschrijft, als waar hij de toekomst schildert, terwijl de zuiverheid en sierlijkheid zijner taal ons genoeg den meer beschaafden bewoner der hoofdstad doen kennen. Maar vragen wij, of Joël reeds meermalen Jahve's woorden tot het volk had gesproken? Of hij geëerd onder zijne medeburgers of wel onbekend bij hen was? Welke zijne lotgevallen waren? Niemand zal er ons op antwoorden, en de Heer, die ons zijne schriften bewaarde, wilde het ook hier toonen, dat Zijn woord daar ligt, niet om onze nieuwsgierigheid te voldoen, maar opdat wij er de stem Zijns Geestes uit zouden hooren, en vernemen wat Hij ons wil openbaren. Levert echter de bereidwilligheid des volks, om het woord des Profeten op te volgen, en het nog niet verdwenen geloof en vertrouwen op Jahve een bewijs van de hooge oudheid dezer redenen op, dit wordt ook uit andere aanwijzingen bevestigd. Aan de eene zijde toch blijkt het uit de wijze, waarop de Propheet van Egypten, Edom en Philistaea spreekt, dat deze volken zich toen reeds vijandig tegen Juda hadden betoond. Kort na de verdeeling van het rijk, had Sisak, Egyptens Koning, eenen inval in het rijk van Juda gedaan, en Jerusalem ingenomen en geplunderd, I Kon. XIV, 25. II Chron. XII, 2; Edom was door David aan Israël onderworpen en afhankelijk van de Koningen van Juda gebleven, tot de regering van den zwakken Joram, toen, omstreeks het jaar 888 voor Christus, de Edomieten het juk afwierpen, II Kon. VIII, 20-22, voor welken afval naderhand Amasja, die van 838 over Juda Koning was, hen tuchtigde, II Kon. XIV, 7. Bij gelegenheid van dien afval hadden zij waarschijnlijk dat Israëlitisch bloed vergoten, hetwelk hun Joël verwijt, IV, 19. De Philistijnen eindelijk hadden, vereenigd met Arabische stammen, onder Jorams regering van 889-883, Jerusalem ingenomen, II Chron. XXI, 16-17, en daarbij zeker vele inwoners weggevoerd, die zij als slaven aan de Phoeniziers verkochten, om naar elders vervoerd te worden, hetgeen Joël IV, 4-6 aanwijst, die op zulk eene wijze hiervan spreekt, dat er genoegzaam uit blijkt, dat er sedert nog niet veel tijds kon verloopen zijn 1). Aan den anderen kant vermeldt de Propheet nergens de Assyriers, die hij als Israëls vijanden voorzeker zoude aangewezen hebben, zoo zij toen reeds het rijk waren genaderd en bedreigd hadden, gelijk wij hen bij Amos V, 27. VI, 2, 14, vinden aangeduid. Zelfs de Syriers van Damascus, die onder Jehoas, tusschen de jaren 850-840 eenen togt tegen Juda ondernamen en alleen door rijke geschenken bewogen werden om af te trekken, II Kon. XII, 18, 19, vermeldt Joël niet. Heeft nu de Propheet voor dezen inval gesproken, doch na den afval van Edom, dan zien wij, waarom hij dien afval als nog ongestraft voorstelt, hetgeen later eerst door Amasja gebeurde, even als eerst 'Uzzia de magt der Philistijnen fnuikte, II Chron. XXVI, 6. De wijze ook, waarop Amos van de schriften van Joël heeft gebruik gemaakt, bewijst, dat deze de oudste van beiden was, en hij zijn geschrift kende 2), zoodat alles zamenstemt, om het tijdvak tusschen 888 en 840 v. Ch. aan te wijzen, als den leeftijd van dezen

1) Vgl. Movers, *Untersuch. üb. d. Bibl. Chron.* p. 122.

2) Dit bevestigt ook de plaatsing van Joëls geschrift voor dat van Amos, vgl. Caspari, *der Proph. Obadja*, p. 30.

Propheet. Zoo wij echter opmerken, dat gedurende dien tijd Achazja, die de afgoderij beschermde, II Kon. VIII, 27, 'Athalja, die hem hierin volgde, II Kon. XI, 3-18, en Joas, die de godsdienst herstelde, zoolang hij onder voogdij van den Hoogepriester Jehojada' was, den troon van Juda in bezit hadden, en hiermede de godsdienstige stemming des volks vergelijken, zoo als die uit Joëls geschrift blijkt, dan kunnen wij wel niet twijfelen, of hij heeft deze redenen gehouden tusschen de jaren 870-860 v. Chr., gedurende de eerste helft der regering van Joas, toen de Hoogepriester het verbond tusschen Jahve, den Koning en het volk weder had vernieuwd, II Kon. XI, 17 [1]). Deze Koning, op zijn zevende jaar, in 877, tot den troon geroepen, vertrouwde zich in zijne jeugd geheel aan de leiding van Jehojada', en zoolang deze leefde, was zijne regering regtvaardig en beschermde hij de dienst van Jahve, II Kon. XII, 3, maar na diens overlijden werd hij een dwingeland, die den God zijner jeugd verliet, II Chron. XXIV, 18. Hieruit is het te verklaren, dat Joël van den Koning, die nog jong was, geheel geen melding maakte, maar de Oudsten en Priesters als de voornaamsten des volks aansprak, daar aan hunne leiding toen het meeste was toevertrouwd. Kunnen wij op deze wijze ongeveer den tijd bestemmen, wanneer de Propheet optrad, verder is ook alles omtrent hem onzeker en geheel onbekend is het, of hij ooit andere Prophetien geschreven hebbe, want zeer onzeker is de gissing [2]), die Jesaia II, 2-4, vgl. Micha IV, 1-3 stelt ontleend te zijn uit een verloren geschrift van Joël.

III. Bijna geene Prophetie heeft zoovele verschillende uitleggingen ondervonden, als die van Joël. En geen wonder, want geene scheen zoo moeijelijk met de voorstellingen overeen te brengen, die men zich van de oude Propheten der Hebreën gewoon was te vormen. De plaag toch der sprinkhanen kwam aan vele oudere uitleggers te gering en onbeduidend voor als aanleiding tot deze redenen, dan dat zij niet op eenige wijze eene meer belangrijke en bedekte bedoeling derzelven zouden gezocht hebben, even als of voor Jahve en Zijne dienaren niet elke bezoeking eene geschikte gelegenheid geweest ware, om het volk tot bekeering en verootmoediging te vermanen, en de beloften, aan de vaderen gedaan, in herinnering te brengen bij hen, op wie zij nu rustten. Daarenboven had reeds Mose zulk eene straf bedreigd in des Heeren naam, Deuter. XXVIII, 38, en Salomo later afgebeden, I Kon. VIII, 37, zoodat men deze plaag wel als eene bepaalde straf des Heeren mogt beschouwen, vooral zoo zij zich in die vreeselijkheid vertoonde, waarin zij door Joël wordt afgeschilderd. De oudste schrijvers echter der Christelijke Kerk meenden bijna allen, dat de Propheet onder het beeld van sprinkhanen de vijanden des volks had aangeduid en vonden zelfs voor elk der I, 4 genoemde soorten, eene bijzondere beteekenis [3]), hoewel zij de mogelijkheid, dat ook deze bezoeking had plaats gehad, niet geheel ontkenden. Later heeft men zich dan ook

1) Had Holzhausen, p. 20 Joël's leeftijd omstreeks het jaar 770 v. Chr. bepaald, het was eerst Credner, die, p. 38-52, naauwkeuriger alles uiteen zette, en besloot, dat hij in de eerste jaren van Joas' regering geleefd moest hebben; hem volgden Hofmann, *Weissag. u. Erf.* p. 202. Movers, Winer, Hitzig, Ewald, Meier, maar Jäger, *über das Zeitalter Obadja's*, p. 50, en Maurer, maken Joël nog tot een tijdgenoot van Amos, omtrent het jaar 800 v. Chr.

2) Hitzig, *Jesaias.* p. 22. Ewald, *Proph.* I. p. 69, doch men vgl. Maurer, *Comm.* II. p. 469. Hofmann, p. 215.

3) Credner, p. 17-21. Bij de aldaar aangehaalden voege men Theodorus Antiochenus, *Comm. in Proph. min.* p. 131.

meer en meer overtuigd, dat deze Prophetie eigenlijk moest worden opgevat, en zonder twijfel door den Propheet bij gelegenheid eener sprinkhanen-plaag was uitgesproken, zoodat deze ten minste als de eerste aanleiding moest beschouwd worden. Men zoude ook aan de woorden geweld moeten doen of den Propheet van onverschoonlijke onduidelijkheid beschuldigen, zoo men wilde vooronderstellen, dat hij van sprinkhanen sprak en deze beschreef, zonder ze evenwel te bedoelen, en zich van eene beeldspraak bediende, zonder ergens den sleutel aan te wijzen. Iets anders evenwel is het, of de Propheet zijne voorstelling wel van de toen aanwezige sprinkhanen ontleende, maar er de voorstelling van den aanstaanden ondergang van Juda door de Assyriers en Babyloniers mede vereenigde. Zoo meenden sommigen een tweeledig onderwerp in Joëls prophetie behandeld te zien, de voorstelling eener sprinkhanen-verwoesting en die van een dreigend oorlogsleger. Zoo niet ten tijde van Joël, zegt men, het gevaar der Assyriers nog zoo verwijderd ware geweest, dat hij er slechts op konde toespelen, hij had geen ander onderwerp noodig gehad, met hetwelk hij de schildering hunner dreigende magt konde verbinden. Nu echter moest hij nog een ander verwant onderwerp hebben, en dit bood hem de verwoesting, door de sprinkhanen aangerigt, aan. Deze beschouwde de Propheet, zoowel als de nadering der Assyriers als een strafgerigt des Heeren, en hij verbond deze beide onderwerpen zoo naauw te zamen, dat hij, waar hij slechts van sprinkhanen scheen te spreken, het dreigende leger der Assyriers in het oog had, en dit zulk eenen invloed op zijne voorstelling uitoefende, dat de beschrijving dezer insekten straks in die eens legers overging [1]). Bij deze opvatting heeft men echter het wezen der Prophetie bij de Hebreën geheel miskend, want de eerste en voornaamste zending der Propheten was aan hun volk en hunne tijdgenooten, voor wie zij in Jahve's naam en met Zijne woorden optraden, en spraken, wat de Heer op dit oogenblik en onder die omstandigheden wilde verkondigd hebben. Zij moesten het volk telkens als het afweek terug roepen tot de dienst van Jahve en het zijne hooge bestemming steeds nader brengen. De rampen en tegenspoeden, die de Heer Zijn volk toezond, moesten zij het in hun regte licht voorstellen, het volk bemoedigen en sterken, en de groote beloften Gods bij hetzelve in herinnering brengen, die toen het dierbaarste kleinood van Israël waren. Dit deden zij in krachtige, ernstige, dichterlijke redenen, door den Geest des Heeren gedreven, en traden voor het verzamelde volk zoowel, als voor aanzienlijken en Koningen op, sprekende op eene wijze, die allen verstaan konden en door allen moest begrepen worden, en, bezigden zij somtijds beelden, zij duidden dan zelve hunne beteekenis aan. En hoe konden zij anders? Welk nut konden zij daarstellen door onbegrepen woorden, door bedreigingen, die zonder grond, door straffen, die onwaarschijnlijk, door vermaningen, die niet noodzakelijk schenen? Indien Joëls tijdgenooten, toen hij optrad in den Tempel, de Assyriers niet kenden en geen gevaar hen nog bedreigde, hoe konden zij zijne bedoelingen verstaan, zoo hij hun dit gevaar vereenigd met de aanwezige sprinkhanen-plaag wilde schetsen? Hoe konden zij aan eene vermaning gehoor geven tot afwending eener straf, die zij niet zagen naderen, noch kenden? Of kenden en vreesden zij welligt reeds de Assyriers? Maar waarom bediende dan Joël zich van

1) Holzhausen, p. 3. Hengstenberg, *Christologie*. III, p. 146. volgg. Herbst, *Hist. Krit. Einleit.* II, 2. p. 114.

zulk eene duistere wijze van aanduiding, en noemde hij niet liever terstond wat hij bedoelde? Doch genoeg om het waarschijnlijk te maken, dat Joëls redenen niet slechts bij gelegenheid eener sprinkhanen-plaag gesproken zijn, maar ook alleen op deze betrekking hebben, en elke beeldsprakige of dubbelzinnige verklaring tegen den geest dezer Prophetie zelve strijdt, hetgeen ook door de meeste nieuwere uitleggers wordt gesteld.

IV. Maar wij moeten Joël nog meer bijzonder als Propheet beschouwen, en op de plaats letten die hij in de openbaring des Heeren inneemt. Reeds had Mose beloofd: » eenen Propheet uit het midden van u, uit uwe broederen, als mij zal u de Heer verwekken, naar hem zult gij hooren", Deuter. XVIII, 15, aan dezen zoude Hij Zijne woorden in den mond geven, dat hij spreken zoude alles wat de Heer hem zou gebieden. Deze belofte hield niet op vervuld te worden, zoo dikwijls er een Propheet in Israël opstond, een mensch en volksgenoot zijner broederen, die niet zijne, maar Jahve's besluiten en bepalingen uitsprak, omdat Diens Geest op hem was. Want dit was het kenmerkende eenes Propheets, dat hij onder eene onmiddelijke werking van den Geest des Heeren stond, waardoor hij bestemd, beheerscht en gedreven werd tot ëene werkzaamheid, bij welke zich al de krachten en vermogens zijner ziel moesten ontwikkelen, om te spreken voor het volk wat de Geest des Heeren hem drong en beval te verkondigen. Vooral nadat het rijk van Israël in tweeën was verdeeld, het volk gedurig van Jahve zich verwijderde en rampen en lijden hetzelve telkens overkwamen, traden zij op, om, nadat eens de Wet gegeven en het geslacht van David gevestigd was, het volk gedurig terug op de Wet, vooruit op de beloften aan David geschonken, te wijzen. Israël toch was het volk, hetwelk boven alle andere volken, door den Heer bestemd was, om Zijne openbaring, tot heil aller volkeren te ontvangen, en daarom stond het in eene bijzondere betrekking tot Hem, en was Hem een heilig volk, omdat de Heilige eens uit hetzelve zoude geboren worden. Tot Diens komst, die komen zoude, om de Wet en de Propheten te vervullen, en op den troon Davids te zitten tot in eeuwigheid, moest alles worden voorbereid, en gevormd, en Israël moest in zich de openbaring steeds meer en meer zien ontwikkelen en vootgaan, tot dat het oogenblik kwam, dat de Heer Zijne openbaring zoude voltooijen door zich zelven te openbaren. Daarom werd Israël het openbaringsvolk, en is deszelfs geschiedenis de geschiedenis der openbaring zelve, en gelijk deze in Christus eens hare meest volkomene ontwikkeling verkreeg, zoo vindt ook daar de geschiedenis van Israël haar doel, het middelpunt, tot hetwelk alles moest henen leiden. Niets was er derhalve in Israëls geschiedenis of het wees op Christus, en al de lotgevallen des volks waren eene groote heerlijke Prophetie van Hem, eene toenemende voortgaande openbaring Zijns Geestes voor dat Hij zich ligchamelijk openbaarde [1]). Maar verre was het er echter van af, dat dit volk zich altijd bewust zoude geweest zijn van deze zijne roeping, in tegendeel het was gedurig afwijkende van den Heer, en zich verzettende tegen Zijne leiding, en ook in hetzelve moest het blijken, dat de mensch van nature van God afkeerig is, en zich aan Hem zoekt te onttrekken, maar hier moest ook die afval en ongehoorzaamheid juist strekken, om datgene daar

1) Dit heeft onlangs HOFMANN, *Weiss. u. Erf* zeer schoon ontwikkeld. Vgl. ook ZIEGLER, *Hist. Entwickelung der Gött. Offenb.*

te stellen, wat de Heer in de bestemming van Israël had gelegd. Het volk had bij Sinaï de Wet ontvangen, die het overtuigen moest van zonde, van de noodzakelijkheid van verzoening, en wijzen op dien Priester, die priester zou zijn tot in eeuwigheid, Gal. III, 21. Rom. V, 20. Zij was gegeven in de hand van Mose, toen hij als middelaar tusschen God en het volk stond, om haar aan zijne volksgenooten bekend te maken, zoo als eens Hij, de Middelaar eenes beteren Verbonds, vergeving door het geloof allen zoude verkondigen, door de kracht Zijner eenige offerande. David had den troon van Israël beklommen, had de grenzen des lands uitgebreid en de vijanden overwonnen, Salomo door handel rijkdom verspreid en het rijk tot den hoogsten bloei gebragt, en het Koningschap in Israël had zijne hoogste ontwikkeling bereikt. Voor zooverre toch als het strekken moest Israël in het bezit der beloofde tijdelijke zegeningen te brengen, had het aan zijne bedoeling voldaan, maar, zelf tijdelijk en vergankelijk zijnde, kon het geen voortdurend gelukkigen toestand daarstellen: daarom verdween de heerlijkheid van Israëls Koningschap zoo spoedig, en bleef er alleen eene herinnering van over, die deszelfs herstelling tot een meer duurzaam bestaan moest doen wenschen. Zoo zag men, dat, wat zonde en dood vernietigen konden, het geluk des volks niet vermogt te bewerken, dat alleen Hij, die van zonde en dood verlossen kon en wiens Koningrijk geen einde zoude hebben, die Zijn volk niet met rijkdom en tijdelijke goederen, maar met de gaven des Geestes zou zegenen, in David's geslacht geboren vervullen zoude, wat deze niet had kunnen uitwerken. Een treurig tijdvak van vernedering en lijden begon voor het volk toen het zich in twee rijken gesplitst had, en van buiten door vijanden bestookt, van binnen door oneenigheid en verdeeldheid verzwakt werd, tot dat het eindelijk werd weggevoerd uit zijn land en prijs gegeven aan de willekeur zijner vijanden, want ook Israël moest lijden voor dat het verheerlijkt kon worden voor de oogen dezer volken, door de verschijning van Hem, die Zijn volk tot heerlijkheid zou voeren, en alle zijne vijanden zich onderwerpen, en onder dit lijden had het vertroosting en bemoediging noodig, herinnering aan de beloften der vaderen. Maar het was ook een tijdvak van gedurigen afval en verwijdering van Jahve, van afgoderij en zonden, zoodat er ook behoefte bestond aan gedurige vermaning en bedreiging, om het volk van de dienst der zonde tot de vereering des Heeren, en de opvolging Zijner Wet te roepen. Dit was de tweeledige roeping der Propheten en het doel hunner zending, die tegen over het volk door den Geest, die hen aanspoorde en bezielde, spraken als de woordvoerders van Jahve met Goddelijke kracht en gezag, tegen over Jahve, door den zin die in hen woonde, de vertegenwoordigers des volks waren, als het uitverkorene uit alle volken. Maar hoewel het de Geest des Heeren was, die door de Propheten sprak, dan in hen woonde, hen geheel vervulde en alle krachten der ziel verhoogde, heiligde en als middelen tot Zijn doel aanwendde, zij bleven echter menschen en, al waren ook hunne lippen als door vuur geheiligd, zoo hielden zij niet op zondaren te zijn; daarom was niet alles, wat zij dachten en zeiden goddelijk, maar slechts wat zij door den invloed diens Geestes spraken, in den naam en op het bevel van Jahve, en eischten niet hun persoon, maar vooral hunne woorden bij ieder gehoorzaamheid. En toch ook deze zelfs moesten den stempel hunner persoonlijkheid (*individualiteit*) dragen; want al was het de Geest des

Heeren, die hen drong tot spreken en hun beval datgene te verkondigen, wat telkens den volke moest worden bekend gemaakt: dat zij dit zóó deden, was het uitvloeisel hunner persoonlijkheid, hoewel dan, voor zoo ver zij, die als Propheten optraden, door den Heer waren gekozen en gevormd, ook deze een voortbrengsel des Geestes was 1). Van hier die verscheidenheid, die in de schriften der onderscheidene Propheten zich vertoont, die invloed, dien de verschillende tijdsomstandigheden klaarblijkelijk op hunne uitdrukking hebben, dat gebruik maken van de schriften en voorstellingen van vroegere Propheten. Toen Juda en Israël verdeeld waren, moest men in de eerste plaats hereeniging en terugkeer hopen, zouden des Heeren beloften vervuld worden; maar dat dit onmogelijk was, zoo lang men zich niet geheel en opregt tot Jahve bekeerde en Hem diende naar Zijne Wet, konden zij zich niet ontveinzen, die nog godvruchtig op den Heer vertrouwden, terwijl hunne hoop op het huis van David gevestigd bleef en op zijn Koninklijk geslacht, dat de heerlijkste beloften bezat. Zoo namen, bij de tweeledige taak der Propheten, hunne redenen veeltijds den vorm aan van strafbedreiging bij het voortgaan in de zonden, en heilsverkondiging bij bekeering en wederkeering tot Jahve. Zoo het volk den Heer naar Zijne Wet diende, dan zou Hij Israël en Sion, de plaats Zijner woning, verheerlijken en, als eindelijk alle vijanden zich daartegen zouden verzameld hebben en de nood op het hoogste zou geklommen zijn, als dan zou de Heer eene heerlijke uitkomst geven. Maar wendde men zich af van Hem, bezoeking en straf zouden het gevolg zijn, en, al bleven ook de beloften even gewis, zwaar zou de hand des Heeren op Israël rusten. Zoo spraken de Propheten, als van God gezonden leeraars, tot hunne volksgenooten, aanleiding uit het tegenwoordige nemende, als die getuigen waren van Jahve's verbond met Zijn volk, en wijzende op de toekomst, als die Zijnen raad met Israël en door hetzelve met het geheele menschdom verkondigden. Maar toen die toekomst vervuld werd en Hij verscheen, die Knecht des Heeren, op wien al de knechten des Heeren wezen, de grootste Gezant, die als magthebbende sprak en wien allen moesten aanbidden, op wien de Geest was niet met mate, toen hield de roeping der Propheten op, omdat Mose's wensch zou vervuld worden, dat allen Propheten waren, en Joëls woord geschieden, dat de Geest niet meer alleen door Propheten zou spreken en leeren, maar allen van God zouden geleerd zijn, om des Heeren wegen te erkennen en met de meeste kracht van redenen uit te spreken 2). Zoo lang nog de oudere Propheten eenen Koning uit Davids huis zagen heerschen, vonden hunne vooruitzigten van toekomstig heil hier hun middelpunt, maar voor hen die later, kort voor Israëls vernedering en verstrooijing onder de Heidenen, leefden of diezelve aanschouwden, werden die verwachtingen des te geestelijker en ruimer, en, hadden de vroegeren in krachtige taal bekeering gepredikt en de schoonste beloften aan dezelve verbonden, de lateren gevoelden hoe langer zoo meer het onvermijdelijke van het naderende lijden, het noodzakelijke van zware rampen en vernedering, voor dat de dag des heils zou aanbreken, en dit moest invloed op hunne wijze van uitdrukking hebben. De groote Koning, die

1) Hofmann, p. 27.

2) Hofmann, p. 200-255. Behalve vele geschriften over de Propheten, van Knobel, Redslob, Köster en anderen, vergelijke men nog Kalkar, *die bibl. Geschichte* I. p. 165-174.

het rijk weder zou oprigten, zou naar den mensch uit Israël zijn, en hierom was het vooral van deze zijde, dat de oudste Propheten op Hem zagen, en naar mate de tijd korter werd, die ze van Hem verwijderde, werd ook Zijne Goddelijkheid hun meer duidelijk en helder. In Joëls schriften hebben wij de redenen van eenen der oudste Propheten, die in eenen tijd opstond, toen afgoderij en zonden reeds waren doorgedrongen tot het rijk van Juda, maar onlangs weder hadden plaats gemaakt voor de dienst van Jahve. Deze echter ontaardde meer en meer in eene geestelooze opvolging van uiterlijke plegtigheden, die het hart niet verbeterden en het verstand niet opleidden naar den Heer, maar eene vertooning werden, die Jahve niet welgevallig en den mensch niet nuttig was, omdat er het ware vertrouwen, de ware liefde voor den Heer en het geloof in Hem aan ontbrak. Dit te herstellen, het verbond met Hem te bevestigen, tot Hem geheel weder te keeren, is hetgeen de Propheet als het eenige maar ook zekere middel beschouwt, om de bezoekingen af te wenden. Geeft men hieraan gehoor, dan voorspelt hij den volke de rijkste zegeningen, zoowel nu reeds in tijdelijke goederen, als daarna in gaven des Geestes, en eindelijk in de vernedering van alle vijanden Israëls in het dal Jehoschaphat, waar die Koning niet lang geleden eene glansrijke overwinning behaald had op de tegen Jerusalem vergaderde volken (II Chron. XX, 22-26). Dan zouden allen terug keeren, die door verschillende oorzaken uit hun vaderland verwijderd waren, Jerusalem het middelpunt worden en de veilige wijkplaats van allen die Jahve dienen wilden, maar Egypten, Philistaea en Edom, en met hen allen, die zich nog vijandig betoonden, zouden hunne straf ontvangen. Zoo wijst hij op de toekomst en de verwachtingen Israëls, maar dezelve was voor zijn oog nog minder duidelijk en minder ontwikkeld, den waren aard van Israël's heil doorgrondde hij nog niet zoo diep, als later een Jesa'ia, zijne voorstelling was derhalve, ofschoon niet minder waar, echter minder helder, en verkondigde hij de aanstaande verheerlijking des volks aan zijne vijanden, de wijze waarop de Heer die zou daarstellen en door wien, was hem nog niet door den Geest geopenbaard, om ze duidelijk den volke voor te stellen. En toch belangrijk is de plaats, die Joëls Prophetie in de rij der Propheten inneemt, want zij is een schakel in dien keten en stelt de hoop daar, waarop ook alle volgende bouwden; in haar vinden wij Israëls heilsverwachtingen uitvoerig uitgedrukt, en zien wij het volk gewezen op den tijd, als allen den Geest ontvangen zouden, en Jerusalem het middelpunt zijn der wèreld; den grooten grondregel predikende, dat zonder verootmoediging en schuldgevoel, zonder geloof en vertrouwen geen geluk van den Heer te verwachten, geene vergeving bij Hem te verwerven is, bevat deze Prophetie de heerlijkste beloften, zoodat wij den Heer danken, die deze redenen ook nog voor ons deed bewaard blijven onder de stemmen dier wachters van Sion, die op den wachttoren geplaatst, het verledene en toekomende overzagen, die verheven boven alles, wat den blik vernaauwt, de geschiedenis van het rijk des Heeren en Zijne bedoelingen aanschouwden en, als Zijn Geest hunne oogen verhelderde, het heil zagen, dat de Heer voor Zijn volk bereid heeft, en het naderen van Hem, wiens uitgang is van eeuwigheid.

EERSTE DEEL.

HOOFDSTUK I, II: 1—17.

Het hoofdonderwerp dezer eerste rede van Joël is eene vermaning tot algemeene verootmoediging. Het volk van Juda ging gebukt onder eene zware ramp, die door eene herhaalde sprinkhanen-plaag, gepaard met eene aanhoudende droogte, veroorzaakt werd. Eene tallooze menigte van die insekten had haren verdelgenden togt weder begonnen en naderde reeds tot Jerusalem. Het gevoel der onmogelijkheid om zelve dit kwaad af te wenden, deed de groote menigte tot mismoedigheid vervallen, terwijl die weinigen, die vast op hunnen Heer vertrouwden, met dringende gebeden Zijne hulp inriepen. En onder zulke omstandigheden was het juist, dat Israëls voorregten, door Jahve geschonken, zich het duidelijkst vertoonden. De Canaänieten dankten hunne Goden voor den voorspoed, dien zij van hen meenden te ontvangen, maar als rampen hen troffen, dan hadden zij geenen God, tot wien zij zich wenden konden: waren zij in den strijd overwonnen, zij schreven hunne nederlaag aan de minderheid hunner Goden tegen over die hunner vijanden toe. Maar geheel anders was het onder Israël. Jahve had, behalve de Wet geschreven in hunne harten, aan hetzelve de dadelijke, stellige Wet gegeven en het als met eene heining omgeven, om het zich als een heilig priester-volk toe te wijden. Hierom moest de zonde zich, als volkomene vijandschap tegen God, juist onder Israël in het sterkste licht vertoonen, en elke overtreding nam hier terstond het karakter van dadelijke zonde tegen Jahve zelven aan, zoodat ook elke straf en bezoeking des Heeren voor Israël, naar Zijnen raad, eene bijzondere betooning van Zijn ongenoegen over en afkeer van de zonde was, en tevens een voorbode en eene voorbeteekenis werd van de aanstaande steeds zwaarder wordende straffen, die, naar mate de zonden des volks toenamen, ook heviger en dieper moesten treffen. Derhalve beschouwen de Propheten niet slechts elke ramp als eene bepaalde zonden-straf, maar tevens als voorbode en afspiegeling der volgende bezoekingen, van den DAG DES HEEREN, den dag des oordeels, onder welke benaming zij de aanstaande oordeelen van Jahve als zamenvatten en vereenigen. Zulk een oordeel verwachtten zij en kondigden zij telkens aan. Maar is die dag gekomen? Op Israël heeft de hand des Heeren zwaar gedrukt, en bij elke straf, die hen trof, ten tijde hunner wegvoering uit het vaderland, toen vijanden dit verwoestten en overstroomden, gelijk in Joëls tijd de sprinkhanen, toen zij bij verwoesting van stad en Tempel veroordeeld werden, om onder alle volken te zwerven, toen is over hen het oordeel des Heeren gekomen, en is geschied, wat de Propheten hadden voorvoorspeld, maar geheel en in volle mate zal dit eerst dan zijne vervulling erlangen, als de Heer die straf over de zonden zal doen komen, die de laatste wezen zal, waarvan alle vroegere bezoekingen en straffen slechts voorboden waren. Dan zal Hij de oorzaak der zonden

vernietigen, en een oordeel over haar houden, hetgeen alle zondaren zal verdelgen. Zóó brengt ook Joël de toenmalige bezoeking in verband met den dag des Heeren, die hij wel wist, dat aanstaande was, maar hoe en wanneer? Dit kon de Propheet niet weten, omdat de Heer het hem niet geopenbaard had, die er den menschen slechts zooveel van verkondigen liet, als strekken moest, om hen daardoor tot bekeering te bewegen. En het was juist deze onzekerheid van den tijd diens grooten dags, die ook den Godsgezant zelven beangstigde. Want, hoezeer Joël niet aarzelde, om op Jahve's last voor het volk op te treden, en woorden van verootmoediging en bekeering tot hen te spreken, uit zijne eerste rede blijkt het duidelijk, dat ook hij het ergste vreesde. Onvoorwaardelijk moest het volk zich bekeeren, dit was Jahve's last, dien hij aan zijn volk te brengen had; of er op die bekeering onmiddelijk tijdelijke voorspoed voor Juda volgen zou, of niet daarentegen de groote dag des gerigts zelf stond aan te breken, dit was den Propheet nog niet geopenbaard. Wie weet, God mogt Zich wenden! dit slechts was het, wat hij tot vertroosting des volks spreken kon. En toch, geen ander redmiddel bleef er voor het volk over, dan zich onder vasten en bidden voor Jahve te verootmoedigen, en, van deze waarheid levendig overtuigd, dringt Joël hierop des te sterker aan.

Zijne rede, die met bewonderingswaardige kunst is zamengesteld, en tevens als een voorbeeld beschouwd kan worden van waren godsdienstigen ernst, bestaat uit meerdere strophen, waarin de verschillende standen des volks, ieder naar zijne behoefte, op de algemeene ramp worden gewezen en op dezen grond tot boete aangemaand. Hij rigt zich tot het gansche volk, en voornamelijk tot de Oudsten, dewijl deze door hunne meerdere jaren zich beter van de waarheid der Prophetische woorden konden overtuigen, dat er namelijk bij der menschen herinnering nooit zoo iets had plaats gehad. De ramp was eenig in hare soort, zij mogt nooit uit de herinnering van Juda's volk worden uitgewischt. Deze aanspraak vormt de eerste strophe, waarin de Propheet op deze wijze de aanleiding zijner volgende rede te kennen geeft. Vervolgens spreekt hij eerst 5 - 7 de wijndrinkers, daarna 7 - 12 het land en zijne bewoners en 13 - 20 de priesters aan. Bij den aanvang is het, als of de Propheet zelf door den aanblik des verwoesten lands te neergedrukt is, om aan iets anders dan aan treuren en weeklagen te kunnen denken. Daarom zijn de tweede en derde strophen de kortsten, maar reeds in de vierde, tot de Priesters gerigt, wendt zich de geest des Propheets meer en meer van de bezoeking zelve af, en verheft zich tot Hem, die haar zond, om Zijn volk te straffen. In de vorige strophen sprak Joël nog meer als mensch, hier vermaant hij geheel als Jahve's gezant. Het verdient ook onze opmerking, hoe hij tot dusver slechts met eenige vlugtige trekken het onheil beschreef, maar hier eerst met de eigentlijke beschrijving der verwoesting aanvangt. Het zijn derhalve nog niet de sprinkhanen, waarvan hij spreekt, maar het is de ongehoorde, de verschijning der sprinkhanen vooraf gaande droogte, welker gevolgen hij beschrijft, en niet voor de volgende en laatste strophe komt hij tot de sprinkhanen terug. Ten onregte heeft men deze beschrijvingen voor het hoofddoel der rede gehouden; zij zijn, wel is waar, met de meeste kunst en levendigheid voorgedragen en maken het grootste deel der rede uit, maar evenwel had deze een veel hooger doel, hetgeen niet slechts uit de vorige, maar ook vooral uit deze laatste strophe blijkt. Duidelijk toch is Joëls bedoeling met die

uitgewerkte beschrijvingen, het volk voor te bereiden voor zijne volgende opwekking, want niets konde thans meer dienstbaar zijn om het tot bekeering te dringen, dan eene levendige voorstelling van de straffen die Jahve's magt over hetzelve brengen konde. Eerst beveelt hij derhalve de Priesters, het volk bijeen te roepen II, 1, duidt daarop 1 - 11, de reden der bijeenroeping, de schrikverwekkende nadering der sprinkhanen aan, wijst vervolgens op de gevolgen die de bekeering des volks hebben zoude 12 - 14 en keert eindelijk 15 - 17, tot het begin van het eerste vers terug, om nogmaals de Priesters te bevelen, eenen algemeenen boetedag af te kondigen en het volk in verootmoediging en gebed voor te gaan.

I. 1. Het woord Jahve's hetwelk kwam tot Joël, den zoon van Pethuël.

1.

2. Hoort dit gij oudsten, en luistert alle inwoners des lands, | was dit in uwe dagen, of in de dagen uwer vaderen?

3. Hiervan aan uwe zonen verhaalt, | en uwe zonen aan hunne zonen en dier zonen aan een volgend geslacht.

4. Het overschot van den worm vrat de sprinkhaan af, en het overschot van den sprinkhaan vrat de springer af, | en het overschot van den springer vrat het vleugeldier af.

I. 1. In dit vers, als opschrift der Prophetie door Joël boven dezelve geplaatst, noemt de schrijver zijne redenen *het woord, de Openbaring Jahve's*, en duidt daardoor aan, dat wij hier geene gewone beschrijving eener sprinkhanen-plaag te zoeken hebben, maar eene eigentlijke Godspraak, door Jahve's dienaar, op des Heeren last gesproken, heilige, goddelijke redenen.

2 - 4. Te midden eener jammerende menigte, en zelf door den indruk, dien het gezigt van zooveel ongeluk noodzakelijk op hem maken moest, diep geroerd, staat Joël op en wendt zich het eerst tot hen, die de voornaamsten des volks waren, zoowel door jaren als rang, hetgeen bij de Joden gewoonlijk gepaard ging. Deze moesten hooren, hetgeen nu in vers 4 volgt, dat de sprinkhanen alles hadden verwoest, doch tevens keert hij zich tot het gansche volk en wil dat ook zij luisteren en vernemen (gelijk *luisteren* bij ons dikwijls ongeveer dezelfde beteekenis heeft als *hooren*, zoo is het ook met de twee Hebreeuwsche woorden שמע en האזין hier gebruikt), zij allen die Juda's gebied bewonen, zoovelen als hier tegenwoordig zijn. Zoo iets kon niemand heugen, hoe oud hij ook mogt zijn, zelfs de vaderen hadden nooit iets dergelijks kunnen vermelden, en naderhand zoude deze ramp bij de late nakomelingschap in aandenken moeten blijven, en in de herinnering des volks leven als een teeken van des Heeren magt. Want zij verdiende in eeuwig aandenken te worden gehouden, zij moest het nageslacht tot leering verstrekken, omdat zij geheel buitengewoon was. Hier was het toch geene gewone, in weinige dagen aftrekkende sprinkhanen-zwerm, die het land vernielde, maar het waren sprinkhanen in al hunne huidwisselingen, die voortdurend het land bedekten en niets overig lieten, zoodat al het land, waarover zij trokken, eene woestijn geworden was. De sprinkhanen verwisselen, gelijk bekend is, meermalen van huid, en ofschoon onder die verwisselingen hunne gedaante weinig verandert, behalve dat zich bij de laatste derzelve hunne vleugelen ontwikkelen, zoo wijzigen zich echter hunne eigenschappen aanmerkelijk. Zij nemen bij elke nieuwe huid, die zij bekomen,

2.

5. **Ontwaakt dronkaards, en weent en jammert, alle gij wijndrinkers, | over den most, want afgesneden is hij uit uwen mond,**

6. **Want een volk kwam over mijn land magtig en zonder getal, | zijne tanden — leeuwen-tanden, en het had leeuwinnen-gebit.**

7. **Het maakte mijn' wijnstok vernield en mijn' vijgenboom afgeknaagd, | ontblootend ontblootte het dien en boog hem neer, wit zijn zijne ranken.**

zeer merkbaar in krachten en vlugheid toe, en worden alzoo hoe langer zoo verderfelijker voor alles, waarop zij zich werpen. Tot hunne ontwikkeling is droogte zeer geschikt, die ook nu hunne vermeerdering had begunstigd, en, daar zij bij voorkeur voor hunne eijeren eenzame, zandige streken kiezen, zoo als men die in Palaestina zelf en vooral in de omliggende woestijnen zeer vele vindt, waren zij nu, door de warmere zonnestralen der lente uitgebroeid, zoowel uit Juda zelf als voornamelijk uit de naburige zuidelijke woestenijen in ontzettende menigte te voorschijn gekomen. Waar zij geweest waren, vond men geen grashalm overig, het land was in eene dorre woestenij herschapen, en steeds voortgaande naderden zij thans Jerusalem meer en meer. Op deze wijze stelt men zich het best den voortgang der plaag voor. Er blijft echter altijd eenige moeijelijkheid over in de verklaring der vier namen, welke wij hier en II, 25, ter aanduiding der sprinkhanen vinden; want dat Joël hier nog van drie andere diersoorten zou gesproken hebben, wordt ten duidelijkste door al het volgende wederlegd. Alleen moet men zich bepalen bij het onderzoek, welke opheldering in die namen zelve voor hunne juiste beteekenis kan gevonden worden. De eerste derzelven is גזם, DE AFSNIJDER, AFSCHILLER; het dier dus, dat de boomen schelt en de jonge bladeren afvreet; de tweede ארבה is de gewone naam der sprinkhanen bij de Joden, ofschoon uit Levit. XI, 22 blijkt, dat er eigentlijk eene bijzondere soort door werd aangeduid; de derde is ילק, DE LEKKER, omtrent welk woord men welligt uit Nah. III, 16 kan opmaken, dat de Joden het gebruikten voor die sprinkhanen, welke nog slechts ééne huidsverwisseling hebben te ondergaan, vóór zij kunnen vliegen; eindelijk de vierde חסיל, DE VERSLINDER of DE AFGESTROOPTE, (wiens laatste huid *afgestroopt* is, zoo dat hij wegvliegt), de sprinkhaan in zijne laatste en meest volkomene ontwikkeling. Hoewel derhalve uit deze namen niet met zekerheid kan bepaald worden, dat zij allen van de huidsverwisselingen (FACIES) der trek-sprinkhanen (GRYLLUS GREGARIUS) ontleend zijn, en dit ook van elders niet kan bewezen worden, blijft het echter de waarschijnlijkste gissing, volgens welke zich ook alleen de ware kracht van Joëls woorden doet gevoelen, als hij de steeds klimmende vreeselijkheid der ramp schildert, die met iedere nieuwe ontwikkeling in grootheid toeneemt. Hierover en in het algemeen over de plaag der sprinkhanen vergelijke men LABORDE, *Commentaire Géographique* sur l'Exode et les Nombres, p. 44—55.

5-7. In deze en de volgende strophe, rigt zich de rede tot dat gedeelte des volks, hetwelk door de bezoeking het zwaarst was getroffen. Allen worden zij tot waakzaamheid en algemeenen rouw aangespoord, en elke nieuwe strophe vangt met eene vermaning hiertoe aan, welke vervolgens wordt aangedrongen door eene aanwijzing des ongeluks van hen, tot wie de Propheet spreekt. Deze opwekkingen vormen zoo het hoofddoel der rede. Het eerst spreekt de Propheet tot hen, die gewoon waren van de vruchten des wijnstoks gebruik te maken. *Ontwaakt!* roept hij hun toe, die aan een overdadig en zondig gebruik des wijns zich overgaven, en ook daardoor bij hunne feesten en offermaaltijden de zonden des volks vermeerderden en, in overdaad en brooddronkenheid levende, hunne oogen sloten voor de Goddelijke bezoeking. Nu mogten zij uit hunne onverschilligheid ontwaken, nu zelfs hetgeen hun het dierbaarste was, de wijnstok, niet gespaard werd, nu nog hunnen toestand inzien en zich bekeeren. Maar vervolgens rigt zich de Propheet ook tot hen, die zonder des Heeren gaven tot zonde te misbruiken, het genot des wijns echter op prijs stelden; dezen roept hij niet het vernederend *ont-*

3.

8. Jammer als eene Jonkvrouw in treurgewaad gegord, over den bruidegom harer jeugd.

9. Ontbloot is van offergave en plengoffer Jahve's huis, | zij treuren, de priesters, Jahve's dienaars.

10. Verwoest is het veld, de akker treurt, | want verwoest is het koorn, verbleekt de most, de olij verwelkt.

11. Verbleekt akkerlieden, jammert wijngaardeniers, over weit en over gerst, | want vernietigd is de oogst des velds.

12. De wijnstok is verbleekt en de vijgenboom verwelkt, | granaat, ook palm en appel, alle boomen des velds zijn verdroogd, want verbleekt is de vreugde voor de menschenzonen.

waakt toe, maar het algemeen noodzakelijke bij zulk eene straf des Heeren: *weent en jammert*. En waarom? omdat alle hoop op eenen gelukkigen wijnoogst in Juda vernietigd was, en de most niet zou worden gevonden, dien men zich, bij het zien der veel belovende boomen, reeds had voorgesteld, in ruimen overvloed te zullen smaken. Maar als met geweld was hun dat vooruitzigt ontrukt. Want de sprinkhanen, hier en II, 2, even als Spreuk. XXX, 25 de mieren, uit hoofde van hun gemeenschappelijk leven een *volk* genoemd, (גוֹי omdat zij als ordeloos en bij zwermen van alle zijden het land overstroomende worden voorgesteld, als vijanden van Juda de straf des Heeren voltrekkende,) waren *over het land gekomen* zoo magtig en talrijk, dat niets hun konde weerstaan, maar alles door hen verwoest werd. Hunne tanden waren verwoestender dan die van leeuwen, en hun gebit was als dat van leeuwinnen. Vreeselijker is toch den Hebreën de leeuwin dan de leeuw, als zij door moederliefde gedreven, geene gevaren kent, om haar kroost te verdedigen of voedsel voor hetzelve te zoeken. Alle boomen in Juda hadden de sprinkhanen vernield, niets was in het vaderland van den Propheet aan hunne vraatzucht ontkomen. Schilderachtig is de korte beschrijving der uitwerking van hunnen aanval op de wijnstokken en vijgenboomen, de voornaamste vruchtboomen van Juda en de belangrijkste vooral voor hen, die hier worden aangesproken. Den vijgenboom toch beroofden zij niet slechts van zijn loof, maar schilden dien ook af, ontblootten hem van zijnen bast en deden hem ter aarde nederhangen; ook de ranken des wijnstoks trof hetzelfde lot, zoo zelfs, dat de planten wegstierven en kwijnend een allerbedroevendst gezigt opleverden. Daarbij heeft Joël hier, met eene aan de Hebreeuwsche dichters eigene schoonheid en afwisseling, den versbouw zoo ingerigt, dat het vierde lid op het eerste terugslaat, zoo dat in de twee vershelften de beide eerste en de beide tweede leden bij elkander behooren.

8-12. Onder allen waren de landbouwers het zwaarste getroffen, wier hoop op eenen goeden oogst nu was verdwenen, terwijl tevens hun ongeluk op de overigen en vooral op de Priesters, als Jahve's dienaars, drukte, zoodat niet zonder reden deze laatsten nevens het land genoemd worden. Ofschoon het in het Hebreeuwsch niet letterlijk is uitgedrukt, dat de Propheet zich tot *het land*, de op het land levende, wonende en het bebouwende menschen wendt, blijkt dit echter terstond uit het volgende, en bij de gewone vergelijking van volk en land met eene maagd, kon het woord ligt worden weggelaten, vgl. Amos V, 2. Treuren en zich verootmoedigen moesten allen, die op het land woonden en van deszelfs voortbrengselen leefden, zoo als de jonkvrouw in rouwgewaad gehuld over harén bruidegom treurt; een treffend beeld, om de verslagenheid van hen uit te drukken, wier grootste en schoonste hoop is vernietigd. Maar te gelijkertijd schetst hem zijne verbeelding, hoe ook Jahve's dienst hier

4.

13. Omgordt u en weeklaagt gij Priesters, jammert dienaars des altaars, komt, overnacht in treurgewaden, gij dienaars mijnes Gods, | want verwijderd zijn van het huis uwes Gods offergave en plengoffer.

14. Heiligt een vasten, roept eene vergadering bijeen, verzamelt de oudsten, alle inwoners des lands, naar het huis van Jahve uwen God, | en roept tot Jahve!

onder lijden zal en verlaten worden; want van waar zou men nu het benoodigde erlangen, om de offerdienst naar behooren waar te nemen? Afgesneden (הכרת) waren toch de offergaven voor het spijsoffer en de wijn voor het plengoffer van Jahve's huis, bij die algemeene verwoesting zouden zij niet meer kunnen worden gebragt. Want zóó gering was het vooruitzigt op een' tamelijken oogst, dat het zelfs te vreezen was, en de Propheet stelt het zich reeds als tegenwoordig voor, dat de dagelijksche offeranden gestaakt zouden worden. Bij dit ongunstig vooruitzigt, terwijl welligt de gaven reeds kariger werden, mogten de priesters, die voor de instandhouding van Jahve's wet moesten waken, wel treuren. En dit vooruitzigt was geen ijdel schrikbeeld der verbeelding, maar het was op waarheid gegrond: het veld toch was reeds verwoest en de akker als in treurigheid gehuld; in plaats van graan en vrucht, bedekten de teekenen der verwoesting de bebouwde landen en zij waren met dezelve als met een treurgewaad bekleed. De Propheet stelt zich den akker als eene persoon treurende voor, en aan deze voorstelling knoopt zich het andere gedeelte van dit vers, waarin de reden, waarom hij treuren moet, wordt opgegeven, omdat namelijk zijne voortbrengselen, koorn, most en olij, het belangrijkste wat Palaestina opleverde, vernield waren. Nu treedt de Propheet nog meer in bijzonderheden en spreekt bepaaldelijk de akkerlieden en wijngaardeniers aan, de twee voornaamste standen der landbewoners, die bij het zien der vernieling van de bronnen hunner welvaart, wel van schrik mogten verbleeken en jammerend de ontferming van Jahve inroepen; want alle takken van den landbouw waren hopeloos, en zóó groot was de jammer, dat de vreugde, door den dichter als eene persoon voorgesteld, voor de menschen *verbleekte*, zich schaamde, dewijl zij niet in staat was, om hunne smart in het minste te leenigen, zoo als zij gewoonlijk bij de vrolijke oogstfeesten der Israëlieten alle vroeger leed deed vergeten. In deze strophe verdient het herhaalde gebruik van dezelfde woorden onze opmerkzaamheid, waardoor de rede eene eigenaardige schoonheid verkrijgt. Er ontstaat op deze wijze eene speling van denkbeelden, welke van eene bloote woordspeling, die door dichters als Joël nimmer werd gezocht, zorgvuldig moet onderscheiden worden. De Hebreeuwsche taal toch had dit eigenaardige, dat vele harer woorden bij hunne overdragtelijke beteekenis ook de oorspronkelijke behouden hadden, hetgeen aan dichters en propheten tot de kernachtigste uitdrukkingen aanleiding gaf. Zoo zien wij dit hier bij het gebruik van הוביש, dat eigentlijk droog worden, uitdroogen beteekent, maar door eene natuurlijke afleiding ook bleek worden aanduidt, zoo als het v. 10 en 12 van den wijnstok gebruikt wordt, wiens most zal *uitdroogen*, of, zoo hij nog iets zal voortbrenggen, kleur- en geurloos zal zijn. Bijzonder echter wordt dit woord gebruikt, om *het* bleek *worden van schrik of schaamte* (even als wij van *schaam*rood *worden* spreken) aan te duiden, en in deze beteekenis gebruikt het Joël v. 11, als hij van de akkerlieden zegt, dat zij van schrik, en van de vreugde, dat zij van schaamte zou verbleeken, zóó echter, dat hij er op elke plaats behagen in schept, om die dubbele beteekenis vast te houden, waardoor de voorstelling eene levendigheid verkrijgt, welke men in andere talen moeijelijk kan navolgen.

13-20. Had de Propheet de overigen tot verootmoediging opgewekt, meer dan die allen hadden de Priesters in deze omstandigheden aan eene ernstige vermaning behoefte. Op hen toch rustte niet slechts de verpligting, voor zich zelven te zorgen, maar daarenboven waren de belangen der Godsdienst en der welvaart des volks, die daarmede onafscheidelijk verbonden was, aan hunne zorg toevertrouwd, want zij

15. Wee den dag! | want nabij is Jahve's dag, en als verdelging van den verdelger komt hij.

16. Is niet voor onze oogen de spijze afgesneden, | uit het huis onzes Gods vreugde en gejuich?

17. Verstikt zijn de graankorrels onder hunne kluiten, ledig zijn de graanhuizen, verwoest zijn de schuren, | want verdroogd is het koorn.

stonden tusschen Jahve en Zijn volk. Riep derhalve de Propheet in de vorige strophen alleenlijk tot rouwbedrijf en treuren, hier vordert hij meer. Ook de Priesters moesten zich wel is waar met treurgewaad bekleeden en weeklagen, zelfs dagen en nachten hiermede voortgaan, nu de offergaven zouden ontbreken en de heilige plegtigheden, die zij moesten waarnemen, ophouden, nu de dienst des Heeren zou stilstaan en zij, die van dezelve leefden, alzoo hun onderhoud zouden missen, maar bij deze stomme boetedoening mogten zij het niet laten berusten; hun heilige pligt riep hen, om het eenige redmiddel, waarvan nog heil te wachten was, maar waarop de Heer ook redding had toegezegd, in het werk te stellen. En welk was dat? Belijdenis van zonden en vernedering voor den Heer, die strafte en Zijn volk bezocht, boete en bekeering van die zonden tot Hem, eene plegtige, algemeene verootmoediging des geheelen volks. Dat de Heer de zonden vergeven wilde en de straf terug houden van dengene, die voor Hem zijne schuld beleed en bij Hem vergeving zocht, zag Israël jaarlijks bevestigd. Want was het niet op den grooten Verzoendag, dat Jahve de zonden Zijns volks, hetwelk zich dan als één enkel man voor Hem verootmoedigde, verzoende en Zijn verbond met hen vernieuwde? Dit was toch wel een groot bewijs van Zijne goedertierenheid, dat Hij niet slechts met de vaderen een verbond gesloten had, maar hetzelve ook met een schuldig volk, dat aan geene zijner verpligtingen voldeed, jaarlijks wilde vernieuwen, het door offers met Zich zelven laten verzoenen en op deszelfs verootmoediging zijne zonden vergeven. En die God was de Heilige Israëls, zoodat, ofschoon Zijne heiligheid de zonden niet ongestraft kon laten, maar verzoening vorderde, de weg eener opregte bekeering steeds tot Hem open stond, welke het eenige, maar ook het zekere middel was, om in Zijne gunst te worden hersteld. Dit opregt berouw over de zonden, gepaard met het vaste voornemen, om van dezelve af te laten en Jahve te dienen, deze verootmoediging was het dan ook alleen, welke aan de aangeboden offeranden hare ware beteekenis, hare verzoenende kracht kon geven; slechts dan, wanneer zij met zulk een hart tot den Heer werden gebragt, konden zij Hem welgevallig zijn. Maar hoewel deze voorstelling van de offerdienst de grondslag was, ontaardde zij echter later in eene ijdele plegtigheid, waarbij de harten koud bleven, en stelde men zich voor, dat de offeranden op zich zelve voldoende waren, om de zonden weg te nemen en Jahve te bevredigen. Van daar die herhaalde en ernstige waarschuwingen der Propheten, die verzekeringen, dat de Heer van zulke geheel uiterlijke offers en feesten een afkeer had, dat zij onnut en niets beteekenend waren, maar van daar ook die gedurige vermaningen tot verootmoediging en ware bekeering. Zoo is het ook nu op grond dezer waarheid, dat Joël de Priesters aanspoort, om een' buitengewonen boet- en vastendag aan te kondigen, en dan te midden van het biddende volk bij hunne offers Jahve om ontferming en genade te smeken. Maar, vraagt men misschien, waartoe dat vasten? Was dit niet eene geheel onbeduidende plegtigheid? Het was iets uiterlijks zonder twijfel, even als de offeranden, maar als het offer met een vergeving smekend gemoed den Heer werd aangeboden tot losprijs der zonden, dan wilde Hij het aannemen als een teeken, dat Hij, nu de zonden bedekt waren, den mensch weder in Zijn verbond wilde opnemen, en zóó moest ook het vasten het teeken zijn, dat de mensch berouw over zijne zonden gevoelde en dezelve met alle kracht wilde bestrijden, zoo als de schoone uitdrukking van het vasten in de Wet gebezigd תענו את־נפשתיכם (Lev. XVI, 29. XXII, 27, 29. Num. XXIX, 7.) GIJ ZULT UWE ZIELEN NEDERDRUKKEN het uitspreekt. Het was eene tijdelijke onderdrukking, vernietiging en vernedering van het lagere levensbeginsel des menschen (נפש ZIEL in tegenoverstelling van רוח GEEST), hetwelk, met het

18. **Hoe zucht het vee, zwerven de runderdriften rond, daar zij geene weide hebben, | zelfs de schaapskudden lijden.**

19. **Tot U Jahve roep ik! | want vuur heeft de steppen der woestijn verteerd, en eene vlam heeft alle boomen des velds verzengd.**

20. **Zelfs de dieren des velds wachten smachtend op U, | want verdroogd zijn de waterbeeken, en vuur heeft verteerd de steppen der vlakte.**

begeervermogen en de zinnelijkheid verwant, vooral als het tot zonden vervoerende in den mensch kan beschouwd worden. Vasten was dus een teeken, eene aanduiding, van het voornemen, om de zonden te bestrijden, van de afkeuring dier zonde als strafwaardig, en van de erkenning der regtvaardigheid van de Goddelijke straf over dezelve en de noodzakelijkheid der verzoening. Zoo hangt dit ten naauwste met de offers zamen en drukt die zinsgesteldheid uit, welke van elk offer, zal het aan zijn doel beantwoorden, onafscheidelijk is. Of kan men zich bekeeren en met God wenschen verzoend te zijn, waar men geene zonden gevoelt, of derzelver strafwaardigheid niet erkent? Maar vooral was het vasten gepast op het jaarlijksche Verzoeningsfeest. Dan moest het teeken des berouws en het teeken der verzoening, het vasten en het offer, vereenigd zijn, als het geheele volk zich verootmoedigde en vergeving vroeg voor al de zonden des jaars, en het plegtige offer voor hetzelve werd gebragt, en geen wonder, dat wij hier het uitdrukkelijk bevel tot vasten vinden, reeds door Mose gegeven. Het was derhalve geen eigendunkelijk voorschrift of zonder beteekenis, dat de verootmoediging voor God met vasten moest gepaard gaan, en Joël, die dit als den eenigen weg, waarlangs men behouden kan worden, aanprijst en, als 't ware, een buitengewoon Verzoeningsfeest wenscht te zien aangekondigd, sprak hier in den geest des Heeren en van Zijne Wet, en wel mogt hij later zeggen: »KEERT TERUG TOT MIJ, SPREEKT JAHVE, MET GEHEEL UW HART EN MET VASTEN EN MET GEWEEN EN MET ROUWKLAGT EN VERSCHEURT UW HART EN NIET UWE KLEEDEREN." Maar de Propheet kon met die bloote aansporing zijne rede tot de Priesters niet besluiten, hij stelt zich, als ware het in hunne plaats en spreekt hun de woorden voor, waarmede zij het volk moeten te zamen roepen: »WEE DEN DAG, WANT NABIJ IS JAHVE'S DAG," aanstaande is nu de groote dag, als Hij ten gerigte komen en de zondaars verdelgen zal, hij komt ALS VERDELGING VAN DEN VERDELGER (כשד משדי, in de vertaling heb ik gemeend, de woordspeling te moeten behouden). Reeds zagen het alle inwoners van Juda, en de Priesters ondervonden er de gevolgen van, hoezeer Zijn toorn ontbrand was, daar de vruchten des lands niet meer naar den tempel gebragt werden, in plaats des gezangs doodsche stilte er heerschte en hongersnood allen bedreigde. Het koorn, door de landlieden aan den akker toevertrouwd, was door de aanhoudende droogte in den grond verstikt, en de voorraad van vorige jaren zou haast verteerd zijn, zoodat de graanhuizen ledig stonden, zelfs de schuren vervallen waren en niemand er aan dacht, ze te herstellen; want wanneer zou men ze noodig hebben? Ja ook het vee leed in den algemeenen nood, men zag het duidelijk aan de runderen, dat zij geene weiden hadden, hun klagend geloei en onrustig heen- en wederloopen strekte hiervan ten bewijze, en zóó verzengend was de hitte, dat zelfs de schaapskudden, voor welke droogte gunstig is en wier sober voedsel hoogst zeldzaam kon ontbreken, er onder leden. Bij het schetsen van dezen nood wordt het hart des Propheten van droefheid overstelpt, en hoe zal hij het lucht geven? Kon de Propheet van Jahve treuren en niet roepen tot den Heer? Daarom spreekt Joël: »TOT U, JAHVE, ROEP IK." Van Hem alleen was hulp te verwachten, geen ander dan Hij, die de straf had gezonden, kon haar doen ophouden, het was op Zijn bevel, dat de regen vertoefde en eene ongewone hitte het gras der steppen en de boomen des velds als eene vuurvlam verschroeide, zoodat zelfs het wild gedierte der woestijnen voedsel noch drank vond en ook zij smachtend op Jahve schenen te wachten, daar weiden en beken waren verdroogd.

II. 1—17. In deze laatste strophe, de langste van allen, keert de Propheet tot het hoofddoel zijner rede, de oproeping tot eenen boetedag, terug, zóó echter dat hij tevens op nieuw en met nog sterker kleuren en

5.

II. 1. Blaast de bazuin in Sion, en maakt geschal op den berg mijner heiligheid, dat sidderen alle bewoners des lands! | want de dag Jahve's komt, want hij is nabij.

2. Een dag van donkerheid en duisternis, een dag van nevelen en wolken, gelijk de morgenschemering uitgespreid over de bergen, | Een volk talrijk en krachtvol, zijne wederga was er niet van eeuwigheid en na hetzelve zal zij niet weder zijn in de jaren aller geslachten.

3. Vóór hen verteert een vuur, en achter hen verzengt eene vlam, als Edens hof was het land vóór hen en achter hen eene ledige woestijn en ook niets bleef na hen overig.

4. Als het uiterlijk van paarden is hun uiterlijk, | en als rossen zóó loopen zij.

met klimmenden ernst de grootte der naderende en gedeeltelijk reeds treffende ramp schildert, opdat zijne landgenooten de noodzakelijkheid eener onverwijlde bekeering mogen beseffen. Gaven zij aan deze roepstem gehoor, dan zou Jahve den berouwhebbenden zondaar niet van zich wijzen, misschien zelfs zou Hij Zich laten verbidden, om de tijdelijke rampen, waaronder Zijn volk nu zuchtte, nog af te wenden of te leenigen, en hij besluit het eerste deel zijner Prophetie met eene korte bede, die den hoofdinhoud moest uitmaken van het gebed, door de Priesteren als staande tusschen Jahve en Zijn volk, uit te spreken.

Werden de feesten der Hebreën gewoonlijk door bazuin- en trompetgeschal aangekondigd, ook deze buitengewone boetedag moest den volke op deze wijze worden bekend gemaakt, en Joël wil, dat zóó aan de bewoners van het omliggende land worde gemeld, dat er iets groots in Juda geschiedt, en dat zij allen zich in de hoofdstad moeten verzamelen. Kon het anders, of het gevolg dezer buitengewone aankondiging moest zijn, dat vrees en schrik aller harten beving, niet zoozeer, omdat zij onverwacht of ongewoon was, als wel om de reden, die haar noodzakelijk maakte; omdat zij het uitsprak en verkondigde, wat ieder wel reeds voelde, maar zich nog niet had durven bekennen, zich nog had zoeken te verbergen, dat de bezoeking, die op het land rustte, Jahve's werk was, de aankondiging en voorbode van den vreeselijken dag des gerigts, als Hij straf zou oefenen aan Israël, en dat alleen algemeene boete, verootmoediging en bekeering dien misschien nog zou kunnen afweren. Sidderen zouden allen, omdat Jahve's dag nabij was, een dag van diepe duisternis, akelig en verschrikkelijk, wiens morgen nu reeds scheen aangebroken. Gelijk bij het opgaan der zon de toppen der bergen eerst verlicht worden en het ochtendrood, dat hen kleurt, den naderenden dag verkondigt, zoo waren de sprinkhanen, die als een talloos en krachtig volk over het land kwamen en het vernielden, de voorloopers van 's Heeren grooten dag. Dat dit zoo zijn zou, konden zij niet ontkennen; de stem van hun geweten riep het hun niet slechts toe, dat zij zich voor God strafwaardig moesten kennen, maar ook de aard der bezoeking toonde hun genoegzaam, dat zij eene bijzondere bedoeling had; want zij was geheel buitengewoon, *nimmer was er zulk een geweest en zou er ook niet meer zijn, zoolang menschen-geslachten leefden.* Eene uitdrukking die wij alleen bij buitengewone, den vinger Gods onmiskenbaar aantoonende gebeurtenissen, zoo als de plagen van Egypte, gebruikt vinden. En waarlijk, zulk eene was deze plaag weder. Overzag men de velden, het was als of vuur die verzengd had, vuur scheen het sprinkhanen-leger vooruit te gaan en te volgen, het land, nog niet door hen bereikt, was liefelijk als Edens hof, maar, waren zij er doorgegaan, eene dorre verwoesting bleef er over, boom noch kruid ontkwam aan hunne vernieling. En reeds kwamen zij nader en trokken steeds voort, terwijl de snelheid hunner bewegingen als die van paarden was. Zóó vergelijkt omgekeerd Jeremia (LI, 27) het rennen des paards met het springen des sprinkhaans en eene soortgelijke vergelijking vindt men in de Openbaring van Johannes (IX, 7). Hun naderen verkon-

5. Als het geluid van krijgswagenen, die over de toppen der bergen rennen, als het geluid eener vlamme vuurs, dat stoppelen verteert, | als een krachtvol volk, ten oorloge toegerust.

6. Voor hen sidderen de volken, alle aangezigten bedekken zich met vuurgloed.

7. Als helden loopen zij, als krijgslieden beklimmen zij den muur, | en elk zijnen weg gaan zij, en zij krommen hunne paden niet.

8. En de een den ander' stooten zij niet, ieder langs zijne baan gaan zij, | en door de werpspies vallen zij heen, zij scheiden zich niet.

digde het eentoonige en verdoovende geluid, dat hunne hoornachtige leden maakten en het was, als of men op eenen afstand eene menigte ijzeren krijgswagenen hoorde rennen (ירקדון eigentlijk OPSPRINGEN DOOR DEN ONEVENEN WEG.) of een vuur hoorde knetteren, dat de drooge stoppelen eens bouwlands verteerde. Want de Hebrëen waren gewoon, om het graan op het land te dorschen en het stroo op den akker te verbranden, om dien door de asch weder vruchtbaar te maken, en het is van het verbranden van zulk eenen hoop stroo, dat de Propheet zijn beeld ontleent. Was alzoo hun uiterlijk als dat van paarden en hun geraas als dat van wagenen, zoo was het zeer natuurlijk, dat zij ten slotte met een aannaderend heir werden vergeleken. De voorstelling echter in dit vers heeft het eigenaardige, dat het voorwerp, hetwelk vergeleken wordt, het sprinkhanen-heir, geheel is weggelaten, waardoor de rede nog krachtiger wordt. Het is den Propheet, als of hij die zwermen, wier nadering zoo veel schriks verspreidt, ziet en hoort, en hierom spreekt hij slechts den indruk hunner verschijning op zijne ziel uit. Wel hadden de volken reden om nu SIDDEREND IN EEN TE KRIMPEN (יחילו) van schrik en angst, terwijl aller aangezigten door het gloeijend rood (פארור), dat ze bedekte, hunne aandoeningen verrieden. Want meer en meer naderde de plaag, en de Propheet beschrijft hier met de levendigste kleuren, wat er bij den aantogt der sprinkhanen te wachten was, en reeds schildert hij het als tegenwoordig, hoe zij in Jerusalem zouden binnen dringen en alles vernielen, daar niets dan Jahve's magt hen vermogt tegen te houden. Eindelijk zijn zij, naar Joëls voorstelling, nu ook tot de stad genaderd, zij loopen, vallen aan, als helden, wier vlugheid vooral geroemd werd bij de ouden, als in den krijg geoefende mannen berennen zij den muur, zonder zich door eenige zaak te laten afschrikken gaan zij allen regt uit, nimmer hinderen zij elkander in hunne bewegingen, daar ieder zijne rigting bewaart, zoodat zelfs de pogingen, om hen door middel van wapenen te keer te gaan, vruchteloos blijven, want hoe velen hunner ook mogen gedood worden, zij breken hunne gelederen niet. Wie ware in staat, zulk eenen vijand te wederstaan? Zijn zij de stad binnengedrongen, snel en begeerig loopen zij heen en weêr als plunderende krijgslieden, klimmen tegen de muren der huizen op, sluipen zelfs als dieven door de vensteren binnen. Zij waren Jahve's heirleger, hier van moest ieder nu wel overtuigd zijn. Het kwam als onder Zijne aanvoering, als voorbode van den naderenden dag des Heeren, die, bekeerde men zich niet, nu onmiddelijk volgen zou. Nog waren wel die sprinkhanen als het eerste morgenrood van den dag, maar, was het eenmaal zóó ver gekomen, als de Propheet het nu schilderde, zouden zij eenmaal zóó ver zijn doorgedrongen, omdat men zóólang zou gewacht hebben, om den Heer te zoeken, dan zou de dag des Heeren reeds zijn aangebroken en in al zijne verschrikkelijkheid zich vertoonen, dan zou het te laat zijn, om dien nog af te bidden, het morgenrood zou in den dag zijn overgegaan en bij de sprinkhanen zouden zich die teekenen voegen, die den dag des Heeren kenmerkten. Sidderen en beven zouden hemel en aarde, als de Heer ten oordeel kwam, de hemellichten zouden zich te dien dage verduisteren, want het zou een dag zijn van donkerheid en duisternis, Jahve zou Zijne stem doen hooren voor Zijn heirleger heen, dat talloos is en waartegen geen wederstand iets vermag, omdat Hij het gebruikt ter volvoering van Zijne raadslagen. Waarlijk groot zou die dag

9. Snel bewegen zij zich door de stad, op den muur loopen zij, in de huizen klimmen zij, | door de vensteren komen zij als een dief.

10. Voor hen siddert de aarde, trillen de hemelen, | zon en maan worden zwart, en de sterren trekken haren glans terug.

11. En Jahve doet hooren Zijne stem voor Zijn heir heen, want zeer talrijk is Zijn leger, want krachtvol, volvoerende Zijn woord, want groot is Jahve's dag en zeer verschrikkelijk, en wie kan dien verdragen?

12. En ook nu nog, 't is Jahve's woord, keert terug tot mij met geheel uw hart, | en met vasten en met geween en met rouwklagt.

van Jahve zijn, verschrikkelijk voor den zondaar, die zich schuldig moest kennen voor Hem; en wie was er, dien de stem zijns gewetens niet veroordeelde? Hiermede besluit Joël de beschrijving en aankondiging van de tegenwoordige bezoeking: krachtiger en doeltreffender dan hij het deed, kon zeker niemand hebben gesproken; en wie zou er aan twijfelen, of allen, zelfs ook de onkundigsten, zijn door de ontzettende teekenen van 's Heeren grootheid en de verhevene woorden door Jahve's dienaar gesproken, uit hunnen zorgeloozen slaap gewekt en hebben het als het ware den Propheet toegeroepen: » Wat moeten wij doen om den Heer te verzoenen?" Maar deze had ook een woord ter vertroosting van den Heer te spreken, een redmiddel aan te wijzen, dat hij reeds vroeger had aangeduid, maar nu eerst kon ontwikkelen, nu het volk gestemd was, het te vernemen. Dit was de verootmoediging en bekeering tot Jahve, deze eischte de Heer van Zijn volk, maar dan zou Hij het ook weder aannemen en misschien zelfs de tegenwoordige straf nog afwenden. Dit mogten allen als een troostwoord van Jahve zelven vernemen. Het is Jahve's woord, roept de Propheet hun toe, dat er OOK NU NOG (גם־עתה) een weg open staat tot Hem, dat Hij zich nog wil laten verbidden. Men moest echter niet slechts uitwendig of voor een oogenblik zich tot den Heer wenden, om straks op nieuw, als de oorzaak voorbij was, tot de zonden weder te keeren en met vernieuwden lust die te plegen, maar het moest eene geheele verandering en vernieuwing van den inwendigen mensch zijn, van zijne geheele denk- en handelwijze, wier bron de Hebreën gewoon waren in het hart, als in het middelpunt van 's menschen hoogere eigenschappen, te plaatsen. Dewijl echter bij den mensch, zoolang hij in eene zinnelijke wereld verkeert, de handelingen en gevoelens van den geest zich slechts door uiterlijke en voor de zinnen waar te nemen teekenen vertoonen kunnen en hun aanwezen doen blijken, moest ook nu deze bekeering en verootmoediging des volks gepaard gaan met hare uiterlijke teekenen en de zinnelijke uitdrukking der verootmoediging en bekeering moest de innige wederkeering tot den Heer vergezellen, door vasten en geween en rouwklagen moest het volk zijn leedwezen over de zonden, zijne afkeuring van dezelve toonen en de regtvaardigheid van de straffen des Heeren opentlijk erkennen. Dit vorderde ook de trap der openbaring, aan Israël geschonken, het voorhangsel van het heilige der heilige was nog niet verscheurd, ten blijke dat de afscheiding tusschen God en den mensch nog niet was opgeheven, dat de vrije toegang tot den troon der Goddelijke genade nog moest verworven worden, het volk stond nog onder de Wet als onder eenen tuchtmeester en zóó moest het worden opgevoed, tot dat de Heer het niet meer door teekenen en aanduidingen, door Propheten en Leeraars Zijnen wil zou leeren, maar Zelf onder hen verschijnen zou en der menschheid Zich ongedekt openbaren. In de Wet sprak Jahve door teekenen en wilde door uitwendige handelingen de grootste en heerlijkste waarheden en beloften als verzinnelijken, de geheele dienst, waarmede Hij door Israël wilde vereerd zijn, was eene voorbereidende en symbolische, de openbaring des Heeren aan Israël was naar de zinnelijke zijde des menschen gerigt, even als die des Evangelies naar de geestelijke, en even als toen de Heer door uiterlijke teekenen en plegtigheden sprak, moest ook het volk, als het zich tot Hem wendde, dit onder uiterlijke teekenen doen, die juist

13. En verscheurt uw hart en niet uwe kleederen, en keert terug tot Jahve uwen God, | want barmhartig en liefderijk is Hij, lankmoedig en groot van genade, en medelijden heeft Hij over het kwade.

14. Wie weet! Hij mogt zich wenden en medelijden hebben, | en eenen zegen achter Zich laten, offergave en plengoffer, voor Jahve uwen God.

15. Blaast de bazuin in Sion, | heiligt een vasten, roept eene feestvergadering bijeen.

16. Verzamelt het volk, heiligt eene zamenkomst, brengt de oudsten bij een, verzamelt kinderen en zuigelingen, | ga de bruidegom uit zijne binnenkamer, en de bruid uit haar slaapvertrek.

daarin hunne eigenaardige beteekenis hebben, dat zij de uitdrukking zijn van een inwendig gevoel bij den mensch of van eene heilige waarheid bij den Heer. Zoo moest derhalve Israël tot zijnen God terugkeeren, wel met vasten en geween, maar bovenal met een ootmoedig hart, niet hunne kleederen moesten zij verscheuren ten teeken van vertwijfeling, maar hunne harten, die, door de zondendienst bezoedeld, door zelfverloochening tot hunnen God moesten worden teruggebragt. En nu herhaalt de Propheet, wat hij reeds als des Heeren woord had uitgesproken: Komt terug tot den Heer, en te gelijk wijst hij hen daarbij op de bekende barmhartigheid van Hem, bij wien ook nu nog de heerlijkste uitkomst mogelijk was. Of leverde de geschiedenis des volks niet de schoonste en duidelijkste bewijzen op van die barmhartigheid en de *zich nederbuigende* (חנון) genade des Heeren? Dagelijks konden zij het zien, hoe lang Hij de verdiende straf des zondaars uitstelde en hoe Hij zelfs het bedreigde kwaad over de zonde, indien men zich bekeerde, wilde afwenden en als het ware medelijden had met het ongeluk der menschen, dien Hij zoo gaarne de zonden vergeeft. En zou men dan ook nu niet zulk eenen uitslag dier algemeene boete des volks mogen hopen? Wie weet, zegt Joël, en door deze vraag wekt hij het vertrouwen in de harten zijner hoorders nog meer op, Hij zal zich wenden van Zijnen toorn en medelijden hebben met zijn volk en niet slechts de bezoeking van hetzelve wegnemen, maar het ook rijkelijk zegenen en, als Hij Zijnen toorn afwendt, eenen zegen achterlaten, zoodat er weder overvloed van offergaven en wijn zal gevonden worden en de heilige dienst weder ongestoord zal kunnen worden waargenomen ten bewijze, dat het gebrek in het land heeft opgehouden. En nu keert de rede eindelijk weder tot haren aanvang, het begin van dit Hoofdstuk, terug, Joël herhaalt de drie eerste woorden van den aanhef, doch verbindt er terstond den last mede, dien hij den ganschen volke had mede te deelen. Op nieuw rigt hij derhalve zijne woorden tot de Priesters, deze moesten op de gebruikelijke wijze het volk tot den boetedag verzamelen en niemand mogten zij van de verpligting om naar Jahve's huis op te gaan, ontslaan; grijsaards en zuigelingen, bruidegom en bruid, onder welke laatste men de jong gehuwden moet verstaan, die zelfs door de Wet van de waarneming dier plegtigheden waren vrijgesteld, in één woord, het gansche volk moest zich voor zijnen God verootmoedigen, de Priesters moesten hierin voorgaan en tusschen het voorportaal van den tempel en den brandoffer-altaar in den binnensten voorhof ten aanhoore des volks, als het in den buitensten voorhof verzameld was, onder geween hunne smeekgebeden tot Jahve opzenden, dat Hij zich mogt ontfermen, Zijn volk sparen en Zijn erfdeel Israël, dat Hij zich uit alle volkeren als Zijn bijzonder erfdeel had uitgekozen, niet doen verloren gaan, dat Hij dit volk, hetwelk ten bewijze Zijner magt en heerlijkheid aan alle volken moest verstrekken en de kiem des heils voor de gansche wereld in zich bevatte, niet te schande mogt maken, opdat de heidenen, die getuigen van hunne vernietiging zouden zijn, hen niet mogten bespotten en honend elkander toeroepen: »Waar is nu hun God!" Wie gevoelt niet, hoe Joël brandend is van ijver, daar hij deze woorden spreekt en de Priesteren als reeds voorgaat in het gebed, hoe hem de eer zijns Gods ter harte gaat en Jahve en Israël bij hem onafscheidelijk verbonden zijn. Het is

17. Dat tusschen voorportaal en altaar weenen de Priesters, de dienaars van Jahve, | en spreken: » Spaar, Jahve, Uw volk en geef Uw erfdeel niet ten smaad over, om een spreekwoord te zijn der heidenen. Waarom zou men spreken onder de volkeren: Waar is hun God?

niet de geregtigheid des volks, die hem bij den dreigenden ondergang zijns vaderlands doet bidden, want dat het volk zich alle erbarming van Jahve onwaardig had gemaakt, dit wist de Propheet en gevoelde hij, maar om Zijner beloften wil, die Hij aan de vaderen gegeven had, om Israëls verkiezing door Jahve, bidt en hoopt de Propheet op verlossing. Of zou de Heer het volk vernietigen, dat Hij had uitgekozen, om er Zijne kennis en dienst bij te bewaren, die met hetzelve moest te gronde gaan? Was het niet Zijne belofte, dat de heidenen eens zouden komen, om te Jerusalem te aanbidden en dat het heil der wereld uit Israël zou uitgaan? En nu zouden zij spottend elkander vragen, » Waar is Israëls God?"

TWEEDE DEEL.

HOOFDSTUK II, 18—27. en III.

Wat de Propheet had uitgesproken, was gebeurd, de Heer had het gebed Zijns volks verhoord, hetzelve weder aangenomen, de zonden vergeven en de plaag weggenomen. Zóó had Hij geantwoord op hun gebed en Zich weder als Israëls Heer getoond, die ijverde voor Zijn volk. Maar ook dit was Hem nog niet genoeg: op Zijn bevel treedt Zijn dienaar in den tempel voor de vergaderde menigte ten tweeden male op, terwijl zij daar welligt te zamen was, om God voor de redding te danken. Nu is het niet over straf, maar over heil, niet over bezoeking, maar over verlossing, dat hij spreken zal. Had hij toch in zijne eerste rede de sprinkhanen-plaag als den voorbode van des Heeren grooten dag en het naderend oordeel beschouwd en aangekondigd, nu moest hij hare afwering en verwijdering, den zegen door God reeds aanvankelijk aan Zijn volk geschonken, als den voorbode en aankondiging van de rijkste en heerlijkste zegeningen van Jahve voor Zijn volk voorstellen; was hij straks een boetgezant, nu is hij een zegenverkondiger. Nu toch rustte Jahve's zegen op het volk en grooter en rijker nog waren de zegeningen, die Hij hun daarna schenken zou. Evenwel niet altijd zou Israël des Heeren volk boven alle andere volken blijven, de Heer zou zelf onder de Zijnen verschijnen en zij zouden Hem verwerpen, dan zou Hij ook hen voor eenen tijd verwerpen en zich een volk uit de heidenen vergaderen, zich eene gemeente verzamelen, die noch door den uiterlijken band der afstamming te zamen, noch met Hem, zoo als Hij zich geopenbaard heeft in Christus, naar de menschelijke natuur, vereenigd was, maar door den geestelijken band der liefde te zamen en met Hem, als haar Hoofd was verbonden. Aan deze zoude de Heer voor eenen tijd de regten Israëls schenken, en haar in de plaats van Zijn volk doen treden, tot dat Hij eens hetzelve weder aannemen en het dan niet slechts in Zijne

gemeente weder opnemen, maar aan haar hoofd zal plaatsen. Dit was het raadsbesluit des Heeren, voor de Propheten zeker nog duister en niet volkomen te doorzien, omdat de Heer hun niet meer openbaarde, dan telkens noodig en nuttig was, maar helderder voor ons, die Hem kennen, die tot de Propheten sprak, zoo als Hij zich op aarde vertoond heeft, in Zijne vernedering en in Zijne grootheid. Wij hooren Zijn woord duidelijker en voor de schaduw veler dingen, die Israël zag, zien wij derzelver wezen helderder; waar dit volk slechts teekenen had, omdat het de voorbereiding Zijner komst zijn moest, en eene voorbeduiding der toekomende dingen, dáár aanschouwen wij de waarheid zelve, aan het licht gebragt door Hem, die het middelpunt van alles uitmaakt, in wien de Wet vervuld is en op wien de Propheten wezen, op wien het Oude Verbond vooruit, het Nieuwe terug ziet. Nog staan wij echter niet aan het einde der geschiedenis en er bestaat ook voor ons eene toekomst, die een licht zal doen opgaan, waar wij nog slechts eene flaauwe schemering zien. Of hebben de schriften der Propheten, hebben de beloften Gods hare geheele vervulling reeds ontvangen? Wij meenen, neen; nog is er veel aanstaande, hetwelk ons den zin veler voorspellingen nog moet onthullen, en als eens Israël zich bekeerd, en de Heer het weder aangenomen zal hebben, dan eerst zullen wij het geheele Godsplan kunnen doorzien, dan eerst zullen de schriften der Propheten hare volle verklaring, het Oude Verbond zijne volle beteekenis erlangen. En op deze tijden ziet ook Joëls rede en bevat daarom veel, hetgeen nog niet ten volle kan worden opgehelderd, omdat het nog niet ten volle vervuld is. Hier mogen wij ons, als Joëls tijdgenooten, in de beloften Gods verheugen en er ons geloof op bouwen, wij mogen er de schildering en voorspelling in vinden van dien tijd, als de Heer al Zijne tegenstanders verteerd en Zijn volk hersteld zal hebben, het juiste *hoe* mogen wij niet vragen, noch door velerlei duidingen in eene toekomst indringen, die voor ons nog zóó is verhuld, dat slechts eene flaauwe straal er hier en daar van doordringt. Deze willen wij trachten op te vangen en den Propheet zoeken te verklaren, zoo als zijne woorden en denkbeelden dat aan de hand geven, en gebruik maken van het licht, door de vervulling op een gedeelte zijner redenen geworpen; die beloften, die in hare volheid nog aanstaande zijn, de grootste en hierom ook de laatste aller zegeningen, die de Heer zal schenken aan hen, die Zijn volk zijn, waarvan alle andere zegeningen slechts voorboden zijn, en in welke de beloften der Propheten even als hunne bedreigingen eerst hare volle vervulling zullen vinden, op den dag des Heeren in zijne hoogste beteekenis, deze willen wij slechts zoover ontwikkelen, als de woorden des Propheets ons leiden. Joël begon zijne rede met te wijzen op den tegenwoordigen zegen, toen door God aan Zijn volk geschonken, dat Hij het niet slechts weder aangenomen, maar ook de bezoeking had doen ophouden en de schade zelfs rijkelijk vergoed. Wel mogt zich dus het volk over de barmhartigheid des Heeren rijkelijk verheugen en deze kon aan hetzelve tot waarborg strekken, dat Jahve het ook voortaan niet verlaten, maar in hun midden wonen zou. De gevallen regen was Zijne eerste gave, deze zou echter door grootere worden gevolgd; want daarna zou de Heer Zijnen Geest uitstorten over allen en geestelijke gaven in overvloed schenken. Hoe ook Zijn volk mogt worden vervolgd, zelfs ten dage des oordeels en der straf, zou er een toevlugtsoord zijn, eene wijkplaats voor allen, die Zijnen naam aanriepen. Maar nu vat

de Propheet zijne rede nog eens weder op en schetst met levendige en treffende kleuren, die hij, naar de wijze der Propheten, uit de omstandigheden zijns tijds ontleent, de nadering en den uitslag van dien dag der straf, als de Heer alle vijanden Zijns volks, alle heidenen zal vernietigen en heerlijk Zijne magt zal openbaren. Dan zal Jahve, als Hij de gevangenis, de vernedering van Zijn volk, zal hebben doen ophouden, alle heidenen verzamelen in het dal des gerigts, om hen daar te straffen over het kwaad aan Israël gedaan. En hier komt het den Propheet vooral levendig voor den geest, hoe hij door Philistijnen en Phoeniciers aan zijn volk telkens smaad en onheil zag berokkend en zoo wendt hij zich nu terstond tot hen en roept hun toe, wat zij zich dan wel voorstelden? Dachten zij ongewroken Juda te mogen aanranden en verguizen? Op hen zou de straf des Heeren in de eerste plaats drukken en het leed, dat zij anderen hadden aangedaan, zou hun dubbel worden vergolden. Vervolgens keert Joël tot de straf aller vijanden van des Heeren volk terug. Zij moesten worden zamengeroepen en dan zou de Heer Zijnen heirlegers bevelen, om het vonnis der verdelging aan hen te voltrekken. Belangrijk is het op te merken, hoe de reden van den Propheet, die, in eenen bedaarden en rustigen toon begonnen met op den tijdelijken zegen, toen aan het volk geschonken, te wijzen, dan meer vrolijk en levendig wordt, als hij op het gevolg derzelve het volk opmerkzaam maakt, dat het nu niet meer te vreezen, maar zich te verheugen had, daar Jahve hun God wilde zijn. Beschrijft hij daarop den tijd der uitstorting van geestelijke gaven en de zorg van Jahve voor de Zijnen, het is in weinige, maar sterke en scherpe trekken, dat hij die toekomst schetst en iets statigs heerscht er in zijnen toon; maar als hij eindelijk de verdelging der vijanden van Jahve voorstelt, dan klimt zijne rede, en, zal hij dien dag der straf beschrijven, dan is het hem, als ware hij er bij tegenwoordig, en zijne rede gloeit en tintelt, hij hoort het geluid van Gods stem, hij ziet de verwarring, het angstgeschrei der volken verneemt hij en zon en maan verduisteren zich voor zijne oogen. Met dit tafereel der verwarring en straf kan hij echter zijne zegenprediking niet besluiten, het was slechts een toebereiding tot den grootsten en laatsten zegen, dien de Heer zou uitstorten, als Hij Zijne vijanden had verdelgd en Hij weder op Sion zou wonen, als aldaar vruchtbaarheid en zegen zouden heerschen en Israël hersteld en het middelpunt Zijns rijks zou zijn geworden. Dan zullen alle vijanden vernietigd zijn; Egypte, Israëls oude vijand, en Edom, dat onlangs weder zijnen haat had verlevendigd, zouden woest en ledig zijn, want de Heer wreekt het onschuldig bloed. Ook hier ziet men, hoe de Propheet zelfs bij de aanduiding van de verste toekomst, deze steeds met zijnen tijd in verband brengt, steeds op den bodem der geschiedenis staat en aan haar zijne voorspellingen hecht. Deze rede derhalve van Joël, die, zonder zich in afgescheiden strophen te verdeelen, een geheel vormt, bevat drie deelen, van welke het eerste, II, 19 - 27 op den tijdelijken zegen van Juda, het tweede, III, 1 - 5 op de geestelijke aanstaande zegeningen, en het derde, IV, 1 - 21 op het oordeel over des Heeren vijanden en de herstelling van Zijn volk betrekking heeft.

---

18. II. En Jahve's ijver ontbrandde over Zijn land, | en Hij verschoonde Zijn volk.

19. En Jahve antwoordde en sprak tot Zijn volk: Ziet Ik zende U het graan, en den most en de olij en gij verzadigt u daarmede, | en niet meer zal ik U overgeven ten smaad onder de heidenen.

20. En dit heirleger verwijder ik van U, en drijf het weg naar een dor en woest land, zijne voorhoede naar de Oostelijke zee en zijne achterhoede naar de Westelijke zee, en zijn reuk gaat op, en zijn stank stijgt op, want het heeft het groot gemaakt in Zijn doen;

21. Vrees niet, land, | juich en verheug U, want Jahve heeft het groot gemaakt in Zijn doen.

22. Vreest niet, dieren des velds, want groen zijn de steppen der woestijn, want de boom draagt zijne vrucht, de vijgeboom en wijnstok geven hunne kracht.

II. Dit tweede deel van Joëls Prophetie is door eene korte aanteekening, v. 18, van het eerste gescheiden. De dag van boete en verootmoediging was gevierd en op de bekeering des volks waren de treffendste blijken van des Heeren ontferming gevolgd. Hij ijverde weder als voorheen voor Zijn land en volk en Zijn Geest sprak weder tot Zijnen dienaar, zoodat hij de treffende en verhevene woorden der volgende Godspraak tot het volk kon brengen. Zij behelzen, als het ware, Jahve's antwoord op de smeekgebeden des volks. Hij had die gehoord en nu wilde Hij weder Zijne zegeningen over Juda uitstorten, het land zou zijne vruchten geven ter verzadiging zijner bewoners, het volk zou niet door de heidenen versmaad en bespot worden, als had het geenen God. Dat verschrikkelijke heir der sprinkhanen (צפוני, hetzij men de lezing der Masoreten volge, of met Ewald en Meijer צִפּוֹנִי leze, moet in elk geval een *leger* of *menigte* beteekenen) had Hij van hen weggedaan en hetzelve, vóór dat het Jerusalem nog bereikt had, door den Noorden-wind in de zuidelijke woestijnen terug geworpen, zoodat zijn voorste deel, diegenen namelijk welke zich reeds ten oosten van Jerusalem, tusschen deze stad en de Doode Zee bevonden, in deze zee den ondergang moest vinden en zijne achterhoede, die zich nog verre ten Zuid-Westen van de hoofdstad bevond, in de Middellandsche Zee geworpen moest worden. Zóó plotseling vernield, zou het door zijnen stank aller afschuw verwekken, onbegraven zou het, als een misdadiger, tot een afschrikkend voorbeeld, henen verre worden weggeworpen; want hoewel Jahve het als eene tuchtroede voor Zijn volk had gebruikt, nu was Zijn toorn verzoend, en hoegroot en talrijk het sprinkhanen-heir ook geweest was, (HET HEEFT HET GROOT GEMAAKT IN ZIJN DOEN d. i. HET HEEFT GROOTE DINGEN GEDAAN.) sterker toch en magtiger was de Heer, groote dingen had ook Hij gedaan, toen Hij het vernietigde. Hierover moest zich het volk wel verheugen; want Jahve, die groot was boven allen, die Zijnen wil deed, deze Heer was Israëls God. Zelfs het gedierte des velds moest in des volks vreugde deelen, want de weiden der woestijn werden weder groen en de boomen beloofden weder vrucht, de vijgeboom en de wijnstok, en de Propheet ziet hier op het H. I vs. 7 en 20 gezegde terug. Eenigzins afgebroken spreekt hij: het gedierte des velds kon zich wel in eenen overvloed van gras, maar niet in eenen ruimen vijgen- en druivenoogst verheugen; hierover moest het land zich verheugen, en deze afwisseling vermeerdert de schoonheid der rede en zij schijnt aan deze aansporing tot algemeene blijdschap over den zegen des Heeren en aan de beschrijving der ook nu weder vruchtbelovende velden en boomen nog meerdere levendigheid te schenken. Nog eenmaal herhaalt hij dan ook deze aansporing, waarbij hij de inwoners van Juda *zonen Sions* noemt; hier toch was de Tempel, de zetel van Jahve onder Zijn volk, het middelpunt des rijks. Als op nieuw aan Jahve verbonden, moesten zij zich nu verheugen,

23. En zonen Sions, juicht en verheugt u in Jahve, uwen God, want Hij gaf u den vroegen regen ter regtvaardiging, | en deed voor u nedervallen regenvlagen, vroegen en spaden regen ten eerste.

24. En vol zijn de dorschvloeren van koorn, | en de perskuipen stroomen over van most en van olij.

25. En ik vergoed u de jaren, welke verteerd heeft de sprinkhaan, de springer en het vleugeldier en de worm, | Mijn groot heirleger dat ik zond tegen u.

26. En gij eet etende en u verzadigende, en prijst den naam van Jahve uwen God, die gehandeld heeft met u wonderbaar, | en mijn volk zal niet verbleeken in eeuwigheid.

27. En gij weet, dat in Israëls midden Ik ben, en ik Jahve uw God en anders geen, | en mijn volk zal niet verbleeken in eeuwigheid.

niet slechts dewijl de vrees voor gebrek was geweken, maar dewijl Jahve, hun God, hen weder begenadigd had; vroege en spade regen was in ruime mate gevallen; Hij had getoond, dat Hij de gebeden Zijns volks had verhoord en hetzelve ten aanzien der heidenen wilde *regtvaardigen*. Het woord לצדקה schijnt hier in deze beteekenis te moeten worden opgevat, het beteekent eigenlijk *tot geregtigheid*, doch daar Gods geregtigheid zich niet slechts in het straffen der boozen, maar ook in het vrijspreken en redden der door hen mishandelde regtvaardigen openbaart, waren ook de zegeningen, die het volk nu ondervond, een gevolg en bewijs dier zelfde geregtigheid, die hen vroeger had gestraft, en strekte zij om hen tegenover de andere volken te regtvaardigen, regtvaardig te verklaren. Even zoo leest men Jes. LXI, 10: » HIJ »(Jahve) HEEFT MIJ BEKLEED MET KLEEDEREN DER REDDING, » EEN MANTEL DER REGTVAARDIGING HEEFT HIJ MIJ OMGEDAAN," waar het woord צדקה niets anders kan beteekenen, dan regtvaardigheid, die aan iemand wordt toegekend ten gevolge eener uitspraak van God. Zegt derhalve Joël eerst, dat de gevallen regen een blijk is van Gods hernieuwde genade, dan beteekent ook het woord בראשון, aan het einde van het vers, niets anders dan TEN EERSTE, eigenlijk IN DEN TIJD, DIE HET EERST KOMT = בראשונה. Ten onregte heeft men er *de eerste maand* door willen verstaan, zoodat de zin zou zijn, dat de regen in de eerste maand gevallen was, want de waarschijnlijke toedragt der zaak strijdt tegen deze meening, daar de eerste maand der Israëlieten met onze maand April overeen komt en men zou moeten aannemen, dat de vroege regen, die gewoonlijk in October viel, met den spaden regen in ééne en dezelfde maand ware gevallen, in welk geval de Propheet zeker niet van vroegen regen zou hebben gesproken. De zin van het vers is derhalve, dat de vereerders van Jahve zich verheugen moesten, dewijl de Heer door het geven van regen getoond had, dat Hij Zijn volk weder had aangenomen, die regen strekte ten bewijze van deszelfs regtvaardiging en was het begin van nog veel grootere bewijzen Zijner genade. Hierop terug ziende spreekt de Propheet straks in den naam van Jahve EN DAARNA ZAL IK UITSTORTEN MIJNEN GEEST. Het waren immers niet slechts tijdelijke gaven, die de Heer aan Zijn volk beloofde, deze waren slechts de voorboden en de verzekering van die veel grootere geestelijke gaven, welke Zijn volk later zou deelachtig worden. Een overvloedige oogst zou nu den arbeid des landmans beloonen en hem zouden de jaren vergoed worden, waarin de sprinkhanen (hier in eene andere volgorde dan I, 4, opgenoemd) zijne hoop hadden verijdeld. Zóó zou het volk eten en verzadigd worden en den naam van Jahve, zijnen God, den Heer, zoo als Hij zich aan Zijn volk bijzonder had geopenbaard, prijzen; want wonderlijk had Hij met Zijn volk gehandeld. Had Hij toch hen zwaar gestraft, het was om hun naderhand zooveel te meer te kunnen schenken

III. 1. En het geschiedt daarna, Ik zal uitstorten mijnen Geest over alle vleesch en propheteren zullen uwe zonen en uwe dochteren, | uwe ouden zullen droomen droomen, uwe jongelingen gezigten zien.

2. En ook over de knechten en over de dienstmaagden | zal Ik in die dagen uitstorten mijnen Geest;

3. En Ik geef teekenen in den hemel en op de aarde | bloed en vuur en zuilen van rook.

4. De zon zal veranderd worden in duisternis en de maan in bloed, voor het komen van den dag van Jahve, den grooten en den vreeselijken.

wanneer de straf hen vatbaar gemaakt had voor Zijne zegeningen. Waarlijk, het volk zou nimmer voor de heidenen te schande worden, want het wist, dat Hij, Jahve, de Eenige, hun God, in Israëls midden woonde, en scheen Hij het somtijds te hebben verlaten, het zou niet voor altijd zijn, want de verkiezing des Heeren is onberouwelijk.

III. Zou het volk zoo eenmaal door straffen en zegeningen voor het grootste heil, den geestelijken gelukstaat, voorbereid zijn, dan zou de Heer Zijnen Geest uitgieten over alle vleesch, over ieder zonder onderscheid van ouderdom, stand of kunne; de nakomelingen van hen, tot wie Joël sprak, zouden dan die gaven deelachtig worden, welke toen slechts het deel van eenige weinige door God gekozen Propheten waren. Wanneer dit geschieden zal, hierover bekommert Joël zich niet, hij zegt alleen DAARNA, als de tijd der voorbereiding voorbij zal zijn gegaan, en eene nadere tijdsbepaling geeft hij niet, want de Heer had ze hem niet geopenbaard. Zal men daarom zeggen, dat Joël aan zijn volk eene ijdele hoop heeft voorgehouden, als hij in zijnen tijd reeds van de gelukkige dagen sprak, wanneer de Messias zou verschenen zijn en het aardsche Israël tot een geestelijk zou verheffen en Zijnen Geest aan hetzelve schenken, als hij de zware rampen, die Israël nog had door te staan, met stilzwijgen voorbij ging, als hij in naam zijns Zenders beloofde, dat het volk voor de heidenen niet meer schaamrood zou worden? Waarlijk, als hij des Heeren woord verkondigde, bedroog hij zijn volk niet, want hoezeer ook de heidenen des Heeren erfdeel zouden onderdrukken, het bewustzijn van Jahve's nabijheid zou nimmer verloren gaan, dit heeft de volgende geschiedenis van Israël geleerd. Jahve behoefde Zijnen dienaar niet door al die kronkelpaden te voeren, waarlangs Hij Zijn volk tot dien van onds voorspelden tijd der zaligheid zou geleiden, al die moeijelijkheden zouden eenmaal overwonnen zijn en alsdan zou het blijken, dat zij tot die heerlijke uitkomst hadden moeten dienstbaar zijn. Joël had hier slechts zegen te verkondigen, alleen de heerlijkheid van dien tijd vervult den Propheet. Ieder zou van des Heeren Geest vervuld zijn; de ouden van jaren, wier geest de veerkracht des jongelings miste, zouden echter in droomen de stem van dien Geest vernemen, de krachtige jongelingen zouden vol van de heerlijkheid des Heeren zijn, en zich zelven bewust, zich verheffen boven de aarde en de wonderen des Allerhoogsten aanschouwen; op slaven en slavinnen zou alsdan Jahve's geest nederdalen, niemand zou uitgezonderd zijn, allen Propheten des Heeren. Voorzeker Petrus kon wel op den Pinksterdag met deze woorden van Joël het heil des Heeren beschrijven, Hand. II, 16. De Messias was toen gekomen; Hij had geleden en was wel verworpen door Zijn volk, maar had op dien dag de grondslagen eener gemeente gelegd, Zich een volk geheiligd uit alle volken, waartoe elk den toegang had. Op deze gemeente had Hij toen Zijnen Geest uitgestort en dit was de aanvang van dien tijd door Joël voorspeld. Maar men miskent den geest der Prophetie, zoo men meent, dat Joël hier eene eenvoudige daadzaak beschreef, welke op het Pinksterfeest plaats had. Zeker is zij toen geschied, maar nog werkt zij aanhoudend voort, zoolang de Heer Zijnen Geest aan Zijne gemeente schenkt, dit deed hij toen, dit was het (τοῦτό ἐστι, zegt Petrus) wat Joël aankondigde. Die zegeningen zouden echter gevolgd worden door zware oordeelen en straffen, voorgesteld door den

5. En het geschiedt, elk, die zal aanroepen den naam van Jahve, zal ontvlieden; | want op den berg Sion en in Jerusalem zal eene ontkoming zijn, zoo als Jahve sprak, en die overblijven, zijn zij, die Jahve roept.

IV. 1. Want ziet in die dagen en in dien tijd, | waarin Ik zal wenden de gevangenis van Juda en Jerusalem,

2. Dan verzamel Ik al de heidenen en voer hen naar het dal Jehoschaphat, | en regt met hen aldaar over Mijn volk en Mijn erfdeel Israël, omdat zij het verstrooiden onder de heidenen en mijn land verdeelden,

3. En over Mijn volk wierpen het lot, | en gaven den knaap voor de hoere en het meisje verkochten voor wijn en dien dronken.

4. En ook wat zijt gij voor Mij, Tyrus en Sidon, en alle grenslanden Philistea's? | eene daad wilt gij vergelden aan Mij? of handelen zelve tegen Mij? fluks, ijlings zal Ik doen wederkeeren uwe daad op uw hoofd.

Propheet onder de teekenen van bloed, vuur en rook op aarde, duisternis aan den hemel; oorlog en verwoesting, vervolging en verdrukking zouden er nog volgen, en alleen een vreemdeling in de geschiedenis der wereld kan het ontkennen, dat na de vestiging des Christendoms nog vele oordeelen des Heeren zijn gevolgd maar ook des Heeren woord is waar bevonden, dat Joël er opvolgen laat, dat ieder gered zal worden, die den naam des Heeren zal aanroepen; want op den berg Sion en in Jerusalem is eene wijkplaats, bij Jahve is redding voor Zijne dienaren, in Zijne nabijheid kan niets hen deren, die Hij zelf tot zich roept: DIE OVERBLIJVEN, ZIJN ZIJ, DIE JAHVE ROEPT, zóó toch moeten de woorden: »BIJ DE OVERBLIJVENDE, DIE JAHVE ROEPT", worden overgezet en verstaan, en, ofschoon Jerusalem verwoest is en de tempel op Sion niet meer staat, die den Hebreër het zigtbare teeken van 's Heeren woning was, de toegang tot den Vader in den hemel staat altijd en voor allen open, en nog is bij Hem bescherming en verlossing; ook de Heer zelf zou hen, die Hij redden wilde, roepen en alzoo Zich uit alle volken, natiën en tongen eene gemeente bereiden.

IV. Nu vat de Propheet op nieuw die straffen en bezoekingen op, welke aanstaande waren, vooral dat oordeel, hetwelk ten laatste de Heer over Zijne en Zijns volks vijanden zou uitspreken, als Hij hen zou verdelgen, en hij beschrijft dit met de levendigste kleuren. Vóór dat echter dit vonnis der verdelging zou worden ten uitvoer gelegd, zou God zijn volk, ook hen, die in ballingschap of slavernij onder de heidenen verspreid waren, weder in Zijne heilige stad verzamelen. Gevangenis en wegvoering uit het vaderland is wel de grootste vernedering, die een volk kan treffen, en reeds Mose had deze als de hoogste straf op Israëls zonden gedreigd, de Propheten hadden dit in hunne schriften herhaald, tot dat Israël en Juda hun land moesten verlaten en hierin het teeken zagen, dat de Heer hen verworpen had. Gelijk zegen in het land hunner vaderen voor Israël het teeken was van des Heeren gunst, zoo was ook verwijdering uit hetzelve het teeken Zijns ongenoegens en zoo was ook terugvoering het bewijs hunner wederaanneming door Hem. Maar spreekt Joël hier van eene terugkeering uit de gevangenschap, aan wie kon hij eerder denken dan aan zijne broeders, de inwoners van Juda, die bij de gedurige invallen der Philistijnen en van andere naburige volken gevangen waren genomen en aan de Phoeniciërs overgegeven, om aan de Grieken als slaven te worden verkocht. Deze wegvoering zijner volksgenooten had de Prophéet gezien en levendig stond hem hun ongelukkig lot voor oogen; daarom strekt zij hem te gelijk als een afschrikkend voorbeeld voor het volk, voor hetwelk hetzelfde in nog grootere mate te wachten is, indien het zijnen God op nieuw verliet. Zoo worden ook straks aan de Phoeniciërs en Edomieten, de toenmalige vijanden der Judaeërs,

5. Die Mijn zilver en Mijn goud genomen hebt, | en Mijne beste kostbaarheden hebt weggevoerd naar uwe tempels.

6. En de zonen van Juda en de zonen van Jerusalem verkocht hebt aan de zonen der Jevanen, | om hen te verwijderen van hunne grenzen.

7. Ziet, Ik doe hen opkomen uit die plaats, waarheen gij hen hebt verkocht, | en doe wederkeeren uwe daad op uw hoofd.

8. En Ik verkoop uwe zonen en uwe dochteren in de hand der zonen van Juda, en zij verkoopen hen aan de Sabaeërs, naar een verwijderd volk, | Want Jahve heeft het gezegd.

9. Roept dit onder de heidenen, »heiligt den krijg," | wekt de helden op, dat naderen en opgaan alle krijgslieden.

Jahve's straffen gedreigd, terwijl uit hun voorbeeld andere volken moesten leeren, wat ook hun zou overkomen, indien zij het volk des Heeren aanrandden. Maar had de Heer eenmaal Zijn volk teruggebragt en weder aangenomen, dan zou Hij alle heidenen te zamen brengen en afvoeren naar het dal Jehoschaphat's, het in Jerusalem's nabijheid gelegen dal, waarin Jehoschaphat, een van Juda's Koningen, vroeger over zijne vijanden had gezegevierd, II Chron. XX, 26, hetwelk door Joël naar zijnen naam genoemd wordt tot een aandenken der behaalde overwinning, welke een *Godsgerigt* was; vgl. Keil, *Apol. Versuch.* p. 241, Movers, *Krit. Unt. üb die Chronik.* p. 118. Deze naam is ook nu zeer beteekenend (*Jehoschaphat = Jahve rigt*); want er zou nu weder een *Godsgerigt* plaats hebben, weder zou hier de schouwplaats zijn van des Heeren oordeel over Zijne vijanden, en de Propheet geeft, door zelfs de plaats aan te duiden, waar dit zou geschieden, aan zijne voorstelling eene bepaaldheid, die haar terstond in verband brengt met de overwinning, vroeger door Gods hulp op de vijanden behaald, en ze als eene voltooijing, eene grootere en treffender herhaling doet voorkomen van hetgeen de Heer toen voor Zijn volk had gedaan. In Jehoschaphat's vallei derhalve ziet Joël de heidenen verzameld en Jahve hen regtende over hunne misdaden, met welke zij zich tegen Zijn erfdeel, Zijn volk Israël, dat zij verstrooiden en wiens land zij onder zich deelden, hebben vergrepen; want al had de Heer hen als middelen ter volvoering Zijner oogmerken gebruikt, de zonde, die zij vrijwillig pleegden, bleef voor hunne rekening. Zij hadden Israëls zonen overmoedig met het lot onder zich verdeeld, den knaap als een hoerenloon weggeschonken en het meisje voor een' dronk wijn, voor het genot van een oogenblik, als iets zonder waarde verruild, en spottend daarbij elkander toegeroepen, »WAAR IS NU HUN GOD?" Die loszinnige verachters van Jahve en Zijn volk staan daar voor Zijnen regterstoel, die Tyriërs en Sidoniërs, die Philistijnen, door welke de Heer Juda nu een' korten tijd had getuchtigd, die met Zijn zilver en goud, het heilige gereedschap Zijns Tempels, de tempels hunner afgoden hadden versierd (vgl. II Chron. XXI, 17), wat waren zij nu tegenover Israël, wiens God de Heer des hemels was? IJdel zouden nu al hunne pogingen zijn. Of hadden zij gemeend zich op Jahve te wreken over de nederlagen, hun in vroegere dagen door Israël toegebragt, of wilden zij zich verstouten Jahve zelven te beleedigen? Zwaar zouden zij nu hunnen euvelmoed moeten boeten, want de Heer wil het hun vergelden. Die kinderen van Juda en Jerusalem daarentegen, die door hen aan de Grieken of hunne volkplantingen (היונים DE JEVANIM) verkocht waren, om ze zoo ver mogelijk van hun vaderland te verwijderen en alle hoop op wederkeering hun af te snijden, op Jahve's bevel zouden zij opgaan uit de plaats hunner slavernij en in hun vaderland terugkeeren, Juda zou hersteld en schadeloos gesteld worden, maar hun zou vergolden worden, wat zij gedaan hadden; want Jahve zou hunne kinderen door Juda's nakroost ter slavernij overgeven bij de ver afgelegene Sabaeërs, de bewoners van Zuid-

10. Slaat uwe spaden tot zwaarden en uwe snoeimessen tot lanzen, de zwakke spreke » een held ben ik!"

11. IJlt en komt, alle gij heidenen van rondom, en verzamelt U! | Voer daarheen, Jahve, Uwe helden!

12. Waakt op en gaat op, heidenen, naar het dal Jehoschaphat, want daar zal Ik zitten om te regten al de heidenen van rondom.

13. Zendt uit den sikkel, want rijp is de oogst, | komt, treedt, want vol is de persbak, zij loopen over de perskuipen, want veel is hun kwaad.

14. Gedruisch, gedruisch in het dal des gerigts, | want nabij is de dag van Jahve in het dal des gerigts.

Arabie; hunne straf zou volgens het strengste regt der wedervergelding volkomen aan hunne misdaad gelijk zijn, en, mogten zij het betwijfelen, de Heer had het gezegd. Met nieuwe kracht keert Joël nu op nieuw tot de beschrijving van den algemeenen strafdag van Israëls vijanden weder en zijne rede wordt hier van gloed en leven geheel bezield. Onder alle volken moet een krijgsgeroep uitgaan, door Jahve zelven gewekt, » ROEPT DIT (namelijk hetgeen volgt) ONDER DE VOLKEN" zegt hij, en rigt dit woord tot Jahve's heirleger, Zijne dienaren, tot de menschen, tot de gansche schepping. Alles moet Zijne en Zijns volks vijanden den oorlog verklaren en tot eene algemeene heirvaart oproepen. De heidenen moesten zich ten krijge toerusten en er zich toe *heiligen*, al de godsdienstige plegtigheden, daarbij gebruikelijk, waarnemen en in alle opzigten er zich toe gereed maken. De in den strijd geoefende krijgers moest men opwekken, om gezamentlijk met het geheele heirleger ten strijde *op te gaan* (יעלו, een bij de Joden gebruikelijke uitdrukking, al voerde ook de weg, zoo als hier naar het dal Jehoschaphat, naar de laagte). Ook zelfs de landlieden moesten uittrekken, niemand mogt achterblijven, ook zij moesten hunne landelijke gereedschappen, spaden en snoeimessen tot zwaarden en lanzen slaan, zelfs de zwakke zou niet te huis blijven, hij zou meenen een held te zijn. Alle heidenen van rondom moest men aansporen, om zich tot den strijd te spoeden en in Jehoschaphat's vallei zich te verzamelen. Vol van de levendigste hoop op den Heer, roept nu de Propheet: » ZEND DAARHEEN, JAHVE! UWE HELDEN," voor het leger Uws volks, dat in Uwe kracht zich onverwinnelijk gevoelt, daarheen, want, zijn de vijanden daar allen vereenigd, één slag zal hen allen vernietigen. En nog eenmaal, als vreesde hij, dat er nog waren achter gebleven, verheft Joël zijne stem en roept hen nogmaals uit Jahve's naam naar Jehoschaphat's dal, alwaar de Heer gezegd heeft, te midden der heidenen Zijnen regterstoel te zullen beklimmen om hun te vergelden naar hunne werken. Dan zal Hij het vonnis der verdelging over hen uitspreken en Zijn volk toeroepen, den aanval te beginnen en Zijn vonnis te voltrekken, omdat de maat hunner zonden vol is en zij rijp geworden zijn voor de straf. Terwijl Jahve's heir aan dezen last gaat voldoen, hoort men reeds het verdoovende en akelige rumoer en het geschreeuw der verwarde menigte (המנים), gelijk men eens het verward geschrei der Moabieten, Ammonieten en Edomieten vernomen had, in het dal des gerigts, zoo als nu het dal Jehoschaphat's door Joël word genoemd (חרוץ vgl. Jes. X, 22, door anderen geheel ten onregte DAL DER MARTELING vertaald). Dit zijn de voorboden en aankondiging van het naderend gerigt, van den dag des Heeren, die nu voor al Zijne vijanden nadert, en hier is de plaats, waar Hij zich zal openbaren en hen verdelgen. Dan worden zon en maan zwart en trekken de sterren haren glans in, zelfs de levenlooze natuur deinst terug voor het schouwspel, dat de verdelging der heidenen zal opleveren, dan hoort men Jahve donderende uit Sion en Zijne stem verheffende uit Jerusalem, zoodat hemel en aarde beven; maar alleen Zijne en Zijns volks vijanden geldt de straf; Israël, Zijn volk, is veilig onder Zijne hoede en Hij is hun eene toevlugt. Zóó zal het

15. Zon en maan worden zwart, en de sterren trekken haren glans terug.

16. En Jahve brult uit Sion en uit Jerusalem doet Hij hooren Zijne stem, en zij trillen, hemel en aarde, | en Jahve is een toevlugt voor Zijn volk, en een burgt voor de zonen Israël's.

17. En gij erkent, dat Ik Jahve uw God ben, wonende op Sion den berg Mijner heiligheid, | en Jerusalem zal heilig zijn en vreemden zullen haar niet meer binnen treden.

18. En het geschiedt, op dien dag zullen druipen de bergen van most en de heuvelen vloeibaar zijn van melk en alle beeken van Juda vloeijen van water, en eene bron uit het huis van Jahve uitgaan en drenken de vallei der acaciën.

blijken, dat Jahve op Sion, Zijnen heiligen berg, te midden der Zijnen woont en daar wonende, nadat Hij Zijne vijanden heeft verteerd, zal Hij ook Jerusalem heilig maken, zoodat geene vreemden het ooit meer zullen kunnen betreden. Zoo zou die straf der volken de weg tot den grootsten en laatsten zegen voor het volk des Heeren zijn, en op eenen meer rustigen en kalmen toon schetst de Propheet dien gelukstaat aan het einde zijner rede en wijst het alsdan door Jahve verloste volk op die schoone toekomst, die het door dien zegen zou deelachtig worden. Hij doet dit eerst in eenige korte, veel beteekenende woorden, vervolgens beschrijft hij dien gelukstaat duidelijker, en het blijkt uit zijne rede, hoe gaarne hij bij de beschouwing des heils, dat zijn volk in de verre toekomst wacht, verwijlt. Dan zouden de bergen druipen van most en de heuvelen stroomen van melk en alle beeken van Juda stroomen van water, vgl. Amos, IX, 13, de ruimste overvloed van alle levensbehoeften zou er in Juda heerschen, geene vernielende droogte zou er ooit meer plaats hebben, zelfs de kale bergen van Juda zouden in vruchtbare wijnbergen en akkers worden herschapen en de des zomers gewoonlijk uitgedroogde beken zouden nooit ophouden te stroomen. Eene bron zou uit het huis van Jahve op Sion uitgaan en het dal der acaciën drenken, het dorre dal in het land der Moabieten over den Jordaan, waarin de acaciën welig tierden, die de drooge streken bij voorkeur beminnen. Men heeft hier eene moeijelijkheid gezocht, hoe eene beek, van Sion uitgaande, door den Jordaan heen, een Over-Jordaansch dal zou kunnen besproeijen. Maar men vergeet hierbij, dat de Propheten geene geschiedenis schreven, en, gelijk eene beek dikmaals het beeld is van rijk uitgestorte zegeningen van Jahve, zoo is ook het besproeijen der dorste streken hier eene uitdrukking, om de algemeenheid en uitgestrektheid dier zegeningen aan te duiden. En zeker was in Joëls tijd het acaciën-dal bekend als een der onvruchtbaarste en dorste gedeelten des lands, en de voorstelling dat dáár zelfs water zou stroomen en vruchtbaarheid verspreiden, en dat dit uit Jerusalem zou ontspringen, was niet ongepast, om de meest mogelijke uitgebreidheid dier zegeningen voor te stellen, die, uit Jerusalem uitgaande, over de geheele aarde zich zouden uitbreiden. In plaats van eenige moeijelijkheid op te leveren, wordt dan de voorstelling duidelijk en treffend, een schoon beeld, hoe de koude harten der menschen, als het dorre en onvruchtbare dal der acaciën, door den zegen van Jahve, die uit Jerusalem zou uitgaan, door de verkondiging Zijns woords en Zijne openbaring, als door eene vruchtbaarmakende beek, warm en levendig zouden worden gemaakt. Maar hij, die weigert Jahve te erkennen, die dien zegen afstoot, hij zal zijn als een woest en ledig land. De landen dier volken, die weigerden Israël als het erfdeel des Heeren te erkennen, die het vervolgden en beleedigden, zullen tot akelige woestenijen worden. Zoo worden hier Egypte en Edom genoemd, dewijl zij het bloed der zonen Juda's onregtvaardig in hun land vergoten hadden. Egypte toch had, sedert de laatste jaren van Salomo's regering, eene vijandelijke houding tegen Juda aangenomen en het beoorloogd en welligt is deze ook de reden

19. Egypte zal tot eene woestenij worden en Edom zal tot eene ledige woestijn worden, | om de euveldaad aan Juda's zonen, wier onschuldig bloed zij vergoten in hun land.

20. En Juda, eeuwig zal het wonen, en Jerusalem van geslacht tot geslacht.

21. En Ik wreek hun bloed, dat Ik niet heb gewroken, | en Jahve woont in Sion.

waarom Joël het hier noemt, ofschoon hij zeker er zich tevens bij voorstelde, hoe de Egyptenaren het eerste volk geweest waren, dat Israël, en in Israël ook Juda, had beleedigd, en daarom hen naast een dier volken plaatste, welke zich het laatst daaraan hadden schuldig gemaakt. Want de Edomieten hadden bij gelegenheid van hunnen afval van Juda, alle onder hen wonende Judaeërs wreedaardig vermoord; zoo waren alle volken, die zich ooit aan iets dergelijks hadden schuldig gemaakt, in dien vloek ingesloten. Maar gingen zoo die overmoedige volken te grond, niet alzoo Juda en Jerusalem, zij zullen blijven tot in eeuwigheid. Wie ze aanraakte, zou gestraft worden, wie ze ooit mogt beleedigen, ongewroken blijft het niet, en dat de woorden dezer Prophetie geene ijdele beloften waren, wier vervulling men te vergeefs zou wachten, hiervoor zou Jahve zelf zorg dragen, Hij die op Sion eeuwig woont.

DE PROPHETIE VAN 'AMOS.

INLEIDING.

I. In het zuiden van Juda, waar het aan de groote woestijn grenst, was eene kleine stad gelegen, die op eene hoogte gebouwd, reeds door Rehab'am versterkt was, II Chr. XI, 6, zij werd vooral door hen bewoond, wier rijkdom in kudden bestond, voor welke de steppen der woestijn het beste voeder opleverden. Slechts vijf uren van Jerusalem, twee uren van Beth-lechem, omgeven van vruchtbare valleijen, was Thekoa' eene rustige en vreedzame woonplaats voor hen, die het meer woelige leven der hoofdstad ontweken. Hier leefde onder 'Uzzias regering, toen Jerob'am II over Israël Koning was, 'Amos, een schaapherder, die gewoon was de kudden te weiden en zich door het inzamelen van wilde vijgen een sober voedsel moest verschaffen, een man uit de geringen des volks, en van wiens afkomst of geslacht wij niets meer weten, dan dat hij waarschijnlijk tot den stam van Juda behoorde; maar brandend was zijn ijver, vurig zijne liefde voor de godsdienst zijner vaderen, en verre muntte hij boven zijne tijdgenooten in ware godsvrucht uit. Dien had Jahve verkoren tot Zijnen bijzonderen dienaar, om in Zijnen naam op te treden onder Zijn volk, want bij den Heer was nimmer aanneming des persoons, en, hoewel hij niet in de scholen der Propheten was gevormd, noch onderwijs had genoten van de wijzen des volks, de Geest Gods rustte op hem, en zich bewust van zijne goddelijke zending ging hij daar henen en sprak vrij en onverschrokken zijne strafverkondigingen en vermaningen uit voor de hem gering achtende menigte en de hem dreigende magtigen, en deelde hun mede, wat de Heer hem had doen zien en bevolen te spreken. Staande in de kracht van zijnen God, nederig en ootmoedig, maar onoverwinbaar deed de herder uit Thekoa' den Koning op zijnen troon sidderen, en zijn verhelderd oog zag licht, waar de wijsten zijns volks slechts duisterheid ontdekten, hij overzag de lotgevallen des volks, en verkondigde hun den ondergang, Israëls toekomst was hem niet duister, en het heil, dat eenmaal dagen zoude, zag hij reeds aan den gezigteinder rijzen. Bij zijn optreden te Beth-El ondervond de Propheet den tegenstand en de verachting, die de zonde gewoon is aan de woorden des Heeren te bieden, en hij beschrijft ons zelf, VII, 10-17, zijne ontmoeting daar met Amasja, Beth-El's Priester, hoe deze hem terugwees en naar Juda beval terug te keeren, daar konde hij dan zijne strafredenen verkondigen, te

Beth-El mogt hij den magtigen Jerob'am geen ondergang prediken, daar mogt hij geloof vinden, hier beval hij hem te zwijgen. Zoo meende hem de afgodische Priester te verjagen, hoe weinig kende deze den aard van eenen Propheet. 'Amos trad, volgens het opschrift I, 1, op onder de regering van 'Uzzias, twee jaren vóór de aardbeving (vgl. Zach. XIV, 5), terwijl Jerob'am II over Israël regeerde. Ware nu de tijd dezer aardbeving niet geheel onbekend, wij konden met meer zekerheid het jaar van 'Amos optreden aanwijzen, doch moeten ons nu te vreden stellen met de kennis, dat zijn werken als Propheet zich niet na het jaar 785, waarin Jerob'am II stierf, heeft uitgestrekt. Bedenken wij echter, dat zijne redenen waarschijnlijk gedurende een tijdsbestek van onderscheiden jaren zijn uitgesproken, daar hij twee jaren voor de aardbeving optredende, dezelve reeds als voorleden in hare gevolgen IV, 11, schijnt voor te stellen en letten wij op de onderscheidene aanwijzingen in zijne Prophetie zelve, dan wordt het waarschijnlijk dat hij niet lang na 'Uzzias troonsbeklimming het eerst heeft gesproken. Gedurende zijne werkzaamheid werd 'Amos door geene bedreigingen ontmoedigd, hij begaf zich wel naar Juda terug, maar om als Jahve hem beval, telkens weder naar Israëls rijk te keeren, om te Beth-El en Samaria des Heeren woorden te verkondigen, het trotsche en op eigen krachten steunende volk 's Heeren straf te melden, en te dreigen met den schrik des Heeren. Welk het lot van den Propheet verder geweest zij, weten wij niet, maar dat hij door den zoon van dien Amasja, die hem had teruggestooten, gedood zoude zijn, is eene overlevering, welker grond ons geheel onbekend is [1]).

II. Het rijk van Juda had in Amasja, die van 840 v. Chr. regeerde, eerst eenen braven en dapperen Koning gehad, die het vervallen en verzwakte rijk weder eenigzins hersteld en deszelfs aanzien bij de omliggende volken vermeerderd had, vooral door zijne overwinning op de Edomieten behaald, die door David onderworpen waren, maar van Juda onder Joram's regering omstreeks het jaar 890 zich onafhankelijk gemaakt hadden. Dezen bragt hij niet ver van de Doode Zee eene groote nederlaag toe, II Kon. XIV, 7, II Chron. XXV, 18, ofschoon zij ook daarna door invallen en strooptogten nog steeds Juda's grenzen verontrustten. Deze overwinning had echter den Koning trotsch gemaakt, en werd hem ten valstrik. Want hij, die vroeger Jahve's dienst had gehandhaafd en Mose's wet gevolgd, hoewel dan ook met instandhouding der afgodische offers op heuvelen en hoogten, gaf zich nu aan grovere afgoderij over, en moest zelf door trotsche taal zich de straf dezer zonden berokkenen. De spanning die er reeds tusschen het rijk van Israël en dat van Juda bestond, veroorzaakt door de wegzending der Israëlitische hulptroepen op het bevel eenes Propheten, en de daarop gevolgde inval, II Chr. XXV, 6-10, 13, deed nu weldra uit een te hoogmoedig gezegde van Amasja eenen oorlog ontstaan, die voor het rijk van Juda zeer noodlottig afliep. Bij Beth-schemesch werd Juda geslagen, Amasja gevangen, en de overwinnaar, Joas, Israëls Koning trok ongehinderd naar Jerusalem, voerde de schatten mede, brak een gedeelte der muren af, om elken tegenstand in het vervolg moeijelijker te doen zijn, en het rijk van Juda werd afhankelijk van dat van Israël, al bleef Amasja ook nog eenigen tijd als onderwor-

1) De berigten omtrent 'Amos zie men verzameld bij JUYNBOLL, *Disp. de Amoso*, L. B. 1828. Vgl. KNOBEL, *Prophetismus*, II, p. 144.

pen Vorst te Jerusalem regeren. Joas was kort na de inname der stad in 826 gestorven en door zijnen dapperen zoon Jerob'am II opgevolgd, die de grenzen des rijks uitbreidde en de naburige volken zich onderwierp, zoo dat zijne regering tot de meest glansrijke behoort der Israëlitische Koningen, II Kon. XIV, 26 - 27. Geen wonder dus dat er in het rijk van Juda gevonden werden, die nu het oogenblik meenden gekomen te zijn, om zich geheel met het Israëlitisch rijk te vereenigen en, zonder op de daar heerschende afwijking van Jahve's dienst, of op de beloften van Davids huis te letten, nu weder één koningrijk wilden daarstellen. Door dezulken werd Amasja verraderlijk vermoord, II Kon. XIV, 19 [1]. Zoo was het geslacht van David toen wel eene ingevallen hut gelijk. Maar bij het volk van Juda ontwaakte de moed en vreezende voor de verdrukking der grooten, die, even als in Israël de aanzienlijken, het volk zouden mishandeld hebben, wilde het zich niet losscheuren van David's stam, maar verlangden eenen eigenen, al was het ook afhankelijken Koning. Zij namen den overgebleven zoon van Amasja, den zestienjarigen 'Azarja of 'Uzzia, en plaatsten hem op den troon zijner vaderen. Eerst regeerde hij als onderworpen Vorst, maar werd door beleid en moed, omstreeks het jaar 800 v. Chr., weder onafhankelijk, en daarna wist hij zich staande te houden en toonde zich een Vorst even moedig en bedreven als godsdienstig, Hij herstelde weder de dienst van Jahve en beoorloogde op nieuw Edom, zoodat hij Elath, eene haven aan de Roode Zee, aan zich onderwierp, II Kon. XIV, 22, en de strooptogten beteugelde, die volgens 'Amos I, 11 de Edomieten voortdurend op Juda's grondgebied deden. Met hetzelfde doel tastte hij ook de Philistijnen aan, verwoestte hunne steden en noodzaakte de Moabieten en 'Ammonieten hem geschenken te geven, II Chr. XXVI, 6, 7. Daardoor had hij het rijk van Juda weder geheel zelfstandig naast dat van Israël gemaakt, de muren van Jerusalem hersteld en door het bereid houden eener geoefende krijgsmagt en eene verstandige vermijding van aanleiding tot oorlog de vrijheid van zijn rijk weten te handhaven tegen zijnen nog magtigen nabuur, Israëls Koning. Hierdoor had 'Uzzia zich eenen grooten roem verworven, het aanzien van het rijk van Juda bij de omliggende volken weder hersteld, en een gelukkig tijdvak scheen voor dit rijk aanstaande. Twee magtige vijanden echter waren aanwezig, die aan deze staten den ondergang dreigden en ook werkelijk later bragten. Het was de Assyri-

1) Men heeft gemeend II Kon. XV, 1 was een fout ingeslopen, en 'Uzzia had den troon van Juda beklommen in 812, het 14 jaar van de regering van Jerob'am II, terstond na den dood van Amasja, vgl. MAURER *Comm.* I, p. 222. II, p. 333. HITZIG *kl. Proph.* p. 29 en vele anderen. Maar men schijnt liever deze opgaaf te moeten behouden, vooral daar die gemakkelijk kan verklaard worden, en het gaan der Israëlieten naar het Judaeische Ber-scheba' ons nog een spoor eener naauwere vereeniging der beide rijken toont. Er schijnt toch verwarring in de tijdrekening ontstaan te zijn, doordien men den tijd der onderwerping op onderscheidene wijze berekende, en, als men de regering van Uzzia tot 52 jaren verlengde, heeft men die bepaald, als of hij reeds in het derde jaar van Jerob'am II onafhankelijk Vorst ware geworden, het waarschijnlijke tijdstip, op hetwelk Amasja verjaagd werd, en men zich geheel aan Jerob'am aansloot, of evenwel Amasja daarna nog elf jaren leefde, vóór dat hij vermoord werd, welke men weder bij zijne regering berekende, als men die 29 jaren deed voortduren, of wel deze hun oorsprong hebben, omdat anderen een tijdstip van geheele onderwerping nog bij zijne regering voegden, is onzeker. Dit alles breeder te ontwikkelen is hier de plaats niet, alleen moeten wij nog opmerken dat op deze wijze ook de noodzakelijkheid wegvalt om tusschenregeringen na den dood van Jerob'am II aan te nemen, waarvoor men te vergeefsch eenig bewijs zoude zoeken. Anderen hebben het door het aannemen van een mederegentschap zoeken te verklaren, WINER, *Realwört*, II, p. 754. TIELE, *Chronologie des A. T.* p. 70.

sche magt aan de eene, en de inwendige verdorvenheid, zedeloosheid en ongodsdienstigheid aan de andere zijde. Het Assyrische rijk, welks hoofdstad Ninive aan den Tigris was, breidde zich hoe langer hoe verder naar het Westen uit, en als een dammen en dijken doorbrekende watervloed drongen deszelfs talrijke legers naar het Westen voort. Wel is waar duurde het tot 781 v. Chr. voor dat Phul zich het Israëlitisch rijk onderwierp, II Kon. XV, 19, maar het was alleen inwendige onrust en verdeeldheid in Assyrie, die naar des Heeren raad dienen moesten, om zoolang de straf, die zij over Israël moesten brengen, uit te stellen. Een nieuw Medisch rijk werd gevormd en scheurde zich van Assyrie los, een nieuw Vorstenhuis beklom den troon, en naauwelijks was de rust hersteld of, wat reeds ten tijde van 'Amos Israël bedreigde, gebeurde, de Assyriers vernietigden het rijk van Israël en alleen des Heeren hulp beschermde het rijk van Juda voor hen. Als wij op den inwendigen toestand der beide rijken ten tijde van 'Amos letten, bemerken wij, dat in het rijk van Juda het bezit van den Tempel het volk sterker aan de dienst van Jahve verbond, dan in het Israëlitische rijk. 'Uzzia beschermde gedurende zijne regering de vereering van Jahve, en de heilige instellingen, eens door Mose aan het volk medegedeeld, werden zonder twijfel nageleefd, Priesters uit het geslacht van Aharon, en den Hoogenpriester 'Azarja vinden wij onder zijn bewind vermeld, II Chron. XXVI, 18, en alles schijnt eene stipte en naauwgezette vervulling der wet aan te duiden, maar bedriegen zouden wij ons, zoo wij daarom meenden, dat ware godsdienstijver en liefde voor Jahve in het rijk van Juda heerschten. Wij lezen het uitdrukkelijk van 'Uzzia: »De hoogten deden zij niet weg, steeds was het volk offerende en reukwerk ontstekende op de hoogten" II Kon. XV, 4. Deze gewoonte, geheel strijdig met de voorschriften der wet, hadden de Israëlieten reeds vroeg (I Kon. III, 2.) van de Kana'anieten en de omliggende afgodische volken aangenomen, die, bij voorkeur op hooge plaatsen, vooral aan de zon, de maan en het heir des hemels offerden, en de Judaeërs hadden dit langzamerhand met hunne godsdienst zoeken te vereenigen, zoodat in vele steden zulke hooge offerplaatsen waren, waar een Priesterschaar (II Kon. XXIII, 8.) Jahve gaven offerde naar heidensch gebruik en Hem zoo meende te dienen, zelfs onder die Vorsten, die de dienst van Jahve ijverig beschermden, nadat eenmaal de Koningen, die de afgoderij begunstigden, deze hoogten tot de hoofdzetels van dezelve gemaakt hadden, (I Kon. XIV, 23), en het daardoor hoogst moeijelijk was geworden terstond alle afgodendienst daar af te schaffen of te voorkomen, iets, hetwelk dan ook buiten Jerusalem slechts weinige Koningen met kracht beproefden. Dat de Propheten deze geheel misvormde dienst van Jahve moesten afkeuren, lag in hunne roeping als dienaars des Heeren, en als 'Amos het Juda verwijt dat zij de wet Jahve's verwierpen en zich door leugengoden als hunne vaderen lieten vervoeren, waren het vooral deze afgodische en zinnelijke plegtigheden en dienst op de hoogten die hij bedoelde, II, 4. Hij leert ons Ber-Scheba' V, 5, VIII, 14 kennen als eene plaats waar men zich zelfs uit het Israëlitische rijk henen begaf, om er de feesten en plegtigheden bij te wonen, die men daar op afgodische wijze, welligt zelfs ter eere van afgoden, vierde. De dienst van Jahve was langzaam ontaard in een geesteloos volvoeren van plegtigheden, van welke men de beteekenis niet meer naspoorde of onderzocht, zij was een last geworden, dien men in den Tempel wel volgde, maar waaraan het volk weinig deel nam, en de toenemende

rijkdom en bloei des rijks onder 'Uzzia, die allen zich veilig deed wanen ('Amos VI, 1.) verdoofde weldra alle ware, innige godsvrucht en liefde tot Jahve, en men begon te vergeten, even als men het in Joëls tijd voorbij zag, dat de Heer alleen de offers der nederigen en ootmoedigen aanneemt, en door liefde naar Zijn bevel gediend wil zijn, tot dat de Koning zelf vermeten de reukschaal opnam, om op eigen gezag Jahve te offeren tegen Zijnen uitdrukkelijken wil en daardoor zich de straf des Heeren berokkende.

Veel dieper echter was het Israëlitische rijk verdorven en veel verder afgeweken van Jahve, ofschoon men zich eene verkeerde voorstelling zoude maken, zoo men daar volkomen afgoderij verwachtte [1]). Integendeel, het was eene dienst van Jahve, maar geheel onder afgodische teekenen en met afgodische gebruiken, die, reeds door Jerob'am I ingevoerd, de zuivere Jahvedienst hoe langer zoo meer hadden doen ontaarden. Men hield de wet en volgde hare voorschriften op, de Sabbath en de feesten werden gevierd (Am. VIII, 5.), offeranden gebragt (V, 20, 21.), vooral te Beth-El, waar eene Priesterschaar onder Amasja als Hoogepriester de dienst bezorgde, en de Koning een paleis had, in hetwelk hij, waarschijnlijk tijdens de hooge feesten, zich ophield (VII, 13). Ook te Dan bestond de dienst van Jahve onder afgodische teekenen nog (VIII, 14), en te Gilgal zoowel als te Samaria waren heiligdommen en offerplaatsen (V, 5), waar prachtige en overdadige offerfeesten, bij welke men zich van muzijk en wijn bediende, dikwijls plaats vonden. Met dit alles waren vele gebruiken en feesten, aan de natuurgodsdienst der omliggende volken ontleend, vereenigd, zoodat zelfs de onkuischheid, als door de godsdienst geheiligd, in Israël gepleegd werd (II, 7), terwijl men door uitwendige pracht en dartelheid der feesten de zinnelijkheid des volks streelde, en meer en meer alle zedelijkheid en ware godsdienst verdoofde en vernietigde. Eene godsdienst met afgodendienst vereenigd, die alleen de zinnen streelt, uit welke elke hoogere bedoeling is uitgesloten, wordt weldra slechts als een middel tot verstrooijing en genoegen beschouwd, en tevens een voorwerp van minachting en spot. Zoo ging het in Israël: vooral de aanzienlijken en grooten, die in Samaria woonden, volgden nog wel de voorschriften der wet, maar verachtten Jahve en Zijne dienst, en gaven zich aan allerlei misdaden over, zoodat de hoofdstad een poel van zonden geworden was (III, 9). Zedeloosheid, verachting van hen die zich aan Jahve wijdden (II, 12), terugstooting en bespotting der Godsgezanten, verdrukking der armen en hulpeloozen, afpersing en regtsweigering, aanneming van losprijs en geschenk, woeker en bedrog, overdaad en trotschheid zijn de zonden, die 'Amos hun met de sterkste bewoordingen verwijt. De regering van Jerob'am II was een schoon tijdperk voor Israël en vooral in de laatste helft zijner regering, toen 'Amos optrad, heerschte er van buiten nog rust en vrede, maar juist dit maakte dat het verval en de oplossing des rijks inwendig des te sneller voortging. Die rust deed zorgeloosheid en brooddronkenheid ontstaan, daar men nu op eigen kracht en roem steunde, zij gaf bloei aan den handel en vermeerderde den rijkdom, maar werd ook de oorzaak dat de aanzienlijken zich eene drukkende en zware heerschappij over het volk aanmatigden, dat zij den alleenhandel van het graan zich konden toeeigenen, en zich allerlei knevelarij veroorloven,

1) HENGSTENBERG, *Christol.* III, p. 9-11. BERTHEAU, *Zur Gesch. d. Israël*, p. 328-333.

zij bevorderden zedeloosheid en overdaad, men vergat Jahve en meende weldra Zijne hulp en Zijne gunst niet te behoeven, weigerde naar Zijne woorden te hooren, en dacht den Heer niet noodig te hebben. Zoo ver was Israël van den Heer verwijderd, maar Hij vergat Zijn volk niet. 'Amos ontving den last naar Beth-El henen te gaan, en in Zijnen naam te prediken, straf te verkondigen en tot bekeering te vermanen, of het volk nog mogt terug keeren tot zijnen God.

III. De redenen, die 'Amos sprak, verzamelde hij daarna in een bundel, die door des Heeren wil ons is bewaard gebleven onder de schriften der Propheten, en deze ordende hij zoo, dat zij een schoon geheel uitmaakten, en, zonder dat elke rede hare eigenaardigheid verloor, allen zich in eenen juisten zamenhang vereenigden. Wij onderscheiden er terstond twee hoofddeelen in, I-VI, VII-IX, die elk weder een bijzonder kleiner geheel vormen en elk uit verschillende deelen zijn zamengesteld. Het eerste bevat vier redenen, I-II, III-IV, V en VI. De eerste, gepast door den Propheet aan het hoofd gesteld, is eene algemeene, ernstige, plegtige strafaankondiging aan alle volken rondom, als een trotsch en indrukwekkend voorportaal aan den ingang dezer Prophetie. Maar terwijl hier alles in Israëls zonden en de vermelding der dreigende straf van dit rijk eindigt, zoodat het lied daarin zijn eigentlijk rustpunt vindt, sluit het zich van zelf aan de tweede rede aan, die nu in volle kracht zich tot het rijk van Israël rigt en de zonden en verhardheid des volks, de bedreiging en straf van Jahve met de sterkste kleuren schildert en van alle zijden beschouwt, tot dat in de derde rede de Propheet in zachtere gemoedstemming en weemoediger toon nog eens de vermaning tot bekeering uitspreekt en aandringt, als het eenige middel om de straf te voorkomen, om dan in de laatste rede van dit gedeelte, tot zijne eerste rede terug te keeren en op nieuw, maar uit een ander en nieuw oogpunt, op de naderende bezoeking te wijzen. Zoo zij zich niet bekeerden, de straf was te voorzien, en toch zij zoude van Jahve komen, Dien zij verwierpen. Zoo sluit dit gedeelte weder met strafbedreiging, waarmede het begonnen was, en vertoont eene orde, waarin wij de meest gepaste zamenstemming der deelen mogen opmerken. Het tweede deel bestaat slechts uit twee redenen, VII-VIII, 3 en VIII, 4-IX, van welke de eerste zoowel het verhaal van de terugstooting en verwerping, door den Propheet ondervonden bij zijn optreden te Beth-El, bevat, als de voorstelling van hetgeen hem de Heer had doen zien, omtrent het toekomstig lot des volks, dat Hij het wel niet geheel verdelgen, maar toch zwaar bezoeken, diep vernederen en louteren zoude als het goud. De andere rede sluit zich hier terstond aan en werd zeker kort na de vorige gehouden, zij breidt het uit, bevestigt het en dringt het nog sterker en nog krachtiger aan, wat den hoofdinhoud der eerste openbaring uitgemaakt had, en eindigt met de voorstelling dier tijden, als de straf voorbij en het volk geheiligd en gezuiverd zou zijn. Daarom plaatste de Propheet deze rede aan het einde als een schoon slot, zoo als de eerste rede een gepast begin dezer Prophetie was geweest, en hierin ligt dan ook een onwedersprekelijk bewijs, dat dit kleine boek één geheel vormt, waaraan niets ontbreekt en dat het zóó door 'Amos is zamengesteld en ter neder geschreven. Vragen wij naar het verband der twee hoofddeelen, die bij eene oppervlakkige beschouwing zouden kunnen schijnen niet zamen te hangen, dan bemerken wij, dat

in beide hetzelfde onderwerp, doch uit een onderscheiden oogpunt wordt beschouwd, strafaankondiging was het voorname doel van 'Amos zending, maar die straf zoude, naar des Heeren raad, niet slechts als gevolg van Israëls zonde op het volk rusten, maar moest tevens het middel worden tot eene betere, heilige, gelukkige toekomst, de bezoeking zoude niet alleen straf, ook reiniging en loutering des volks zijn, opleiding en voorbereiding voor het heil, dat komen zoude. Op deze beschouwing is het tweeledige in 'Amos Prophetie gegrond, en, stelt zij in het eerste deel dreigend en vermanend, verwijtend en opwekkend, aan de eene zijde de zonden des volks, aan de andere zijde de naderende straf en de bekeering als het eenige redmiddel voor, in het andere deel is het datgene, wat God hem heeft vertoond over den afloop der straf, dat die geene vernietiging maar eene zuivering des volks zoude zijn, het onderwerp zijner verkondiging: zij schildert nu de verdorvenheid van Israël, om de noodzakelijkheid dier voorbereiding aan te toonen, en eindigt met een blik te werpen in de blijde toekomst, die na het lijden aanstaande was.. Moeijelijk is echter de vraag te beantwoorden, in welke orde deze redenen gehouden zijn, en zij is van des te minder belang, naar mate zij allen binnen een bepaald en niet zeer uitgebreid tijdvak zijn uitgesproken, en door den Propheet later tot een geheel verzameld en bewerkt zijnde 1), steeds in verband met elkander beschouwd moeten worden.

De schrijfwijze van 'Amos is kort, afgebroken en eenvoudig en, men voelt het, juist zoo als hij gewoon was te spreken, zelden blijft hij lang bij dezelfde gedachten staan, om die in langere en zamengestelde volzinnen te ontwikkelen, maar zijne rede stelt zich uit korte, losse en eenvoudige deelen zamen, maar die, hoewel naauwelijks verbonden, toch den zamenhang laten erkennen, die in de voorstelling des Propheten heerschte, zonder denzelven overal terstond uit te drukken. Evenwel is de voortgang en orde der gedachten in het geheel scherp, vast en juist afgeteekend, en terwijl de Propheet zijn onderwerp van alle zijden beschouwt, ontwikkelt zich zijne rede in schoone rythmische vormen. De strophen zijner liederen zijn trotsch en edel, nergens gezwollen of laag, welluidend en in vorm geheel overeenstemmend met haar onderwerp bewegen zij zich gemakkelijk en natuurlijk, ongedwongen en vrij, en de poëzij van 'Amos vertoont ons den schoonen en ongekunstelden vorm van eenen man, die niet in de scholen der wijzen, maar in de ruime schepping zijnes Gods was onderwezen, en daar geleerd had de taal zijnes harten in verzen uit te storten. Toen de Geest des Heeren op hem rustte en hem als Propheet henen zond, vergat hij zijne poëzij niet, maar zij werd nu de vorm, waarin hij de woorden des Heeren even vrij maar meer verheven aan Israël mededeelde. Toen schaamde 'Amos zich zijner afkomst en betrekking niet, in zijne minder beschaafde taal en landelijke beelden herkennen wij den eenvoudigen herder wiens boek de natuur en wiens wet des Heeren woord was, en bij geen der Propheten Israëls vinden wij dien frisschen en verkwikkenden adem des ruimen velds weder, zoo als die ons uit zijne Prophetien tegen komt. Een schoon beeld vertoonen zij ons van eenen vromen zin, door Jahve zelven verlicht en onderwezen, en wij hebben den Propheet na zoovele eeuwen nog lief, om het beminnelijk beeld, dat zijne schriften ons van hem vertoonen.

1) Ewald, I, p. 87. Hengstenberg, III, p. 197. Hier geldt ook wat Hofmann, p. 216, van Micha zegt.

IV. Toen 'Amos optrad waren bijna 70 jaren verloopen, sints Joël in den Tempel-voorhof tot het volk gesproken had, en het rijk van Juda had op nieuw vele rampen en tegenspoeden doorgestaan, zoodat het huis Davids zich slechts met moeite op den troon kon handhaven. Maar de redenen van Joël waren daarom niet vergeten, en reeds terstond kon 'Amos zijne Prophetie aan die van zijnen voorganger aanknoopen, dien hij in het vervolg gedurig voor oogen heeft 1). Dezelfde beloften aan Juda en bedreigingen tegen deszelfs vijanden vinden wij hier op nieuw met kracht herhaald, maar echter zijne zending was eene andere dan die van zijnen voorganger. Hij moest niet zoozeer tot Juda, als tot het zondige Koningrijk, het huis Israëls spreken, dit zijne zonden voorhouden en den ondergang aankondigen, om het tevens de eindelijke verheerlijking van Juda en Davids geslacht te melden. Het Israëlitische rijk, thans magtig en gevreesd, had Juda onderworpen: dit was vernederd en scheen bij 'Uzzia's troonsbeklimming magteloos en zwak, en toch, eens zoude Israël verstrooid en onder alle volken verspreid zijn, en slechts weinigen hunner zouden aan den algemeenen ondergang ontkomen om zich daarna te vereenigen onder den schepter des Konings uit het huis van David, als dan weder magtig en al zijne vijanden overwinnend. Dan zou de wraak genomen worden over allen, die Juda nu hadden beleedigd, en, al mogt ook nog niet die tijd gekomen zijn, eens zouden de vijanden, die nu Juda minachtten, hunne straf ontvangen. Dit is de hoofdrigting in de Prophetie van 'Amos, die hij vooral op het einde uitspreekt, en dit wijst ons alzoo ook de plaats aan, die hij in de rij der Propheten inneemt. Was bij Joël Jerusalem het middelpunt des heils, hier wordt vooral de betrekking van het rijk van Israël tot het te verwachten geluk en de heerlijkheid des volks geschetst, en aangetoond, hoe dit rijk, alleen voor zoo ver het zich weder bij het rijk van Juda zou voegen, deel aan deszelfs belofte zou erlangen; hoe zonden en verwijdering van Jahve de gevolgen waren geweest van eene scheiding, gevolgen, die nog gedurig zich meer en meer vertoonden, en eene straf deden naderen, die weldra het nu magtige rijk zou vernietigen. Zoo nemen bij 'Amos de uitzigten in de toekomst eene meer bestemde rigting. Uit Juda, en wel uit Davids huis vermeldt hij het heil voor Israël aanstaande; in dit nu vernederd geslacht toont hij de kiem der grootheid van zijn volk aan, en dat dit toen vooral den Propheet duidelijk was, en de oude beloften hem in hare volle kracht voor den geest kwamen, volgde ook uit de omstandigheden, waaronder hij sprak. De zonden toch van het rijk van Israël hadden haar toppunt bereikt, en waren tot zulk eene hoogte geklommen, dat het meer dan ooit moest blijken, dat uit dit rijk geen heil te verwachten was, maar dat slechts straf van den Heer en ondergang het bedreigden, en de vrome herder uit Thekoa', die op de beloften van Jahve hoopte, had reeds voorzeker een afkeer van de misdrijven Israëls, en eene blijde verwachting der beloften van Juda, toen des Heeren Geest hem naar Ephraïm henen zond, om aan dit afvallig volk zijne zonden voor te houden en des Heeren straf te verkondigen. Wij zien het aan de kracht van zijn spreken, de hevigheid van zijnen toon, het vuur zijner rede, dat 'Amos geheel doordrongen was van afkeer voor Israëls verkeerdheid, en zoo gezind, was de roepstem des Heeren om naar Beth-El te gaan, hem voorzeker welgevallig. Daar sprak hij de woorden des Heeren, en dat hij dit deed, was

1) Jäger, *über das Zeitalt. Obadja's*, p. 40, 47.

door de kracht en werking Zijns Geestes, ofschoon het woord en de vorm eene uitdrukking bleven der persoonlijkheid des Propheten, die juist door dit vast geloof en dien afkeer van de zonden geschikt was tot het werk, waartoe des Heeren Geest hem voerde, en de taak kon vervullen, die hem hier werd opgelegd. De scheuring des rijks was eene gebeurtenis, die de grootste gevolgen hebben zou: »Wat hebben wij met David te doen?" had het volk gezegd, toen het zich Jerob'am tot Koning koos, en de Heer had dit woord gehoord. Was het niet eene verwerping van al de beloften der vaderen, die zich in Davids huis vervullen zouden, en eene opentlijke betuiging van afscheiding van Jahve? Geen grooter ongeluk kon het volk treffen [1], en zwaar zou het lijden zijn en talrijk de bezoekingen, die de gevolgen van die daad moesten wezen, en de zonde, die in die afscheiding in Israël zelf zich openbaarde, zou zich ook hier aan hare vruchten doen kennen, want lang zoude het duren, voor dat het afgescheiden volk weder deelen zou in het heil van Juda, maar des niet tegenstaande bleef ook het Israëlitisch rijk een deel van het volk des Heeren uitmaken, en keert het eens weder tot den Vorst van Juda, omdat Gods raadsbesluit onveranderlijk is. Daarom liet Hij dit rijk in zijne zonden niet aan zich zelf over, maar zond er zijne getuigen heen, die, al wilde het volk hen niet hooren, in Jahve's naam al hunne zonden in haar ware licht, als verguizingen van Jahve, moesten voorstellen en straf aankondigen, opdat het blijken mogt, dat Zijne oogen ook nog op het zondige Koningrijk bleven gevestigd, dat niets voor Hem verborgen bleef, dat Hij het verbond met hen in stand zou houden, en dat het te vergeefs was, dat zij zich aan Hem zochten te onttrekken en van Zijn volk zich af te scheiden. Zoo liet de Heer Zich niet onbetuigd aan Israël, ten schrik wel dergenen die van Hem afkeerig Zijne geboden verachtten of met eene afgodische vereering meenden genoeg te doen, maar ter vertroosting en opbeuring der vromen, die nog steunden op het verbond, met de vaderen gemaakt, en 'Amos was niet de minste dier Godsgetuigen in Israëls rijk, die den boozen hunne zonden verweet en des Heeren oordeel meldde, maar ook een uitzigt opende voor hen, die nog in Jahve geloofden. Veel had Israël nog te lijden en de zonde ontwikkelde zich met de sterkste kracht om, zoo het mogelijk was, het volk des Heeren geheel te overheerschen, en de zonen van Jakob van hunnen God te doen afvallen, maar te vergeefs; wel mogt zij, naar mate de tijd naderde, dat zij door den leeuw uit Juda's stam zou overwonnen worden, haren invloed krachtiger vertoonen, de getuigen des Heeren stonden tegen over haar, en deden te midden der verdorvenheid een kiem overblijven, die niet kon worden vernietigd. Als strijders des Heeren voerden zij den strijd tegen de zonden, en overwonnen ze door het woord des Geestes, dat als een verteerend vuur uit hunnen mond uitging. Openbaarde zich zoo de zonde vooral in het Israëlitisch rijk, ook in Juda toonde zij hare kracht, en de Propheet des Heeren moest derhalve ook hier haar aantasten; 'Amos verwijt aan dit rijk zijne afwijkingen van den Heer, die hier ook lijden en vernedering zouden te weeg brengen, maar een lijden, als dat van een volk, op hetwelk de heerlijkste beloften rustten, dat dus eenmaal zou plaats maken voor heerlijkheid en vrede, als de tijd daar zou zijn, dat het huis Davids weder zou hersteld worden. Juda zou lijden, maar weder opgerigt worden, Israël

1) Hofmann, p. 327.

zoude lijden, maar alleen, voor zoo ver het zich tot Juda wendde, in diens zegen deelen. Ziedaar het groote onderscheid, dat 'Amos verkondigt aan het einde zijner Prophetie; zulke uitzigten in de toekomst openbaarde de Geest des Heeren, toen 'Uzzia den wrakke troon van Juda had beklommen, en de zondige Jerob'am uit het met bloedschuld beladen huis van Jehu over Israël heerschte, en zijne magt wijd en zijd had uitgebreid.

EERSTE DEEL.

EERSTE REDE, HOOFDSTUK I—II,

'Amos begint het eerste deel zijner Prophetie met een lied, hetwelk zoowel wegens zijnen vorm, als wegens zijnen inhoud hoogst belangrijk is, en met de treffendste en sterkste uitdrukkingen vermeldt, hoe de zonden der volken tot zulk eene hoogte geklommen, zoo talrijk geworden waren, dat de goddelijke straf onverwijld komen zoude. Dat zij de straffen des Heeren niet ontgaan zouden, maar deze regtvaardig en daarom onveranderlijk over hen besloten waren, was het berigt hetwelk de Propheet door des Heeren Geest niet slechts aan Israël, maar ook aan alle omwonende volken moest aankondigen. Zoo ruim was het standpunt, waarop de Propheet stond, maar niettemin bleef Israël het middelpunt zijner redenen, en al strekten zich deze ook tot andere volken uit, voor Israël was ook deze openbaring des Heeren ingerigt. Omdat dit het volk was, dat Zijne openbaringen allereerst ontvangen moest, en de volken slechts in en door hetzelve deelgenooten van die openbaringen konden worden, moest elke openbaring in of voor Israël plaats hebben, want gelijk in Israël de zegen aller volken opgesloten lag, zoo bevatte het ook het licht der wereld in zich. Daarom is het niet om die volken zelven, maar om Israël, dat hun straf wordt aangekondigd, en de Propheten doen dit met het oog steeds op de betrekking, in welke zij tot Israël staan. Voor zoo ver die straf en deszelfs aankondiging de openbaring is van des Heeren geregtigheid, die de zonden, aan zijn volk gepleegd, niet ongestraft kan laten, beschouwen zij vooral die misdrijven der volken, die zij tegen het heilig volk van Jahve pleegden, en waarin zich de zonden als vijandschap tegen God vooral openbaarden, als de naaste oorzaken dier bezoekingen, en hunne straf nu eens als waarschuwend, dan als troostend voor Israël. Zoo treedt ook hier bij 'Amos alles in betrekking tot dit volk, en wordt eindelijk alles ter waarschuwing en verzekering op Israël teruggebragt. Het zijn ook nu die misdrijven, die zij aan Israël uitoefenden, die de Propheet aanwijst als de redenen der aanstaande straf, en, als hij ten laatste de zonden van Israël zelf voorstelt, dan neemt zijne rede eene bijzondere wending, dan bemerkt men, dat hij op deze een nog grooter gewigt wil gelegd hebben en hier het gedicht zijn hoofddoel bereikt heeft. Hadden toch de overige volken, die tegen Israël en daardoor tevens tegen Jahve zondigden, nu eene

zekere straf te wachten, de Hebreën zelven hadden tegen Jahve misdreven en Hem miskend, die hun God was in eene beteekenis, zoo als Hij het van geen ander volk was, hoe zouden zij dan de straf ontvlieden? 1). Deze tegenstelling en opklimming bepalen zoowel den vorm van het geheele gedicht, als zij er de kern van uitmaken, en ontwikkelen zich schoon in de acht strophen, waarin het zich verdeelt. Elke derzelven begint met de nadrukkelijke verzekering van de onvermijdelijkheid der straf wegens de talrijkheid der misdaden, en is in het bijzonder tot een dier volken gerigt, die rondom het Israëlitische land woonden, en het steeds bestookten, eerst tot het rijk van Syrie, dan tot de Philistijnen, Phoeniciers, Edomieten, 'Ammonieten, Moabieten, vervolgens wendt zich de rede kort tot het rijk van Juda zelf, en eindelijk met bijzonderen nadruk tot het Israëlitische rijk. Telkens zijn het dezelfde nadrukkelijke woorden der bedreiging, die terug keeren met hunnen zwaren rhythmus, telkens één misdrijf uit de velen met nadruk, kort maar in zijn volle kracht voorgesteld, telkens de plegtige aankondiging der naderende straf. Ook verdient de eigenaardige ontwikkeling, die in dit lied heerscht, onze aandacht, want bestond de schuld van Damaskus rijk daarin, dat het oorlog met het Israëlitische rijk gevoerd en het Over-jordaansche land geplunderd had, II Kon. X, 32, zwaarder was der Philistijnen misdrijf, die Jerusalem hadden ingenomen en de gemaakte gevangenen verkocht; met hunnen vijandigen zin was ook de winzucht vereenigd. Maar nog erger was de zonde der Phoenicers, die dien handel begunstigden, niet tegenstaande het verbond, dat sints zoo lang tusschen hen en het Israëlitische rijk bestond. Onverzoenlijke haat en ijselijke wreedheid kenmerkten de daden der nu volgende volken. Met eeuwigen haat vervolgde Edom het broedervolk; met denzelfden haat, maar gepaard met den lust om hunne grenzen uit te breiden, deden dit de 'Ammonieten, terwijl der Moabieten woestheid zelfs de dooden niet spaarde. Hier neemt ook de strafbedreiging eene bijzondere wending, hun ondergang zoude met hunne woeste en onmeedoogende handelwijze strooken, in strijd en krijgsrumoer zouden zij te niet gaan, die ontmenschte krijgers. Maar ook in Juda openbaarden zich de zonden, het had zich tegen Jahve vergrepen, Zijne voorschriften niet gevolgd, Zijne wet niet gehoorzaamd, en Israël, — eindelijk komt de Propheet aan dit rijk, het was nog dieper gevallen: hier had de grootste zedeloosheid zich met onregtvaardigheid en kalverdienst vereenigd, en het volk, voor hetwelk God alles gedaan had, had Hem hoonend den rug toegekeerd; geen wonder, dat ook de straf hier zeker en zwaar zoude volgen. Deze laatste strophe grooter van omvang en met een meer bewogen rythmus, sluit het lied op de meest gepaste wijze, en men gevoelt het, hier had de dichter zijn doel bereikt, en met strafbedreiging moest dit lied eindigen, welks gansche inhoud verkondiging was van de straf, die de Regtvaardige over de zonden brengt, als Hij zich openbaart. Dit duidde reeds het inleidende opschrift aan, waarin de Propheet den hoofdinhoud des lieds als zamenvatte en aan het hoofd van zijn gedicht plaatste.

1) Hengstenberg, III, p. 198.

I. 1. Woorden van 'Amos, die was onder de schaapherders uit Thekoa', die hij zag over Israël, in de dagen van 'Uzzia, Juda's Koning, en in de dagen van Jerob'am, zoon van Joas, Koning van Israël, twee jaren vóór de aardbeving.

---

2. En hij spreekt: Jahve brult uit Sion en uit Jerusalem doet Hij hooren Zijne stem, | en de steppen der herders treuren, en de top van den Karmel verdroogt.

1.

3. Zoo sprak Jahve: Om drie misdrijven van Damaskus, en om vier, zal Ik het niet terug nemen, | omdat zij Gil'ad dorschten met dorschsleden van ijzer.

4. En Ik zend vuur in het huis van Hazaël, | en het verteert Ben-hadads hooge gebouwen.

I. 1. Een algemeen opschrift, boven deze Godspraak geplaatst, en waardoor niet slechts hare plaats in de geschiedenis wordt aangeduid, maar tevens, hoedanig zij te beschouwen zij. Zij wordt toch gezegd, datgene te bevatten, wat 'Amos als Propheet sprak, niet derhalve zijne gedachten of gevoelens, maar hetgeen hem door openbaring was kenbaâr gemaakt, wat hij van God vernomen had en hem als het ware zigtbaar vertoond was, zoodat hij het GEZIEN HAD (חזה), en nu op Gods bevel moest mededeelen en aan allen verkondigen.

2. Deze inleiding bevat den algemeenen inhoud van het volgend lied, en is als het ware een opschrift zoo als de dichters der Hebreën dikwijls aan het hoofd hunner liederen plaatsten. Jahve zou strafgerigt houden, en, uit Zijnen Tempel te Jerusalem waar Hij op den berg Zijner heiligheid woont, Zijne stem doen hooren, donder en aardbeving zouden teekenen der naderende straf zijn, en de geheele natuur als Hij oprees als een leeuw, hare schoonheid verliezen, van de weiden der herders af, waar 'Amos in het zuiden verkeerde, tot aan den top van den schoonen Karmel het noorden van het land. Zoo waren de Propheten gewoon de goddelijke straffen door uiterlijke teekenen voor te stellen, en 'Amos bediende zich hiertoe van de woorden, waarmede reeds vroeger Joël (IV, 16) het strafgerigt had aangekondigd, als wilde hij terstond op die vroegere Godspraken terugwijzen.

3-5. Hazaël, de Koning van Syrie of Aram, had meermalen vroeger onder Jehu's en Joachaz's regering (II Kon. X, 32. XIII, 22.) invallen in het over den Jordaan gelegen gedeelte (Gil'ad) van het rijk van Israël gedaan, en daar groote verwoestingen aangerigt, hetgeen de Propheet uitdrukt onder het beeld van dorschen met eene ijzeren dorschslede, die met scherpe punten over het koorn werd getrokken, zoodat er niets van ongeschonden bleef, vgl. II Kon. XIII, 7. Ook had zijn zoon en opvolger Ben-hadad deze invallen herhaald, II Kon. XIII, 3, en de overwinningen van Joas op hem behaald, II Kon. XIII, 25, hadden zijne magt weinig verminderd, maar nu zou de straf voor deze en de vele andere zonden van dit rijk volgen, vele waren de misdrijven en talrijk (drie en vier staan hier om eene onbepaalde menigte, meervoudige herhaling aan te duiden) doch alle dezen als zamenvattende in één misdrijf tegen het volk des Heeren, staat de dichter slechts bij dit laatste stil. Damaskus, de hoofdstad des rijks zou ingenomen, en deszelfs prachtige gebouwen verwoest worden (Jes. XVII, 1.) en de bewoners van de omstreken, en de bewindvoerder van Beth-'eden zouden met de inwoners van het rijk van Aram, heengevoerd worden naar het noorden van Assyrien, waar wij den stroom Kir moeten zoeken, en waar de vroegste woonplaatsen der Aramaeërs waren, uit welke de Heer hen naar het land had doen trekken, dat zij toen bewoon-

5. En verbreek den grendel van Damaskus en roei uit den bewoner uit de Zondenvallei, en die den staf voert uit den Lusthof, | en Arams volk trekt henen naar Kir, sprak Jahve.

2.

6. Zoo sprak Jahve: Om drie misdrijven van 'Azza, en om vier zal Ik het niet terug nemen, | omdat zij heenvoerden eene geheele schare om ze uit te leveren aan Edom.

7. En Ik zend vuur in den muur van 'Azza, | en het verteert hare hooge gebouwen.

8. En Ik roei uit den bewoner uit Aschdod, en die den staf voert uit Aschkalon, | en wend Mijne hand om tegen 'Ekron, en vernietigd wordt het overschot der Philistijnen, sprak de Heere, Jahve.

3.

9. Zoo sprak Jahve: Om drie misdrijven van Tyrus, en om vier zal Ik het niet terug nemen, | omdat zij eene geheele schare uitleverden aan Edom, en niet dachten aan het broeder-verbond.

den, vgl. IX, 7. Dat ook de Syriers later werkelijk daarheen zijn weggevoerd blijkt uit II Kon. XVI, 9. Een dal On schijnt niet ver van Damaskus bekend te zijn geweest door vruchtbaarheid en schoone ligging, en met eene kleine klankverandering noemt het de Propheet nu zonden, (eigentlijk IJDELHEID, NIETIGHEID) en duidt het des te gepaster aan, door zondenvallei, omdat het waarschijnlijk eene plaats was, waar de afgodendienst gepleegd werd. Evenzoo was Beth-'eden, eene bij de Grieken Paradeisos geheete, schoone en bijzonder vruchtbare streek van Syrie, die den naam Lusthof of 'Eden van daar ontvangen had. Damaskus, On en Beth-'eden worden hier als de drie voornaamste en belangrijkste plaatsen van het rijk van Aram genoemd, en daarna Arams volk er nog bijgevoegd, om allen twijfel weg te nemen, dat de straf het geheele volk zoude treffen, zonder eenigen stand of plaats te verschoonen. Welligt is deze Prophetie door de overwinningen van Jerob'am II, van welke wij het korte berigt II Kon. XIV, 28 vinden, reeds bevestigd, toen die Koning eene gevoelige nederlaag aan het rijk van Aram toebragt.

6-8. De Philistijnen schijnen toen meermalen strooptogten gedaan te hebben, op het gebied van het rijk van Juda, zeker echter is het, dat zij vroeger Jerusalem hadden geplunderd, Joël IV, 5, 6. II Chr. XXI, 16. Bij deze gelegenheden voerden zij de inwoners van geheele dorpen mede, zoodat er niemand achter bleef, en het dus als het ware eene VOLKOMENE wegvoering was, waaraan niemand ontbrak, (hetgeen de zin van גלות שלמה schijnt te zijn.) en verkochten deze als slaven. Vooral was hier de staat van 'Azza aan schuldig, die toen aan het hoofd der Philistijnsche steden stond, en, aan den grooten weg gelegen, die naar Petra en Edom voerde, dezen slavenhandel op Edom het gemakkelijkst dreef. Daarom noemt de Propheet dezen het eerst, maar ook de overige Philistijnsche staten hadden er deel aan genomen, en daarom zouden ook zij de straf niet ontgaan. Alleen Gad wordt niet vermeld, omdat het vroeger door Hazaël ingenomen was, II Kon. XII, 18, en waarschijnlijk nog niet weder bloeide. Later nam 'Uzzia het weder in en wierp de muren neder, II Chron. XXVI, 6. De Philistijnen leverden deze gevangenen aan de Edomieten over, de bijzondere vijanden der Hebreën, die hen dan aan andere volken verder verkochten, en daardoor zoo verre van hun vaderland verwijderden, dat de hoop op loskooping en terugkeer geheel verdween, vgl. Joël IV, 6-8.

9, 10. Dezen handel begunstigden de Phoeniciers, ofschoon in vrede met Israël en Juda levende, sedert de regering van David en Salomo, en hun handels-

|10. En Ik zend vuur in den muur van Tyrus, | en het verteert hare hooge gebouwen.

4.

11. Zoo sprak Jahve: Om drie misdrijven van Edom, en om vier zal Ik het niet terug nemen, | omdat hij vervolgde met het zwaard zijnen broeder en verdeed zijne liefde, en immer verscheurt zijn toorn, en zijne gramschap, die behoudt hij bestendig.

12. En Ik zend vuur in Theman, | en het verteert de hooge gebouwen van Bosra.

5.

13. Zoo sprak Jahve: Om drie misdrijven der zonen 'Ammons en om vier zal Ik het niet terug nemen, | omdat zij opreten de zwangeren in Gil'ad om te verwijden hunne grenzen.

14. En ik ontsteek vuur in den muur van Rabba, en het verteert hare hooge gebouwen, | bij krijgsgeschal ten dage des oorlogs, bij stormgeloei ten dage des storms.

15. En hij gaat henen hun Koning in wegvoering, | hij en zijne Vorsten met hem, sprak Jahve.

6.

II. 1. Zoo sprak Jahve: Om drie misdrijven van Moab, en om vier zal Ik het niet terug nemen, | omdat hij verbrandde de beenderen van Edoms Koning tot kalk.

geest wist hieruit voordeel te trekken, hetzij dat zij zelven voor een gedeelte dezen slavenhandel dreven, hetzij zij op eenige andere wijze er winst uit bejaagden, niettegenstaande het verbond, dat hen van elke vijandige handeling had moeten terughouden.

11, 12. Edom, hoewel zoo naauw door zijn oorsprong met Israël verwant, was jegens de Hebreën van de vroegste tijden af vijandig gezind, en was wel gedurende het tijdvak, toen het Israëlitische volk zijnen hoogsten bloei bereikt had, en zijne grenzen het meest had uitgebreid, van hetzelve afhankelijk geweest, maar had zich later, toen het rijk van Juda hoe langs zoo meer krachteloos werd, onder de regering van Joram, den zoon van Jehoschaphat weder tot een onafhankelijk koninkrijk gevormd, II Kon. VIII, 20. Nu vertoonde zich weder spoedig de oude wrok en op allerlei wijze, vooral door invallen en strooptogten, kwelden zij steeds het rijk van Juda, Joël IV, 19, en dat zij daarbij bijzondere wreedheden pleegden, zegt de Propheet uitdrukkelijk, als hij hun verwijt, dat zij zelfs het den mensch van natuur eigen gevoel van medelijden in zich uitroeiden (שחת רחמיו), en hun toorn als een leeuw zijne prooi, verscheurde en altijd voortduurde. Daarom zou niet alleen de landstreek Theman, het zuidelijk deel van Idumaea, maar ook hunne hoofdstad Bosra verwoest worden, want Petra, de vroegere hoofdstad door Amasja ingenomen, II Kon. XIV, 7, had zich nog niet hersteld, en waarschijnlijk sprak hier de Propheet vóór de bezetting van Elath door 'Uzzia, door welke welligt reeds eenigzins geschiedde wat hier werd gemeld. Hoe onzeker toch de juiste ligging van Bosra zij, zeker is het binnen de grenzen van Edom te zoeken. Vgl. Robinson, *Palästina* III, 125 enz.

13-15. Ook de 'Ammonieten hadden invallen gedaan in het over den Jordaan gelegen gedeelte van Israëls rijk, en vooral in het gebied van den stam Gad (Jer. XLIX, 1.) Aldaar hadden zij de grootste wreedheden gepleegd, en zich een gedeelte lands toegeeigend. Daarom zoude hunne hoofdstad Rabba verwoest worden ten dage des strijds, als de Heer gerigt houden en straf oefenen zou, Joël IV, 9.

2. En Ik zend vuur in Moab, en het verteert de hooge gebouwen Kerijots, | en Moab sterft bij het rumoer, bij het krijgsgeschal, bij het geluid der trompet.

3. En Ik roei uit den regter uit zijn midden, | en al zijne vorsten dood Ik met hem, sprak Jahve,

7.

4. Zoo sprak Jahve: Om drie misdrijven van Juda, en om vier zal Ik het niet terug nemen, | omdat zij verwierpen de wet van Jahve, en Zijne instellingen niet bewaarden, en hen hunne leugenen vervoerden, achter welke hunne vaderen waren gegaan.

5. En Ik zend vuur in Juda, | en het verteert Jerusalem's hooge gebouwen.

II. 1-3. Ook tot Moab rigt de Propheet zijne rede en vermeldt bijzonder zijne wreedheid, dat het zelfs tegen de dooden van vroegeren tijd gewoed had, en de beenderen van eenen Koning van Edom had verbrand, hetgeen als de grootste hoon en schande werd aangemerkt, die men eenen doode kon aandoen. Vreemd schijnt het, dat wij hier eene daad vinden tegen eenen vreemden Koning, niet tegen Israël zelf gepleegd, maar hoogst waarschijnlijk wordt het uit de geschiedenis, dat ook dat misdrijf wezentlijk tegen Israël was gerigt. Het is toch bekend, dat Edom, tijdens het afhankelijk van Juda was, onderworpen Koningen had, en dat een van dezen met Joram, Israël's Koning, en den Koning van Juda Jehoschaphat een' oorlog met Moab voerde, toen het Juda de gewone schatting geweigerd had. Deze strijd liep voor Moab zeer ongelukkig af, II Kon. III. Toen later Edom zich ook aan Juda's opperbewind onttrok, (dat dit met eenen moord van Judaeërs gepaard ging, is uit Joel IV, 19 waarschijnlijk) verbonden zich de Moabieten weldra met hen, waartoe de haat tegen Juda hen van zelfs moest bewegen, daar elke verzwakking van dat rijk hun gewenscht was. Bij deze gelegenheid konden zij zich op zulk eene barbaarsche wijze wreken over dien vroegeren van Juda afhankelijken Vorst van Edom, die hun zooveel nadeel had berokkend, en zijne beenderen verbranden, om daardoor tevens hunne verachting van Juda en hunnen vijandigen geest tegen elk, die met dit rijk was verbonden geweest te toonen, en wraak over hunne nederlaag tegen Juda te nemen. Zóó Hieronymus naar Joodsche overlevering, terwijl anderen meenen hier het II Kon. III, 26, 27 verhaalde te moeten vergelijken, zoodat het de door Mescha, Moabs Koning, bij eenen uitval gevangen zoon van den Koning van Edom zou geweest zijn, dien de Moabieten verbrand hadden. Dit is echter om onderscheidene redenen minder waarschijnlijk, maar ook dan lag in deze handelwijs eene beleediging voor Juda en Israël, met welke, als onderworpen Vorst, de Koning van Edom was opgetrokken. Er lag dus in elk geval eene misdaad tegen het volk van Israël in, hetgeen gehoond werd in de mishandeling van zijnen vroegeren onderhoorige en bondgenoot. Nu zou dan ook Kerijoth, Moab's hoofdstad, vernield worden, en het volk omkomen. Daar echter de Moabieten geenen Koning hadden, noemt de Propheet hier *dengenen die regt spreekt*, om de hoofden der stammen aan te duiden.

4, 5. Kort is de Propheet, als hij over Juda spreekt. Gedurige terugkeering tot afgodische plegtigheden, de oude zonde des volks, was ook nog de hoofdondeugd en de voorname bron van alle verkeerdheid gebleven. Eene zonde des te grooter naar mate zij meer onmiddelijk tegen Jahve gepleegd werd. Onder leugenen toch verstaat de Propheet en de afgoden en de afgodische plegtigheden, die gehouden werden iets te zijn, daar zij niets waren, eene nietigheid en ijdelheid, vergeleken bij den alleen waren God van Israël; zij waren dwaallichten, die het volk van den waren weg afbragten, en men gevoelt het, hoe de Propheet kort, maar toch ernstig, op Juda's eerste, alle anderen insluitende verkeerdheid, en hare straf wijst, om met de volle en onverzwakte kracht zijner rede zich nu naar Israël, als het hoofddoel zijner rede te rigten.

8.

6. Zoo sprak Jahve: Om drie misdrijven van Israël, en om vier zal Ik het niet terug nemen, | omdat zij verkochten voor zilver den regtvaardige en den hulpelooze voor een paar voetzolen.

7. Zij, die vurig het stof der aarde op het hoofd der ellendigen wenschen, en den weg der lijdenden buigen, | en de man gaat met zijnen vader tot het meisje, om te ontheiligen den naam Mijner heiligheid.

8. En op gepande kleederen strekken zij zich uit aan de zijde van elken altaar, | en wijn der beboeten drinken zij in het huis hunnes Gods.

9. En Ik heb verdelgd den Emoriet voor hun aangezigt, wiens hoogte was als de hoogte der cederen, en vast was hij als de eiken, | en Ik verdelg zijne vrucht van boven en zijne wortelen van onder.

10. En Ik heb u op doen gaan uit het land van Egypten, | en u doen gaan in de woestijn veertig jaren, om te beërven het land van den Emoriet.

11. En Ik heb gesteld uit uwe zonen tot Propheten en uit uwe jongelingen tot Godgewijden. | Was dit niet zoo, zonen Israëls? 't Is Jahve's woord.

12. En gij deedt drinken den Godgewijden wijn, | en den Propheten hebt gij bevolen, zeggende: »Gij zult niet propheteren."

6-16. De inwendige en zedelijke toestand van het Israëlitische rijk was ten tijde van 'Amos zeer slecht, en de schriften van al de Propheten zijn vol van de treurigste beschrijvingen van het verval des rijks. Het was niet slechts het voortdurend plegen van kalverdienst, afgoderij en grove onzedelijkheid, zoodat men zich opentlijk aan onkuischheid schuldig maakte (Hos. IV, 11-15.), maar ook verdrukking, onregtvaardigheid en overdaad, vooral bij de hoogere standen, waaraan Israël zich overgaf. Er hadden zich magtige partijen gevormd onder de voornamen en aanzienlijken des rijks, die de armen en minderen, vooral hen die tegenstand beproefden, verdrukten en op allerlei wijze knevelden, terwijl zij zelve, zich aan allerlei misdaden overgevende, alle zedelijkheid uitschudden. Tegen deze zijn vooral de berispingen en bedreigingen der Propheten gerigt, en tegen hen propheteert ook 'Amos. Zij leverden voor een klein geschenk, zelfs voor het kleinste, hem die eene regtvaardige zaak had, over aan zijne wederpartij, en gaarne zagen zij het stof op het hoofd des ellendigen, als een teeken, dat hij diep ongelukkig en in rouw gedompeld was. Zoo verheugden zij zich in het ongeluk hunner broederen, terwijl zij het lijden den lijdende nog zwaarder, zijnen weg hem nog moeijelijker zochten te maken, zondigende tegen het uitdrukkelijk voorschrift, Exod. XXIII, 6, Deutr. XVI, 19. Zelven in ontucht levende (Deutr. XXVII, 20.) en naast den altaar bij den offermaaltijd uitgestrekt op de onregtvaardig den ongelukkigen ontroofde kleederen gingen zij zich te buiten aan den wijn, dien zij den veroordeelden als boete hadden doen uitleveren, en dat zelfs in het huis van Hem, dien zij hunnen God noemden. Plotseling en onverwacht stelt zich nu Jahve tegen over dien God, als dengene die de vijanden, hoe magtig ook, eenmaal geheel en al voor Israël uit Kana'an verdelgd had, en het land hun in bezit geschonken, die Hij uit Egypten verlost had. Maar meer nog dan dit, ook geestelijke gaven had Hij Israël geschonken, en door Zijnen Geest Propheten onder hen doen opstaan, die hen vermaanden, en Nasireërs, die zich Hem wijdden, bij hen als voorbeelden doen vin-

13. Ziet Ik druk u neder, | gelijk den wagen drukt zijne volheid met garven.

14. En ontnomen is de wijkplaats den snelle, en den sterke sterkt niet zijne kracht, | en de held redt zijn leven niet.

15. En die den boog grijpt blijft niet staan, en de snelle van voeten redt zich niet, | en die het paard berijdt redt zijn leven niet.

16. En die zijn hart sterk maakt onder de helden, | naakt zal hij vluchten te dien dage, 't is Jahve's woord.

den: kon Israël dit ontkennen? Maar alles te vergeefs. Den Nasireër dwongen zij tegen zijne heilige gelofte, om wijn te drinken en daardoor zijne wijding te ontwijden, en den Propheet legden zij het zwijgen op, 'Am. VII, 12. Zoo stootten zij met eigen hand Jahve's weldaden en vermaningen van zich, en de straf kon niet terug blijven. Even als de wagen zwaar gedrukt wordt door de groote hoeveelheid graan, waarmede hij beladen is, zoo zou ook de hand des Heeren zwaar op hen rusten en hen diep nederdrukken, en geene wijkplaats zou kracht, moed en snelheid kunnen geven, maar vergeefs zou elke poging zijn om te ontkomen aan den straffenden arm ten dage der bezoeking.

TWEEDE REDE, HOOFDSTUK III—IV.

Was de Propheet vroeger, bij het vermelden der misdaden van de omliggende volken, opgeklommen tot de grootste en alles overtreffende zonden van het Israëlitische rijk, en had hij in korte maar krachtige taal hun de aanstaande straf aangekondigd, nu volgt eene rede, alleen en geheel tot Israël gerigt, eene meer bijzondere, bepaalde en naderende strafaankondiging, die de laatste van het vorige lied uitbreidt en omschrijft. Hier is het niet eene statig zich bewegende poëzij, maar die hevige en eigenaardige uitdrukkingswijze, die men bij de Propheten der Hebreën in die gedeelten, die men te regt dichterlijke redenen noemen kan, aantreft. Deze is vervat in drie verschillende deelen, die, telkens in omvang en kracht van uitdrukking toenemende, eene opklimming daarstellen. De Propheet toch moest in Jahve's naam straf aankondigen, hoewel hij wist dat zijn woord niet zou gehoord worden, maar wederstand vinden, dat men het hem vragen zou waarom, als hij slechts dit te verkondigen had, hij niet liever zweeg. Maar kon hij dat? Propheteerde hij dan op eigen gezag? Neen voorzeker, waar de Geest des Heeren hem beval te spreken, hem beval dit te vermelden, daar moest hij gehoorzamen, daar drong die zelfde Geest hem onwederstaanbaar tot spreken, tot opvolging van dien last. Waar eene waarheid den Propheet door den Geest was geopenbaard, daar moest hij haar den volke vermelden, dit was de drang des Geestes in hem, aan welke hij zich niet vermogt te onttrekken. Maar daarom was ook aan de andere zijde die verkondiging, die herhaalde en onwillekeurige vermelding der naderende straf, dat allen mishagende, den Propheet slechts beschimping veroorzakende, en toch niet terug te houden verwijt over de zonden, het bewijs dat hij hier niet eigendunkelijk, niet op eigen gezag, maar in de hoedanigheid van Jahve's gezant sprak. Dat hij dit sprak, zóó straf aankondigde en verweet, moest allen veilig

kunnen doen besluiten, dat hij door den Geest des Heeren en op Zijnen last sprak. Dit ontwikkelt de Propheet in het eerste deel zijner rede, dan volgt de strafverkondiging zelve, want men mogt het willen hooren of niet, komen zou de straf, en zwaar zou zij zijn, en naauwelijks een klein gedeelte des volks gered worden. En waarom deze onvermijdelijk geworden was, toont nu de Propheet in het laatste gedeelte. Veel had Jahve reeds beproefd, en ook door de stem des ongeluks en der rampen zich aangemeld bij Israël, maar alles was vergeefs geweest, Israël was niet wedergekeerd, maar gebleven zoo als het was, ja zelfs had het zijne schuld nog erger gemaakt en als waren de menschen sterker dan Jahve, Hem als uitgetart, en toch Hij, tegen wien Israël zich ten strijde toerustte, was de Almagtige. Kon de uitslag des strijds twijfelachtig zijn? Of de straf nog terug blijven? Vol gevoel en kracht is hier de rede van 'Amos, en vijfmaal herhaalt hij het, dat Israël niet wederkeerde, welke middelen Jahve ook aanwendde, maar steeds zoo gaarne de zonde pleegde, de dienst der kalveren vierde, en deze in plaats van de ware dienst van Jahve, ijverig en vrijwillig volgde. Eene sterke en treffende tegenstelling, die aan dit laatste gedeelte der rede eene bijzondere kracht geeft, de liefde Israëls voor zijne eigenwillige godsdienst en zonden, IV, 4, 5, en deszelfs afkeer van de ware en opregte dienst van Jahve, 6 - 11, die in geest en waarheid, niet door offerhanden en feesten gediend wil worden.

1.

III. 1. Hoort dit woord, hetwelk Jahve sprak over u, zonen Israëls, | over geheel het geslacht, dat Ik heb doen opgaan uit het land van Egypten, sprekende:

2. Alleen u heb Ik gekend uit al de geslachten der aarde, | daarom zal Ik bezoeken aan u al uwe zonden.

3. Gaan er twee te zamen, | zonder dat zij het afspraken?

III. 1 - 8. De Propheet heeft een woord van den Heer te spreken tot Israël, want Hij had tot hem gezegd, dat Hij het volk, uit Egypten door Hem opgevoerd, en boven alle volken met de kennis der waarheid bevoorregt, nu zeker zou straffen over hunne zonden en afwijkingen van Hem. Israël toch alleen had Jahve gekend en verkoren uit alle volken, en het Zich tot een Priestervolk en een heiligdom geheiligd, aan en in hetwelk Hij zich openbaarde en nimmer had Hij opgehouden het te vermanen. Daarom waren hunne zonden te onvergeeflijker, was hunne misdaad te zwaarder, daarom ook de straf te onvermijdelijker. Hier zien wij hoe de Propheet, uit Jahve's naam sprekende, terstond terug treedt en alleen zijne woorden als Jahve's eigene, die hij door Diens Geest sprak, wilde beschouwd hebben. Maar waren zij het dan waarlijk? Moest de Propheet inderdaad in Jahve's naam spreken? Maar was niet dit spreken, die drang zelf het bewijs zijner zending, het teeken dat hij op des Heeren last sprak en Diens Geest door hem de straf aankondigde? Ziet men toch een gevolg, dan moet natuurlijk de oorzaak aanwezig zijn. Als twee zamen gaan, moet men immers vooronderstellen dat zij één doel beoogen, vroeger daartoe overeenkwamen? Hoort men het brullen des leeuws, men kan er uit opmaken, dat hij zijnen roof vangt, anders toch zwijgt hij en loert in het eenzame woud of rust in zijn schuilplaats. De vogel valt niet in het net, zoo er geen strik is gespannen, niemand trekt het net op, als er niets in gevangen is, het een onder-

4. Brult een leeuw in het woud, en hij heeft geen roof? | Verheft de leeuwenwelp zijne stem uit zijn hol zonder dat hij aangrijpt?

5. Valt de vogel in het garen ter aarde, en er is geen net tegen hem? | Wordt het garen opgetrokken van de aarde, en het vangt geene vangst?

6. Wordt wel de trompet geblazen in eene stad, en het volk beeft niet? | Zal er wel ramp in eene stad zijn, en Jahve heeft het niet gedaan?

7. Want de Heer Jahve zal geene zaak doen, | tenzij Hij Zijnen raad geopenbaard hebbe aan Zijne dienaren, de Propheten.

8. Een leeuw heeft gebruld, wie vreest niet? | De Heere Jahve heeft gesproken, wie propheteert niet?

stelt immers het andere? Zoo hooren de inwoners eener stad het onverwacht trompetgeschal, het teeken des alarms niet, of zij weten terstond, dat de vijand nabij is, een onheil dreigt, en allen vreezen; en elke ramp, elk ongeluk dat treft, is het niet het gevolg van den raad van Jahve? Geen onheil kon vooral in Israël plaats hebben, of elk moest de overtuiging hebben, dat Jahve dit had daargesteld. Ook nu zou de straf komen, zij was in den raad des Heeren besloten en dien raad, maakte Hij dien niet door Propheten bekend? Was Hij niet gewoon, ook dan als Zijne hand op Israël drukte, door Zijnen Geest hen te doen spreken, die bezoeking en straf moesten doen strekken tot het doel, hetgeen Hij bedoelde, die ze den volke als nader moesten brengen, het de beteekenis en de bedoeling er van doen gevoelen? Waar dit nu geschiedt, kan daar de dienaar anders dan dien raad verkondigen, dan propheteren? Is de vrees niet het gevolg van het gebrul des leeuws? Het propheteren van het spreken Jahve's? Jahve's raad zou de straf daarstellen, dien raad had Hij nu aan Zijnen Propheet bekend gemaakt, daarom moest deze de straf aankondigen. Is niet het een het gevolg van het ander, zoodat het eene het andere van zelf onderstelt? Kernachtig en steunende op de innige overtuiging en het gevoel van door Jahve zelven tot Propheet te zijn geroepen, en Zijne woorden te verkondigen, is deze redenering. 'Amos moest spreken, en dit spreken, en dat hij dit moest, bewees juist dat het God was, die hem dit had bevolen te spreken, en die het ook doen zou. Evenwel de hier gebezigde uitdrukkingen, had de Propheet niet zonder doel gekozen, maar, gelijk de slotsom zijner beschouwing zijn moest, dat hij sprak omdat Jahve het wilde en het hem beval, Hij het beval, omdat er eene ramp aanstaande was, deze ramp het gevolg zoude zijn van Israëls afwijkingen van den Heer, zoo wordt dit ook in elk der bijgebragte voorbeelden uitgedrukt. Want gelijk twee niet zamen gaan kunnen zonder overeenstemming, kon ook Jahve Israël niet langer beschermen, maar had het zich van Hem verwijderd, Hij zou het nu verlaten; nu zou Hij zich tegen hetzelve stellen, en als een leeuw, die zijne prooi reeds in het oog heeft, verhief Hij reeds Zijne stem tegen het volk, en weldra zou het als een vogel in zijn net gevangen, vernederd zijn en verwonnen, en dan zouden zij moeten bekennen, dat dit niet toevallig, niet zonder oorzaak, maar door Jahve's wil en toedoen was. Nu werd er nog eene stem van den Heer gehoord, en wie zou niet beven, wie bij het hooren dier stem niet sidderen? Zoo ligt in deze vragen nog eene meer bijzondere beteekenis, die den algemeenen zin dezer woorden nog nader bepaalt, en elk des te duidelijker in het oog moest vallen, naar mate het beeld van eenen brullenden leeuw om het opstaan des Heeren ter strafoefening, van eenen eenvoudigen vogel om het door onverstand zich in het verderf stortende volk, van een alarm-trompet om de waarschuwende stem eens Propheten aan te duiden, meer gewoon is in de schriften der Propheten.

9-15. In Samaria vooral hadden de zonden Israëls haren hoogsten trap bereikt, en hier vertoonden zij zich in zulk eene mate, dat zelfs de afgodische Egyptenaar en Philistijn ze moesten afkeuren en verfoeijen. Zij mogten zien hoe verwarring en onrust, onregt en verdrukking in Samaria heerschten. Het regt te

2.

9. Doet het hooren bij de hooge gebouwen van Aschdod, en bij de hooge gebouwen van Egyptenland, | en spreekt: verzamelt u op Samaria's bergen en ziet de vele beroeringen binnen haar, en de verdrukkingen in haar midden.

10. En zij weten niet regt te handelen, 't is Jahve's woord, | zij die ophoopen onregt en geweld in hunne hooge gebouwen.

11. Daarom zoo sprak de Heere Jahve, benaauwing ook van alle zijden des lands, | en men werpt van u neder uwe sterkte, en uitgeplunderd worden uwe hooge gebouwen.

12. Zoo sprak Jahve, gelijk de herder ontrukt uit den muil des leeuws twee schenkels, of een stuk van een oor, | zoo zullen ontrukt worden de zonen Israëls, die in Samaria zitten in den hoek des beds en in zachte stof des legers.

13. Hoort en betuigt het in Jacob's huis, | 't is het woord des Heeren Jahve, des Gods der legerscharen.

14. Want ten dage als Ik Israël's misdrijven aan hem bezoek, | dan doe Ik bezoeking tegen de altaren van Beth-El, en worden afgeslagen de hoornen des altaars, en vallen ter aarde.

15. En sla Ik het winterhuis, benevens het zomerhuis, | en vernield worden de huizen van elpenbeen en weggesloopt worden vele huizen, 't is Jahve's woord.

3.

IV. 1. Hoort dit woord, koeijen van Basan, die op den berg van Samaria zijt, die verdrukt de ellendigen en vertrapt de hulpeloozen, | die spreekt tot hunne meesters, »Brengt toch, dat wij drinken".

handhaven was voor hen vreemd geworden, die zich in hunne paleizen, waar zij trotsch en overdadig leefden, onregt en zonden, geweld en knevelarij ophoopten, als eenen schat tegen den dag des toorns, als de Heer straf zou oefenen. En die dag zou komen, van alle zijde benaauwing, terwijl men nu onbekommerd voortleefde in de zonden, vernietiging der sterkte Samaria's, waarop men vertrouwde, plundering der paleizen, dier tempels der weelde. Weinigen, als een onbeduidend gedeelte van het schaap door den herder uit den muil des leeuws gerukt, zouden jammerlijk verscheurd overblijven van die, nu in weelde, wellust en overdaad levende bewoners, die in Samaria zaten in den hoek van het zachte bed, de gemakkelijkste plaats van den Oosterschen diwân, op de zachte, in Damaskus rijk bewerkte stof, waarmede deze overtrokken was. Maar waarlijk niet alleen tegen dezen en Samaria, ook tegen de altaren van Beth-El zou Gods strafgerigt zijn, dit moest de Propheet ook betuigen, hoe ongaarne ook gehoord, VII, 10, en de buiten Samaria gelegen zomerpaleizen des Konings en der grooten met al hunne pracht en heerlijkheid, want zulke waren talrijk rondom Beth-El aangelegd, zouden vernietigd worden. Dit zou het loon der zonde zijn.

IV. 1-13. Maar ook nog eenmaal moesten zij het vernemen, wat Jahve reeds beproefd had om hen terug te brengen, en hoe zij er aan beantwoord hadden, en ook daarin een bewijs vinden van de zekerheid der aankondigde straf, een spiegel voor hunne eigene diepe verdorvenheid. Spottend en bijtend rigt de rede zich tot hen, die zich vet gemaakt hadden van het bloed en goed der verdrukten als de koeijen van he

2. Gezworen heeft de Heer Jahve bij Zijne heiligheid: want, ziet, dagen komen over u, | en men ruimt u weg met haken, en uw kroost met visschersdoornen.

3. En uit de puinhoopen gaat gij uit, elk langs zijnen weg, | en werpt u naar den Hermon henen, 't is Jahve's woord.

4. Komt naar Beth-El en misdoet, naar Gilgal, vermeerdert het misdoen, | en brengt des morgens uwe offerhanden, en elke drie dagen uwe tienden.

5. En ontsteekt van het gezuurde het lof-offer en roept vrijwillige offers uit, doet het hooren, | want zoo bemint gij het, zonen Israëls, 't is het woord des Heeren Jahve's.

6. En ook Ik gaf u ledigheid der tanden in al uwe steden, en gebrek aan brood in al uwe plaatsen, | en gij zijt niet teruggekeerd tot Mij, 't is Jahve's woord.

7. En ook Ik heb van u terug gehouden de regenvlagen, tot nog drie maanden voor den oogst, Ik deed het regenen op eene stad, en op eene andere stad doe Ik het niet regenen. | Een akker wordt beregend, en de akker, op welken het niet regent, verdroogt.

grasrijke Bazan, het noordelijk gedeelte van het Overjordaansche land. Daarom noemt hen 'Amos zelven koeijen van Bazan, die in hunnen overmoed en dartelheid elken ongelukkigen afstieten en vertrapten, en daarbij door weelde verwijfd en zwak geworden waren. Wijn vroegen zij slechts voor hunne feesten en gastmalen van elk, die regt tegen eenen ongelukkige bij hen zocht, en stelden hen dan in het gelijk, onbekommerd om regt en billijkheid (in אדניהם moet het Pron. op de voorgaande woorden דלים en אביונים slaan, en MEESTERS schijnen hier diegenen genoemd te worden, die zich de armen als slaven toeeigenden, of hen op andere wegen onregtvaardig verdrukten,) maar Zij zouden het niet ongestraft doen, want zeker was des Heeren woord, dat de lijken van hen, die zouden omkomen, en die hunner kinderen smadelijk in menigte aan visschershaken zouden weggesleept en uit de stad gevoerd worden, terwijl elk die het leven behield, zou vlugten, door den overal nedergeworpen en verwoesten muur, waar hij het eerste kon, verbijsterd en met haast, en zij zich verspreiden zouden over den Hermon, op diens toppen en in diens valleijen, dien de Propheet hier noemt, omdat het een digt bij Bazan ten noorden gelegen gebergte is [1]). Naar Beth-El, waar de kalverdienst gevestigd was, en naar Gilgal (Hos. IX, 15.), waar de afgodendienst, gelijk uit deze plaats blijkt, gepleegd werd, moesten zij zich slechts begeven, daar elken morgen hunne offers ontsteken, in plaats van het aan Jahve geheiligde, dagelijks in den Tempel ontstoken, brandoffer, daar elke drie dagen hunne tienden heenbrengen, in plaats van dezen elke drie jaren naar Jahve's Tempel te voeren (Deutr. XIV, 18, XXVI, 22.), daar het lofoffer ontsteken van het met zuurdeeg vermengde meel, daar dit, ofschoon bij het lofoffer toegelaten (Lev. VII, 13), toch nimmer mogt ontstoken worden

1) Daar wij verre verwijderd zijn van het beweren, dat de hier door ons gegeven verklaring van dit moeijelijk woord de ware zij, maar ook het naauwkeurigst onderzoek ons tot geene vaste overtuiging leidde, willen wij hier kortelijk de gevoelens der voornaamste geleerden over dit woord opgeven; elk moge dan zelf oordeelen. Men vertaalt: *Gij zult verworpen worden* (met verandering van klankteekenen) of: *Gij zult u zelven werpen*, vlugtend, *naar Armeniën*, DE WETTE, of *naar Hadadrimmon*, FÜRST en HITZIG, met eene kleine verandering van lezing, of *naar de bergstreken*, MAURER, of gevangen *naar den vijandelijken burgt*, GESENIUS, of *naar vreemde vrouwentimmers*, VAN DER PALM, SCHRÖDER. — EWALD, meenende het woord niet slechts te moeten veranderen, maar ook te moeten verdeelen, vertaalde, *en gij zult op den berg werpen de Rimmona*, hierdoor een afgod verstaande, die als vrouwelijk beginsel naast den Syrischen Rimmon (II Kon. V, 18.) stond, welker beeld men nu in de vlugt zoude wegwerpen, MEIER daarentegen, (*Stud. u. Kritik.* 1842, 4.) *Gij zult werpen op den berg ieder haren Leugengod* (ההר מונה) maar geheel onzeker is de beteekenis van dit מון. Zoo vele verschillende verklaringen zijn van deze plaats gegeven, die elk hare eigenaardige zwarigheden en verdiensten hebben, onder welke wij niet durven beslissen. Gelukkig, dat de zin des Propheten, hoe men dit woord ook vertale, dezelfde en geheel zeker blijft

8. En er doolden twee, drie steden naar eene stad, om water te drinken, en zij verzadigen zich niet, | en gij zijt niet teruggekeerd tot Mij, 't is Jahve's woord.

9. Ik sloeg u met brandkoorn, en met verdorring, de meesten uwer tuinen en uwer wijngaarden en uwer vijgeboomen en uwer olijfboomen eet de sprinkhaan, | en gij zijt niet teruggekeerd tot Mij, 't is Jahve's woord.

10. Ik zond onder u pest naar de wijze van Egypten, Ik doodde door het zwaard uwe jongelingen bij de gevangenneming uwer paarden, | en Ik doe opgaan den stank uws legers, zelfs in uw eigen neus, en gij zijt niet teruggekeerd tot Mij, 't is Jahve's woord.

11. Ik maakte eene omkeering onder u, als de omkeering Godes van Sodom en van 'Amora, en gij zijt als een stuk hout, ontrukt uit een brandstapel, | en gij zijt niet terug gekeerd tot Mij, 't is Jahve's woord.

12. Daarom zóó zal Ik u doen, Israël! | Daarom omdat Ik u dit doen zal, maak u gereed te ontmoeten uwen God, Israël!

(Lev. II, 11.). Daar moesten zij alom doen verkondigen de rijke, vrijwillige offergaven, die zij in hun godsdienstijver over hadden en gaarne aanboden, en allen hunnen ijdelen godsdienstpraal vertoonen, dit was toch hunne begeerte en hierin hadden zij genoegen, zoo ijverig, zoo volgaarne volgden zij hunne zelfgekozen godsdienst, en geene middelen door Jahve beproefd, hadden er hen van kunnen afbrengen. Hij had met hongersnood Israël bezocht, maar te vergeefs; Hij had den regen spaarzaam geschonken, die, des winters vallende, het graan deed groeijen, waarvan de oogst met het Passahfeest begon, zoodat vele velden verdroogd waren, en vele menschen van dorst smachtten, die nu in hunne waterbakken, bij de weinige bronnen in die streken, geen water meer vonden en ronddwaalden, om eenig water te zoeken, en ook elders zoo weinig aantroffen, dat zij er zich niet aan verzadigen konden, en ook dit was te vergeefs. De Heer had het graan doen mislukken, door brand en dorheid, en door sprinkhanen het land geteisterd, en de boomen en hunne vruchten vernield, pest had gewoed even verschrikkelijk, als dikwijls in Egypten pleegde te gebeuren, nederlagen had Israël ondergaan, en velen waren door het zwaard gevallen, zoodat de stank der onbegraven lijken was opgegaan, maar alles was vergeefs geweest; zelfs eene aardbeving en omkeering in de natuur, zóó geweldig, dat zij met Sodoms en 'Amora's verwoesting (Deutr. XXIX, 22.) kon vergeleken worden, zoodat velen ijlings gevlugt (vgl. Zach. XIV, 5, Am. I, 1.), als een reeds brandend stuk hout, uit den brandstapel gerukt, het gevaar ontkomen waren, kon het niet tot Jahve doen wederkeeren. Of al deze bezoekingen achtereenvolgens of gelijktijdig hadden plaats gehad, zegt de Propheet niet uitdrukkelijk, en het is moeijelijk te bepalen, echter schijnt de kleur zijner reden aan te duiden, dat hij hier niet eene bepaalde bezoeking bedoelt, maar eene reeks van straffen opnoemt, die reeds in het verloop der tijden door den Heer over Israël gebragt waren, maar het volk niet tot terugkeer hadden bewogen. Alles had de Heer beproefd, en de geschiedenis staat daar als getuige, dat de Propheet niet te veel zeide, dat Hij al deze bezoekingen over Zijn volk gebragt had, of het afstand wilde doen van de zonden, die het als gevangen hielden. Door deze optelling, waarin eene opklimming niet te miskennen is, wordt ook de kracht der rede en haar indruk zeer vermeerderd, en het eerst regt duidelijk gemaakt, *hoeveel* Jahve beproefd had, om hen tot zich terug te brengen. Maar was dit alles te vergeefs: vertoonde zich de zonde bij hen in zulk eene kracht, nu zou Hij dan ook zich aan hen in straf openbaren en den strijd tegen de zonden weder opvatten. Israël had zich slechts gereed te maken tot den strijd met zij-

13. Want zie, die bergen vormt en wind schept, en den mensch meldt, wat zijne gedachte is, die den morgen duisternis maakt, en over de hoogten der aarde wandelt, | Jahve, God der legerscharen is Diens naam.

nen God, daar zij toch besloten hadden Hem te wederstaan, zij mogten beproeven of zij Zijne straffen zouden kunnen afweren. Dit alleen moesten zij nog weten, dat Hij, die Jahve, met Wien zij te doen zouden hebben, de Almagtige was, die alles schiep, die de gedachten der menschen kent, die den helderen hemel verduistert en over de bergen wandelt, en die de geheele schepping beheerscht. Schoon doet hier de Propheet het die van Jahve afkeerigen opmerken, hoe de God der schepping, de Almagtige, die Zich in de schepping en de natuur aan het geheele menschdom openbaart, die uit Zijne werken in Zijne volheid en kracht wordt gekend, (Rom. I, 20.) de (אלהים) God van al het geschapene, door Wien alles gemaakt is, dezelfde is als de God Israëls, (יהוה) de verbonds God, de Heer, die Zich dit volk had geheiligd, om het Zijn volk te doen zijn, en Zijne openbaring aan hetzelve te schenken. Jahve was de naam des Heeren als God der openbaring, van Hem, die Zich in Israël zoo veel heerlijker en duidelijker openbaarde dan in de natuur, die tot Mozes en de Propheten sprak, en telkens door hen alles meer en meer deed voorbereiden voor den tijd, dat Hij zelf komen zou en Zich openbaren op de aarde. Dien God des Verbonds mogten zij verwerpen, en zich van Hem losrukken, ongeloovig aan Zijne stem, konden zij ook den God der schepping ontkennen, Dien ontwijken of overmogen? En Hij — was Jahve.

DERDE REDE, HOOFDSTUK V.

De strafbedreiging had de Propheet uitgesproken en allen twijfel aan derzelver spoedige verwezentlijking weggenomen, en het scheen dat hij zijne taak had volbragt, maar echter dit was niet zóó. Een gewigtig woord had hij nog te spreken, en zonder dit zoude zijne Prophetie niet volkomen zijn geweest. Straf had 'Amos om de vele overtredingen gepredikt, om hen nog in het uiterste oogenblik tot verbetering en bekeering te brengen, nog eens hen bij hunne zonden te bepalen, en, zoo het mogelijk was, nog hunne oogen te openen voor het verderf, dat hen bedreigde, zoodat ook de opwekking tot bekeering als de hoofdinhoud der Prophetische redenen tot Israël kon beschouwd worden (II Kon. XVII, 13.). Er was nog een weg open: het » Bekeert u en leeft" moest hun ook nu nog herhaald worden, en hun verkondigd, dat de Heer geenen lust had aan hunnen ondergang, maar daarin, dat zij zich bekeerden. Dit was het, wat 'Amos nog te spreken had en in deze rede zoo schoon en treffend ontwikkelt. Het is de schrik des Heeren, waarmede hij hen tot bekeering dringt, niet tot stipte opvolging van Mose's wet en van hare uiterlijke plegtigheden, maar tot datgene, wat het beginsel van dat alles moest zijn, tot ware innige terugkeering tot Jahve, en gevoel en belijdenis hunner zonden, zoekt hij hen te bewegen, door nu eens op de naderende straf, dan eens op de grootheid hunner zonden te wijzen, nu eens Jahve's Almagt tegenover hunne afwijkingen, dan eens de eischen van des Heeren dienst, tegenover hunne handelwijze te stellen. Het geheel ontwikkelt zich in vier strophen, die den terugkeer en bekeering van onderscheiden zijden beschouwen. Na de bepaalde strafaankondi-

ging, die voorafgegaan was, en waarin met de sterkste kleuren Israëls zonden en afkeer van Jahve en e vreeselijkheid der naderende straf was voorgesteld, begint de Propheet weemoedig en bewogen, een klaaglied op den naderenden val en het aanstaande ongeluk van Israël. Het is als wilde hij beproeven, als strafaankondiging en bezoeking de harten der afgewekenen niet konden terug brengen, dan nu ten minste medelijden bij hen op te wekken met het lot des volks en des lands, of zij hierdoor tot bekeering mogten bewogen worden. Hoe noodzakelijk deze bekeering was, ontwikkelt nu 'Amos in de tweede strophe; hij wijst hen op de grootheid hunner overtredingen, de straf die er hen voor dreigde, de alwetendheid van God, die elk ander middel om de straf af te keeren uitsloot, en spoort hen op dien grond op nieuw tot verbetering en verandering, als het eenige redmiddel aan. Maar er waren er, die naar dien grooten dag des gerigts wenschten, die meenden dat zij wel zouden ontkomen, of er mede spotten, en het voor eene ijdele bedreiging eens geestdrijvers hielden, die wel verre van voor zich bekeering noodig te achten, meenden zij hadden genoeg gedaan en behoefden zich met zulke hersenschimmen niet in te laten. Tegen deze rigt zich de Propheet in de derde strophe: rouw en donkerheid voor allen zou de dag Jahve's zijn, zoo zij zich niet bekeerden, eene verschrikkelijke verwezentlijking van het geen zij nu minachtten, eene ontzettende bevestiging van hetgeen zij voor bedrog hielden, die nu met bekeering spotten. En die bekeering hoedanig moest die wezen? Moest men de wet Mose's slechts stipt nakomen, door offers en plegtigheden God trachten te voldoen? Neen, dit zoude niets baten, men moest zijne geheele handelwijze veranderen en wegdoen alle ongodsdienstigheid, onregt en zonden, terugkeeren tot Jahve, op nieuw zich aan Hem verbinden, alle afgodendienst verzaken, of zij zou de dan onvermijdelijke straf ten gevolge hebben, en verre van het land des Heeren zou Hij Zijn volk verstooten, dat Hem miskende. Hiermede besluit de Propheet dit gedeelte zijner Prophetie, waarmede sommigen het volgende vereenigden en daardoor aan het geheel eenen verkeerden zin gaven, en juist datgene voorbij zagen hetgeen er den hoofdinhoud van uitmaakt, de vermaning tot bekeering.

1.

V. 1. Hoort dit woord, dat Ik aanhef over u, een treurlied, huis Israels!

2. Zij is gevallen, zij zal niet weder opstaan, de Jonkvrouwe Israëls, | zij is uitgestrekt op haren grond, geen die haar oprigt.

V. 1-9. Had 'Amos vroeger de zonen Israëls, vooral de voornaamsten, die zich boven anderen aan allerlei zonden schuldig maakten, opgewekt, om de strafbedreiging te hooren, nu zouden zij zijn klaaglied (Ezech. XXVI, 17.) hooren over het lot, hetgeen land en volk te wachten stond. Onherstelbaar, zoo klaagt hij, is Israël gevallen, en niemand vermag het weder op te rigten. Israël stelt hij als eene maagd voor, een beeld des te meer beteekenend bij Israël voor de Propheten, naar mate bij hen de beschouwing van Israël als de verloofde des Heeren gebruikelijker was, als het beeld door hetwelk zij de naauwe betrekking aanduidden, die de Heer tusschen zich en dit volk had daargesteld. Zij was nedergestort en niemand konde haar herstellen. Zulk een val zou het gevolg zijn van Jahve's strafbedreiging, dat het volk zou versmelten en vernie-

3. Want zóó sprak de Heer Jahve: de stad, die uittrekt met duizend, zal honderd overhouden, | en die uittrekt met honderd zal tien overhouden van het huis Israëls.

4. Want zóó sprak Jahve tot het huis Israël: | Zoekt Mij en leeft.

5. En gij moet niet zoeken Beth-El, en naar Gilgal niet komen en naar Beër-Scheba' niet overgaan, | want Gilgal zal tot ballingschap uittrekken en Beth-El zal zijn tot ijdelheid.

6. Zoekt Jahve en leeft, | dat Hij niet overvalle als een vuur Joseph's huis, en verteere, en er geen blusscher zij voor Beth-El.

7. Die veranderen in alsem het regt, en de regtvaardigheid stooten zij ter aarde.

8. Die maakt het Zevengesternte en den Orion, en verandert in morgen de donkerheid, en den dag verduistert tot nacht, | die roept de wateren der zee en ze uitstort over de oppervlakte der aarde, Jahve is Diens naam.

9. Die verwoesting doet opgaan over het krachtige, | en verwoesting komt over het versterkte.

2.

10. Zij haten in de poort den berisper, | en wie billijkheid spreekt verfoeijen zij.

tigd worden, dat naauwelijks het tiende deel der strijdbare manschap zou overblijven in Israël. Nog evenwel was het mogelijk dien val te voorkomen, want nog een ander woord van Jahve had de Propheet te verkondigen, Hij wilde toch zelf bekeering als een redmiddel aanwijzen tegen de aanstaande straf. Het klaaglied, dat de Propheet vs. 1 bedoelt, bevat het 2de vers, en het vormt den aanhef van de volgende rede, tot wier hoofdinhoud de Propheet eerst vs. 4 overgaat na door vs. 3 dien overgang te hebben voorbereid, om de beide waarheden die hij te melden had scherper tegen over elkander te kunnen plaatsen, de strafbedreiging namelijk en de opwekking tot bekeering. Dan stelt de Propheet het terstond vooraan, wat hij nog door Jahve's Geest te zeggen had, en plaatst er daarop het tegenovergestelde, dat zij nu deden, tegen over. Jahve moesten zij zoeken, en daardoor behouden worden, niet Beth-El en Gilgal, en Beër-Scheba', zoo als zij nu gewoon waren, en daardoor verloren gaan. Nog scherper is dat gezegde in het Hebreeuwsch, waar de namen Gilgal en Beth-El aanleiding tot een woordspeling gaven, die in geene overzetting kan behouden worden, Daarom herhaalt 'Amos dezelve, terwijl hij Beër-Scheba', toen ook als een bijzonder heilig oord beschouwd, VIII, 14, slechts eens noemde. Nog eens hernieuwt de Propheet de vermaning tot bekeering, deze voorstellende als het eenige middel ter afwering der rampen van Israël (hier Joseph's huis genoemd, omdat Ephraim's stam de voornaamste onder de tien stammen was), en dringt deze opwekking aan, door de handelwijze der Israëlieten tegen over Jahve's almagt en grootheid stellen; zij waren onregtvaardig en verachtten Jahve's wet, Hij was de Almagtige, die de hemellichten schept, dag en nacht elkander doet opvolgen, aan de zee hare palen stelt, vgl. IV, 13, Zijn naam is Jahve, dat is, de onveranderlijke, wiens bedreigingen en straffen ook eeuwig vast en onveranderlijk blijven, omdat bij Hem geen verandering mogelijk is, Hij was de Verbonds-God Israëls, van wien zij waren afgevallen, de Heer aan wien niets kan wederstaan, die verderf en ondergang doet opgaan (מבליג eigenlijk van het prachtige en gloeijende opkomen der Zon, als de stralen licht over de schepping verbreiden) over het meest sterke. Zouden zij het dan tegen dien God volhouden? Weigeren tot Hem terug te keeren?

10–15. Hoe noodzakelijk was die bekeering, want hoe verdorven was de toenmalige toestand, welk een gebrek aan alle redelijke beginsels heerschte er! In de poort, de gewone plaats, waar regt gesproken werd

11. Daarom, om uw vertrappen van den ellendige, en omdat gij koornopbrengsten van hem naamt, | bouwdet gij huizen van behouwen steen, maar zult die niet bewonen, bevallige wijngaarden plantet gij, maar zult niet drinken hun wijn.

12. Want Ik weet, veel zijn uwe misdrijven, en sterk uwe zonden, | die vijandig tegen eenen regtvaardige zijt, losprijs aanneemt, hulpeloozen in de poort onderdrukken zij.

13. Daarom zal de verstandige in dien tijd zwijgen, | want het is een kwade tijd.

14. Zoekt het goede en niet het kwade, opdat gij leven moogt, | en zóó zal Jahve, de God der legerscharen, met u zijn, zoo als gij spraakt.

15. Haat het kwade en bemint het goede, en herstelt in de poort het regt; | welligt zal Jahve zich ontfermen, de God der legerscharen, over het overschot van Joseph.

3.

16. Daarom, zóó sprak Jahve de God der legerscharen, de Heer: op alle pleinen rouwklagt, en op alle straten zullen zij spreken, ach! ach! | en zij roepen den landman tot geween en rouwklagt toe aan de rouwklagers.

bij de Hebreën, wilden zij hem niet hooren, die zijn regt verdedigde en onwederlegbaar bewees, en die daar van billijkheid sprak verfoeiden zij, slechts bedacht dien regt te geven, die de grootste geschenken en gaven aanbood, die als eene OPBRENGST (משׂאת) en heffing zwaar op het volk drukten. De ellendige vond bij hen slechts vernedering en onregt, of moest hun geschenken van koorn doen, en zoo zijn regt koopen, en zij hiervan rijk geworden, bouwden daarom prachtige paleizen van marmer, en plantten schoone wijnbergen, maar — daarom ook zouden zij er niet van genieten (Deutr. XXVIII, 30.), of kon voor God hunne handelwijze verborgen zijn? Hij hunne zonden niet kennen? Neen, Hij wist hoe groot hunne misdaden waren, dat zij den brave en eerlijke vervolgden, den slechte voor een losprijs van straf ontsloegen (Num. XXXV, 31), den hulpelooze onregt deden, dat alles wist de Heer en zag het. Was het wonder dat in zulk eenen tijd, zoo men bleef voortgaan, weldra de brave en wijze zelfs niet zoude durven spreken, maar wetende dat alles onnut was, zoude zwijgen? Waarlijk het zou dan een kwade tijd zijn, en wie konde meenen dat bekeering tot Jahve hier niet noodig was, die hunne zonden kende en gereed stond ze te straffen? Nu was het nog eene laatste vermaning, uit des Heeren naam tot hen gebragt: was de tijd eens daar, ieder, die wijs en verstandig was, zou zwijgen, aan zich zelven overgelaten zouden zij te gronde gaan. Daarom doet hier 'Amos met vernieuwde kracht en nog meerderen ernst de vermaning tot bekeering hooren, als den eenigen weg om nog te ontkomen. Het goede te doen en het kwade te laten, ziedaar het eenige middel om het verbond tusschen Jahve en Israël, door dit volk zoozeer geschonden, te herstellen, hetwelk nu slechts tot een ijdel voorgeven was geworden, terwijl Israël zelf was terug getreden, zoodat de Heer nu straffend tegen over hetzelve zou staan, al roemde het ook nog dat Hij met hen was. Het regt moesten zij herstellen en handhaven, dan zou God zich over Israël ontfermen, en, al was het ook ter naauwernood en als uiterst bewijs Zijner goedheid (naar men mogt hoopen, אולי יחנן, Joël II, 14.) zich nederbuigend redden, wat nog, ook na zooveel invallen van de omliggende volken, als toen reeds plaats gehad hadden, en na de bezoekingen des Heeren, overig was van Joseph's huis.

16-20. Maar er waren er voorzeker ook in Israël,

17. En in alle wijnbergen rouwklagt, | want Ik zal doorgaan in uw midden, sprak Jahve.

18. Wee, die wenscht naar den dag Jahve's, | Waarom is u dit? De dag Jahve's die is duisternis en niet licht.

19. Als of iemand vlugt voor den leeuw en de beer hem ontmoette, | en hij in het huis kwam en zijne hand tegen den muur leunde, en de slang hem beet.

20. Is niet duisternis de dag Jahve's, en niet licht? | en donkerheid, en geen glans in hem.

4.

21. Ik haat, Ik verwerp uwe feesten, | en neem uwe vergaderingen niet aan.

22. Want al offert gij Mij brandoffers, uwe offergaven zijn Mij niet welgevallig, | en het dankoffer uwer gemeste kalveren zie Ik niet aan.

23. Verwijder van Mij het gedruisch uwer liederen, | en dat Ik het spel uwer harpen niet hoore.

die wel ver van voor de straffen des Heeren te vreezen, die welgemoed afwachtten, die, vertrouwend op hunne eigene geregtigheid, meenden dat die straffen voor hen slechts verbetering en redding zouden aanbrengen, en daarom het naderen derzelven als eene stof van blijdschap beschouwden, reeds hopende op de door Joël aangekondigde zegeningen, die na de straf volgen zouden; anderen weder, spotteden over de bedreigingen der Propheten, die nog steeds onvervuld bleven, Jes. V, 19. Tegen beiden rigt zich hier de Propheet, om hun den waren aard van den gerigtsdag te doen kennen, en aan te wijzen, dat het eene algemeene, niets sparende, zware en schrikkelijke strafoefening zou zijn. Eerst vermeldt de Propheet het eerste gevolg van de bezoeking des Heeren. Dit zoude zijn rouwklagt op alle plaatsen en geween, zoowel in de steden als op het land, zelfs in de wijnbergen, de plaats der vrolijkste feesten bij den wijnoogst, niemand zou uitgezonderd worden als de Heer zich in Israël zou vertoonen om strafoefening te houden, en ook zij niet, die nu naar dien dag dwaaslijk wenschten. Hoe konden zij dit toch? Stelden zij dien als wenschelijk voor, zij moesten weten dat zij zich zouden bedriegen ('Amos herinnert hen hier aan Joël's woorden II, 2.), en meenden zij te zullen ontkomen, de Propheet verzekert hun het tegendeel, want de spotter zou dan weten, wat het was in de hand des Heeren te vallen, die zij niet zouden kunnen ontvlieden.

21-27. Evenwel de dienst van Jahve was niet volkomen uit Israël verdwenen, maar werd nog steeds aldaar, hoewel in kalverendienst verbasterd en geheel verschillend van de vroegere Mosaische inrigtingen, gevolgd, en de meening konde gemakkelijk ontstaan, dat men de straf zou kunnen voorkomen, zoo men met meer ijver de uiterlijke dienst van Jahve herstelde, Hem, zoo als de volken gewoon waren te doen, om den toorn der gewaande goden af te weren, meerdere en rijkere offers bragt en feesten vierde. Men kon meenen, dat de Propheet dit met zijne vermaning tot bekeering bedoelde, bij de natuurlijke geneigdheid der menschen, die zich ook onder Israël zoo sterk vertoonde, om door eigen geregtigheid des Heeren gunst te verdienen. Zulken waarschuwt de Propheet, dat zij zich niet bedriegen moesten, door zich voor te stellen, dat offers en gaven genoeg waren, om de straf voor te komen, iets hetgeen dikwijls moest herinnerd worden, (Hos. V, 6, VI, 6, Jes. I, 11.) want Jahve eischte meer: zij moesten die liederen en feesten, VI, 5, die met hunne onwaardige offers dikwijls vereenigd waren, door overdaad en onkuischheid gekenmerkt, nalaten en regt en geregtigheid doen heerschen. Hunne geheele handelwijze en bestaan moesten veranderd worden, zouden zij waarlijk de straf kun-

24. En dat vloeije als water het regt, | en de geregtigheid als een bestendige stroom.

25. Hebt gij offers en offergaven Mij gebragt in de woestijn veertig jaren, huis Israëls?

26. En gij hebt gedragen de tent uwes Konings en den toestel uwer beelden, | de ster uwes Gods, die gij gemaakt hebt voor u.

27. En Ik voer u weg naar gene zijde van Damaskus, | sprak Jahve, God der legerscharen is Diens naam.

nen voorkomen. Het moest toch eene geheele en opregte bekeering zijn, geene uiterlijke en geveinsde, die Jahve welgevallig kon zijn. Nu wijst de Propheet Israël op de vorige tijden, op de geschiedenis van des volks handelwijze en gedrag tegen over Jahve, op de gevolgen, die dezelve hebben zou. Toen Israël Egypte verliet, om zijne plaats onder de volken in te nemen, had de Heer het Zijne wet geschonken, en door een verbond Zich het volk geheiligd, opdat het Hem zou dienen en Hij in deszelfs midden wonen. Zoo was het bestemd een volk te zijn gezegend onder de volken in en aan hetwelk zich de Heer zou openbaren, maar hoe had het aan die bestemming beantwoord? Reeds in de woestijn was het afgeweken en had zich halstarrig en afkeerig van den Heer betoond, Zijn dienst gedurig verzuimd en aan afgodendienst zich overgegeven, het pas gesloten verbond snood verbroken, en het was alleen des Heeren langmoedigheid en genade geweest, die hen nog zoolang had behouden. Geen beloften en geen bedreigingen hadden Israël kunnen terughouden van de zonde, en de wet des Heeren had slechts gediend, de zonde nog duidelijker en erger te doen worden, derzelver heiligheid had de onheiligheid des volks slechts meer doen uitkomen. Hoe dikwijls hadden zij reeds gedurende de veertig jaar der omzwerving in de woestijn, de dienst van Jahve verlaten, en daardoor hunnen afkeer van Hem getoond, al hadden zij dan ook Hem offers gebragt? Naauwelijks hadden zij Egypte verlaten of zij gaven zich aan afgoderij over, en de geheele geschiedenis van Israël sints dien tijd was slechts de voortzetting van het toen gebeurde, gedurige afval van Jahve, korte, onwillige terugkeer tot Hem, de strijd der zonde tegen den Heer. Gedurig toch had sints de vroegste tijden het volk zich overgegeven zoowel aan Egyptische afgodendienst (Ezech. XX, 8.) als aan Kana'anitische Planeten- en Sterrendienst (vgl. Handel. VII, 42, waar deze plaats vrij naar de Grieksche overzetting eenigzins anders aangehaald wordt, doch met juist dezelfde beteekenis.), bij welke de beelden dikwijls pleegden rondgedragen te worden in kleinere tempels, waarop hier 'Amos doelt. Sporen van zulk eene afgodische vereering vinden wij welligt reeds Levit. XVII, 5, 7, Deutr. XII, 8, vgl. IV, 19. Hier מלך en כיון als eigennamen eens afgods te vertalen, stoort den regelmatigen bouw des volzins en wordt door niets vereischt, want כיון is = מכונה, terwijl het daarbij, als naam eens afgods (de Planeet Saturnus) bij geen volk met eenige zekerheid reeds voor of ten tijde van 'Amos voorkomt. Zoo schijnt men deze plaats het best op te vatten, en het is als of de Propheet zeide, toen in de woestijn en sedert tot op dezen dag hebt gij u aan afgoderij gedurig overgegeven en u bezondigd aan Jahve uwen God. Nog ten tijde van 'Amos zocht men Jahve's dienst met afgodische plegtigheden en bijvoegsels te vereenigen, men week van de gegeven wet af, schiep zich eene eigenwillige godsdienst, uit onvereenigbare en tegenstrijdige beginselen bestaande, en vereenigde welligt toen ook weder de sterrendienst met de dienst van Jahve, zoo als vroeger, II Kon. XVII, 16. Straffen waren daarvan voor Israël de gevolgen geweest, in de woestijn bij eene veel betere naleving der wet, zij zouden het ook nu zijn, zoo zij zich niet bekeerden, de oude bedreigingen op de afwijking van Jahve, toen gedaan, Lev. XXVI, 33, zouden nu vervuld worden, zij zouden verspreid worden, nog verre aan gene zijde van Damaskus, naar de verwijderde streken van Asien, toen den Hebreën nog niet naauwkeurig bekend. Zoo sluit de Propheet deze rede weder met het wijzen op de toekomende straf, en keert terug tot den aanvang zijner rede.

VIERDE REDE, HOOFDSTUK VI.

Maar de Propheet wist het, dat hij te vergeefs tot het volk sprak, dat de meesten hem bespotten of voor eenen zwaarmoedigen dweeper hielden, en zulken waren er niet slechts in het Israëlitische maar ook in het Judaïsche rijk. Dit gevoel spreekt hij hier aan het einde zijner Prophetische rede uit op eene krachtige en treffende wijze, die verontwaardiging en medelijden tevens aantoont. De rede verdeelt zich in twee strophen, waarvan de eerste de dwaasheid aantoont om op eigen magt te vertrouwen, vooral daar er zulk een gebrek aan inwendige kracht bestond en zulk eene weelde reeds den geheelen staat had ontzenuwd, dat er zelfs geene bijzondere tusschenkomst van Jahve noodig zoude zijn, om hen eene gemakkelijke prooi hunner vijanden te maken, daar het reeds een natuurlijk gevolg van hunnen toestand moest zijn. Maar echter was het nimmer voorbij te zien, dat elke tegenspoed, elke ramp voor Israël eene geheel bijzondere beteekenis had, die zij niet voor andere volken hebben konde. Door een verbond had Israël zich aan Jahve plegtig verbonden, en zich tot Zijne dienst en het opvolgen Zijner heilige wet verpligt; terwijl Hij aan den anderen kant de grootste en beste zegeningen hun beloofd had, zoo zij getrouw bleven, dit verbond bewaarden en Hem heilig hielden. Maar hier moest natuurlijk de strafbedreiging tegen over staan, zoo zij ontrouw werden en het verbond braken met hunnen God. Zoo zij de verpligting om Hem te dienen nalieten, ontheiligden zij Zijnen naam, omdat Hij dien juist in en door hen wilde geheiligd zien, en kwetsten zij Zijne heiligheid, die zich dan in straffen zoude openbaren. Daarom was elke overtreding van Israël, niet slechts eene zedelijk slechte handeling, maar eene onmiddelijke en onverschoonbare verbreking des verbonds, eene ontheiliging van Jahve, en elke bezoeking, elk ongeluk dezes volks niet een natuurlijk gevolg van door de Voorzienigheid toegelaten oorzaken, maar eene bepaalde en bijzondere straf, eene betooning der heiligheid Jahve's, die door de zonden beleedigd was. Israël had als een heilig volk, met zijnen God verbonden en onder diens geheel bijzondere leiding, geheel door Hem gelukkig kunnen zijn boven alle die volken en het eerste derzelve, maar het werd juist daardoor een ongelukkig volk, en de wet, die hun het leven zijn moest, is hun de dood geworden [1]). Deze bijzondere betrekking, waarin het volk van Israël tot den Heer stond, konden de Propheten nimmer voorbij zien, maar zij moest steeds de kern hunner vermaningen en bedreigingen uitmaken, vooral omdat de roeping der Propheten zelve zoo naauw daarmede zamenhing. Daarom wijst ook 'Amos in de tweede strophe dezer rede hier met vernieuwden nadruk op, dat de aanstaande straf hoewel dan ook reeds waarschijnlijk uit den gang der dingen, echter eerst geheel zeker en niet meer te betwijfelen was, omdat zij eene onmiddelijke en noodzakelijke bezoeking, eene openbaring van Jahve zou zijn wegens de afwijkingen van Israël van Hem, terwijl juist hierom ook de aard dezer straf zoodanig zoude zijn, dat het ook daaruit zoude blijken, dat zij onmiddelijk van Jahve was uitgegaan, en alles slechts middel in Zijne hand was. om Zijnen raad ten uitvoer te leggen met Zijn volk.

1) Men vergelijke TH. HARNACK, *Jesus der Christ.* p. 63.

1.

VI. 1. Wee den zorgeloozen in Sion, en die vertrouwen op den berg Samaria's! | Genoemden van het eerste der volken, en tot wie komt het huis Israëls.

2. Gaat over naar Kalne en ziet, en gaat van daar naar het groote Chamath, | en daalt af naar Gath der Philistijnen. Zijn zij beter dan deze Koningrijken? Zijn hunne grenzen grooter dan uwe grenzen?

3. Gij die verjaagt den boozen dag, | en bij u plaatst den zetel des onregts.

4. Die liggen op bedden van elpenbeen, en zich uitstrekken op hunne legers, | en eten lammeren der kudde en kalveren midden uit de gemesten.

5. Die tokkelen de harp, | als David rekenen zij zich hun speeltuig.

VI. 1-7. Zorgeloozen noemt hier de Propheet hen, die gerust zich veilig waanden, en zonder zich om de bedreigingen der Propheten te bekreunen, hen of terugstootten of als dweepers aanzagen. Het waren vooral de eersten en voornaamsten des volks, die in Samaria woonden, maar omdat er ook in Jerusalem waren, die even zoo dachten en op eigen kracht vertrouwden, noemt 'Amos ook dezen, ofschoon zijne rede straks geheel aan de Israëlitische grooten rigtende. Hen noemt hij נקבי ר״ה״ GENOEMDEN, wier namen algemeen bekend en geeerd waren (Num. I, 17.), van het eerste en voornaamste aller volken, volkshoofden, tot welken men gewoon was zich te begeven om regt en bijstand te vragen. Deze hoog geplaatste en daarom zoo gevreesde menschen, die het eerst zich om het behoud en welzijn des rijks moesten bekommeren, en het best in staat waren vooruit te zien en door hun voorbeeld anderen te leiden, waren zorgeloos, gaven zich aan allerlei zonden over, en hadden het meest van allen des Propheten vermaning noodig. Zoo worden zij hier aan het begin dezer rede als vorsten des volks aangeduid, en hunne betrekking vormt eene scherpe tegenstelling met de zorgeloosheid en zonden, die de Propheet hun straks verwijt, welke daardoor juist nog minder verschoonbaar werden, terwijl aan den anderen kant er een zekere weemoedige toon in dit gedeelte der rede niet te miskennen is, dat zij juist, die het best het naderend gevaar moesten vooruit zien en zoeken af te wenden, hier het minst toe genegen en het meest ongeloovig aan de woorden van den Propheet waren. Maar zij moesten dan slechts naar Kalne gaan, eene groote stad aan den Tigris gelegen, later Ctesiphon, eene der oudste steden van Babylonien, (Gen. X, 10.), en als handelstad bekend, maar nu reeds door de Assyriers ingenomen (Jes X, 9, zie Credner, *Joël*, p. 54.), of naar Chamath, aan den Orontes gelegen, later als Epiphania bekend, ook eene oude stad (Gen. X, 18.), en zetel eens Konings, II Sam. VIII, 9, doch toen door Jerob'am II zelven onderworpen, die zich naar deze zijde had uitgebreid, II Kon. XIV, 28. Deze stad, hoewel zij groot (רבה, van volkrijke handelsteden gebruikt, Jes. XI, 8, even als גדולה, Gen. X, 12.) en magtig was, was toch niet onwinbaar gebleven, evenmin als Gath, welke voorname Philistijnsche stad door Hazaël Syriens Koning en later door 'Uzzia werd verwoest. Deze drie plaatsen noemt de Propheet, omdat ook zij, eenmaal groot en magtig, door weelde en dartelheid verzwakt, nu onderworpen en overwonnen waren. Daar konde men zien welk lot Israël te wachten had, als het op den ingeslagen weg voortging, en hoe het, even als die vroeger bloeijende steden, weldra de prooi van magtige vijanden worden zou. Of was de tegenwoordige toestand dier steden te verkiezen boven dien van Israël? Met bijtende scherts rigt daarom de Propheet zijne rede in, die zorgelooze magtigen aansporende, op die plaatsen te gaan zien, of het nu beter met hen gesteld was, hun toestand verkieslijker scheen, dan die van Israëls en Juda's rijk, of hunne grenzen, die nu geene waren, grooter waren dan hunne grenzen. Dit moesten die volkshoofden slechts op die plaatsen zelve opmerken en dien toestand daar met hunnen toestand vergelijken, en dan zelve besluiten, of zij reden hadden zoo gerust te zijn, zij die den

6. Die drinken uit plengschalen voor wijn, en met het beste der oliën zich zalven, | en zich niet bekommeren over Joseph's verderf,

7. Daarom nu zullen zij uittrekken aan het hoofd der uittrekkenden, | en houdt het jubelgezang der wellustigen op.

2.

8. Gezworen heeft de Heere Jahve bij zich zelven, 't is het woord Jahve's, van den God der legerscharen, Ik verafschuw Jakob's trotsch, en zijne hooge gebouwen haat Ik, | en Ik sluit de stad en hare volheid.

9. En het geschiedt, zoo er overblijven tien menschen in één huis, dat zij sterven.

10. En heft eenen zijn bloedverwant en verbrander op, om de beenderen te verwijderen uit het huis, en spreekt hij tot dengene, die in het binnenste des huizes is: »Is er nog iets bij u?" en deze spreekt, »niets," | dan spreekt hij, »zwijg, want de naam van Jahve is niet te vermelden."

kwaden, door de Propheten aangekondigden dag, als een schrikbeeld verjaagden en verwijderd hielden, maar het onregt digt bij zich plaatsten, en de zonden bij zich wilden houden, maar de straf terugstooten. Daarbij leefden deze zorgeloozen in weelde en verwijfdheid voort (סרח van het WELLUSTIG UITGESTREKT LIGGEN) en vierden prachtige en overdadige feesten, bij welke ook de muzijk niet ontbrak (Sirach XL, 1.), waar zij ONGEREGELD EN ONGEBONDEN de harp bespeelden (פרט) en dan nog dit spel bij de ernstige, plegtige en Godgewijde zangen van David durfden te vergelijken. Daarbij dronken zij wijn uit plengschalen, grootere bekers, dan men gewoon was te gebruiken, en die, niet om uit te drinken bestemd, eigentlijk slechts in de godsdienst bij plengoffers gebruikt werden, zoodat 'Amos hier bij dit woord (מזרקים) zoowel, als bij den besten olij, waarmede zij zich zelve zalfden, hoewel deze alleen voor de heilige dienst moest aangewend worden (Ex. XXX, 32.), welligt wilde aanduiden, hoe zij zelfs het heilige niet ontzagen, en ook wat voor de dienst des Heeren bestemd was, misbruikten en tot de dienst der zonden aanwendden. Dit deden zij zonder zich te bekommeren om het verval en de voor Israël naderende tegenspoeden, hoewel de staat, reeds GESCHEURD (שבר), weldra dreigde in te storten. Maar waren zij zoo zorgeloos, hoewel de aanstaande ondergang reeds zoo gemakkelijk te voorzien was, zij zouden dan ook aan het hoofd, als voornaamsten des volks, weldra als gevangenen weggevoerd worden en aan hun weelderig en onheilig feestgezang een einde worden gemaakt.

8 - 14. Twijfelden zij hieraan, zoo moesten zij weten, dat het niet slechts de beschouwing der tijdsomstandigheden en de berekeningen des Propheten waren, die hem onheil deden vreezen, maar dat Jahve zelf op de nadrukkelijkste wijze afkeer van hun trotschheid, ingebeeldheid, ijdel zelfvertrouwen (גאון) en van hunne pracht en slecht verkregen rijkdommen had geopenbaard, en daarbij Zijne straf aangekondigd, die Hij over Israël zeker zoude brengen, en die niet slechts in eene nederlaag en onderwerping aan vreemde magt, maar in eene Goddelijke, door Jahve zelven opgelegde bezoeking zoude bestaan, zoodat men in dezelve Hem en Zijne hand niet zou kunnen miskennen. Hij zou de stad en al hare bewoners door vijanden doen omsingelen en afsluiten, maar daarenboven nog pest en dood binnen haar zenden, zoodat waar zelfs nog tien menschen in één huis zouden overig zijn en dus alle hoop bestaan, dat van deze er één ten minsten zou gered worden, zij nog allen zoude sterven. Kwam dan de bloedverwant om het lijk des voorlaatsten, dat, daar de laatste reeds ziek was, nu door eenen anderen moest weggebragt worden, naar den brandstapel te voeren, waar men de lijken, thans te talrijk om te

11. Want ziet, Jahve beveelt, en slaat het groote huis tot stukken, | en het kleine huis tot barsten.

12. Loopen wel op de rots paarden, of ploegt men ze met stieren? | Want gij hebt veranderd in vergif het regt, en de vrucht der regtvaardigheid in alsem.

13. Die u verheugt over hetgeen niets is, | die spreekt, » hebben wij niet door onze kracht ons hoornen verkregen?"

14. Want ziet, Ik doe opstaan tegen u, huis Israëls, 't is Jahve's woord, des Gods der legerscharen, een volk, | en zij dringen u voort van den weg van Chamath tot den stroom der vlakte.

begraven (Jer. XIX, 11), verbrandde, ofschoon anders de Hebreën gewoon waren, die te begraven (Jes. XXII, 16.), angstig zou hij den laatste van verre vragen, of hij nog leefde, en of er nog meer lijken waren? en op diens antwoord, hem schielijk toeroepen: Zwijg, en, vreezende dat hij in klagten en vertwijfeling Jahve's naam mogt noemen en Hem ontheiligen, er bij voegen: Waarlijk Jahve's naam moet onder zulk eene ramp en onspoed op zulk eene plaats niet genoemd worden (VIII, 3). Een zeer treffend beeld van het diepste en zwaarste ongeluk onder algemeene vertwijfeling en radeloosheid, maar tevens juist voorstellende, hoe de aard dezer rampen zoodanig zou zijn, dat niemand die aan eene andere oorzaak, maar alleen aan de dadelijke tusschenkomst van Jahve en aan Zijnen wil zou toeschrijven. Maar ook wat de vijand zou doen, moesten zij als Jahve's werk beschouwen, want zelfs dit zou op Zijn bevel geschieden. En kon het anders? Kan men zonder nadeel de zaken omkeeren en veranderen? Paarden kunnen op steile en harde rotsen niet loopen, noch men kan daar met stieren ploegen (zoo schijnt de verandering בבקר ים MET DEN STIER DE ZEE niet noodig), evenmin konden zij ongestraft het regt omkeeren en het heilzame en nuttige in vergif en alsem veranderen. En toch dit schenen zij te meenen, die dwazen, die zich in ijdelen waan en zorgeloosheid verheugden, en zich met hunne zelfuitgedachte en alleen in hunne verbeelding bestaande veiligheid gerust en te vreden stelden, zelfs roemden, alleen op den toen nog schijnbaar voorspoedigen toestand des rijks ziende, zonder op het inwendige verval en bederf te letten, als of zij door hunne eigene kracht, niet door Jahve's hulp zoo magtig geworden waren. Waarschijnlijk bedoelden zij de door Jerob'am II toen eenigzins herstelde magt en roem van het Israëlitische rijk, vooral door rijke overwinningen op de Syriërs, maar hoe juist onder dezen Vorst zedebederf en goddeloosheid toenam, en inwendig de staat verviel, bewijzen niet slechts de schriften der Propheten, maar ook de gedurige onrust, die na zijnen dood ontstond. Zij zouden dit zelve ondervinden, die er nu op vertrouwden, wanneer God, de Onveranderlijke en Magtige, een volk tegen hen zou stellen, dat zij te vergeefs zouden trachten te wederstaan, dat hen uit het geheele land, van den noordelijken pas van Chamat tot aan den stroom der vlakte, die in de Doode Zee viel, en de grenzen tusschen Moab en Edom bepaalde, het zuidelijkste gedeelte van het Israëlitische rijk (II Kon. XIV, 25.), zoude verdringen en verjagen. Waar zou dan hunne sterkte en roem zijn?

TWEEDE DEEL.

EERSTE REDE, HOOFDSTUK VII, VIII, 1—3.

Hebben wij tot hiertoe slechts de redenen des Propheten vernomen, die hij op des Heeren last tot Israël sprak, hier vinden wij hem verkondigende wat hij gezien had, hoe hij tegen over Jahve had gestaan. Gelijk Israël het volk der openbaring was, gekoren door den Heer uit alle natiën, om Hem heilig te zijn en Zijne openbaring in zich te bevatten, zoo waren de Propheten de uit dit volk door des Heeren Geest gekorenen, om die openbaring te ontvangen en tot het volk te brengen, om de woorden van Jahve aan hetzelve te verkondigen, en, terwijl het steeds meer en meer afdwaalde, als middelaars tusschen Hem en Zijn volk op te treden. Hoe verder Israël van zijnen God afweek, hoe meer het den band verbrak, die het met Hem vereenigde, en zich aan Hem zocht te onttrekken, zooveel grooter, maar ook zooveel moeijelijker werd de roeping der Propheten, om in zich zelven datgene te vervullen, hetwelk de bestemming van geheel het volk was, maar waarvan dit zich gedurig meer scheen te verwijderen. Toen werden hunne redenen hoe langs zoo meer dreigend en strafverkondigend, toen spraken zij gedurig met krachtiger en verpletterender taal, maar ook toen traden zij als voorbidders voor den troon des Heeren, om Zijne barmhartigheid in te roepen, steunend op Zijne beloften en de verkiezing Israëls, terwijl het volk voor gebed slechts hoon en spot tot Jahve bragt. Zoo waren zij tegenover het volk de verkondigers van des Heeren wil, tegenover Jahve stonden zij als vertegenwoordigers van Israël, Hem biddende voor Zijn en hun volk, en Hem smeekende om vergeving en behoudenis voor hetzelve, zoo verre die met Zijne heiligheid kon bestaan. Zulk een gebed der Propheten moest Jahve welgevallig wezen, dit verhoorde Hij, en verzachtte de straf Zijnes volks, en de Propheet had ook dan zijne heilige en heerlijke roeping vervuld, was ook dan de voorganger geweest van Hem, die de middelaar tusschen God en menschen zijn zou, en een voorbidder bij den Vader in alle eeuwigheid. En wanneer zou de Propheet eerder bidden voor Israël, dan wanneer de gedachte aan den naderenden ondergang des volks hem levendig was. In zulk eene stemming lag 'Amos in zijne eenzaamheid weder geknield voor den Heer, maar nog had hij geen woord gesproken, geen gebed op zijne lippen genomen, want de voorstelling der naderende straf had zijn gemoed bezwaard. Toen werkte de Geest des Heeren op zijnen geest en verhoogde deszelfs krachten en vermogens, toen opende zich het oog zijnes geestes en hij aanschouwde den Heer, die hem de teekenen der verwoesting toonde, en in dezelve het toekomstig en reeds naderend einde voorspelde. Toen bad hij en zocht verlossing voor zijn volk bij dien Heer, die daar stond, om hem onder duidelijke teekenen en als met daden zelve, den ondergang te melden, en zijn gebed vond verhooring, en niet volkomen zou de vernietiging zijn, al kon ook de naderende straf niet worden afgewend. Dit was voorgevallen, en deze openbaring had 'Amos ontvangen, waarin de last, om haar aan het volk mede te deelen van zelf opgesloten lag. Want

niet voor hen zelven, en om hunnentwil ontvingen de Propheten die openbaringen, maar om die te verkondigen aan hen, voor wie zij bestemd waren. Alles, wat hun als Propheten van den Heer geopenbaard werd, behoorde aan het volk, hetwelk zij voor Hem vertegenwoordigden. Aan het volk kwam de openbaring toe, en zij moesten haar aan hetzelve brengen, zij moesten de woorden des Geestes aan hetzelve bekend maken, al was het volk nog zoo afgodisch en afgevallen van den Heer. Moeijelijk mogt het zijn spotters en zondaars hunne zonden te verwijten en afkeerigen tot bekeering te vermanen; waar niemand hooren wilde, te waarschuwen, te dreigen, op te wekken, zij vonden er kracht toe in de openbaring van des Heeren Geest zelve: omdat zij de heerlijkheid des Heeren gezien hadden, en Hij aan hunnen geest Zich had geopenbaard, omdat zij Zijne stem gehoord hadden, Zijne kracht in hen werkte, waren zij zich bewust, dat Hij aan hunne zijde stond en door hen sprak, en zij zijn bevel volbragten. Dit gaf 'Amos den moed, om, toen Amasja de Beth-El's Priester hem het zwijgen wilde opleggen, terwijl hij daar voor het volk meldde, wat hij gezien had en vernomen, zóó te spreken en, niet roemende in eigen kracht, maar in de bewustheid dat de Geest des Heeren door hem sprak, den Priester zelven en het volk den ondergang te verkondigen. Hier, bij dit verhaal van hetgeen toen voorviel, bemerken wij, door wat magt de Propheten spraken, en hoe zij de kracht des Geestes Gods in zich gevoelden, die sterker dan alle aardsche magt, hen tot spreken drong. De Heer Jahve heeft gesproken, wie propheteert niet? zegt hij elders, en geen tegenstand of dwang kan hem nu terug houden van den last des Heeren op te volgen, en zijne roeping getrouw te blijven, daar hij zag op den Onzienlijke, die het ook voleindigen zou. Wij zien hem als vertegenwoordiger en voorbidder zijns volks voor Jahve staan, om getuige te zijn van het toekomstig lot zijns volks, geknield voor den Allerhoogste, Diens besluit vernemen, maar wij zien hem dan ook krachtig in Hem, eenvoudig maar met den sterksten nadruk verkondigende, wat hem was geschied, en het oordeeel, dat de Heer hem had bekend gemaakt.

VII. 1. Zóó deed mij zien de Heer Jahve, en ziet, Hij vormde sprinkhanen, in het begin van het opkomen van het nagras, | en ziet het was het nagras na de afmaaijingen des Konings.

2. En het was, toen zij geeindigd hadden af te eten het kruid des lands, dat ik sprak: »Heer, Jahve, vergeef toch, hoe zal Jacob bestaan? | Want klein is hij."

VII. 1-9. Drie teekenen had de Heer aan 'Amos vertoond, als aanduidingen der naderende straf, eerst, vs. 1-3, had Hij hem een veld doen zien, waarvan het eerste gras reeds was afgemaaid, doch dat nu weder op nieuw er mede was bedekt. Waarschijnlijk mogt van de groote, algemeene steppen niemand het gras inzamelen, voordat de Koning er het benoodigde van had afgemaaid, zoodat alleen het overige en het nagras voor het gebruik der ingezetenen overbleef, die er dus het grootste belang bij hadden hierin voeder voor hun vee te vinden. Nu zag 'Amos op een veld, waarvan de Koning reeds voor zich het gras had doen inzamelen, het nagras door EEN ZWERM SPRINKHANEN (גבי), die de Heer daar aanwezig deed zijn, afeten: onzeker wat hiervan de bedoeling mogt zijn, wachtte hij tot dat zij het geheele veld hadden vernield, maar toen

3. Medelijden had Jahve daarover, | » Het zal niet zijn", sprak Jahve.

4. Zoo deed mij zien, de Heer Jahve, en ziet, Hij riep om te straffen met vuur, de Heer Jahve, | en het verteerde den grooten Oceaan, en het verteerde den akker.

5. En ik sprak: » Heer, Jahve, spaar toch, hoe zal Jacob bestaan? | want klein is hij."

6. Medelijden had Jahve daarover, | » Ook dit zal niet zijn", sprak de Heer Jahve.

7. Zoo deed Hij mij zien en ziet, de Heer stond op eenen loodregten muur, | en in Zijne hand een paslood.

8. En Jahve sprak tot mij: » Wat ziet gij, 'Amos?" en ik sprak: » een paslood," | en de Heer sprak, zie, ik stel een paslood in het midden Mijns volks Israël, Ik zal niet meer voortgaan het te verschonen.

9. En verwoest worden de hoogten van Isaäk en de heiligdommen Israëls worden verdelgd, | en Ik sta op tegen het huis Jerob'am's met een zwaard.

kon hij er niet langer aan twijfelen, of hetgeen hij zag, was eene aanduiding van eene naderende geheele verwoesting van het geslacht van Jacob. Toen vroeg hij den Heer, dat Hij mogt vergeven, en zijne bede werd verhoord, Jahve zou het kroost van Jacob nog niet verdelgen, nog werd de straf weggenomen.

Weder deed de Heer den Propheet vs. 4-6, een ander teeken zien. Hij verhief Zijne stem en verkondigde Zijn besluit, nu met vuur te willen verdelgen, en, omdat bij den Almagtige wil en werking, bevel en daarstelling één is, was ook nu met deze wilsverklaring tevens de uitvoering zelve aanwezig, en het bevel des Heeren gelijktijdig met de vertooning der strafaanduiding, zoodat 'Amos ook in zijne voorstelling beiden geheel in een vlecht en vereenigt zonder hier elke bijzonderheid te onderscheiden. Een vuur zag hij zoo groot en verschrikkelijk, dat het den Oceaan (de Middelandsche zee bij de Hebreën) scheen te kunnen uitdroogen en verteeren, en den akker, dien hij voor zich aanschouwde, weldra geheel had verzengd en verwoest, eene herhaalde aanduiding derhalve eener geheele verwoesting en vernietiging der Hebreën. Maar ook nu vroeg de Propheet den Heer weder om vergeving voor zijn volk, en de Heer verhoorde nog eenmaal die bede, weder werd de straf verwijderd.

Een nieuw teeken vertoonde de Heer, vs. 7-9, Zijnen dienaar, Hij deed hem een muur zien, die regt was opgetrokken, en boven op denzelven het teeken des Heeren, met een paslood in de hand, om denzelven te beproeven en ter slooping te bestemmen, wat niet voldoende werd bevonden. Om 'Amos opmerkzaam te maken op hetgeen hier het belangrijkste was, vraagt hem de Heer: Wat ziet gij? en verklaart hierop zelf dit teeken op eene stellige wijze, die den Propheet alle antwoord of bede moest verbieden; want Hij zou een paslood aanleggen in het midden des volks, en hetzelve naauwkeurig beproeven, alle overtredingen en afwijkingen ontdekken, gadeslaan en opmerken, en niets zou er derhalve bedekt of verscholen blijven, terwijl aan alles een strenge maatstaf zou worden aangelegd. Straf zou dan het noodzakelijk gevolg zijn, de hoogten, die gewone offerplaatsen der Israëlieten, zouden verwoest worden, hunne tempels en heiligdommen zouden vernield, het geslacht Jerob'ams hunnes Konings, zou in den strijd verdelgd worden. Dáár toch, op de heilige plaatsen van Israël en in het Koninklijk paleis, zou de Heer de grootste afwijking vinden.

Werpen wij eenen blik op deze drie teekenen, zoo kunnen wij het niet ontkennen, dat zij in een naauw onderling verband staan, en er eene regelmaat in dezelve heerscht, die ze tot een geheel vereenigt. Men heeft die misverstaan door te onderstellen, dat door

10. En Amasja, de Priester van Beth-El, zond naar Jerob'am, Israëls Koning, sprekende: | » Oproer heeft tegen u 'Amos gesticht in het midden van het huis Israëls, het land kan al zijne woorden niet dragen.

11. Want zóó sprak 'Amos: Door het zwaard zal sterven Jerob'am, | en Israël, uittrekken zal het zeker van uit zijn land".

12. En Amasja sprak tot 'Amos: » Ziender, ga, vlugt gij naar het land Juda, | en eet daar brood, en daar zult gij propheteren.

13. En te Beth-El zult gij niet meer voortgaan te propheteren, | want een Konings heiligdom is het, en een rijkszetel is het".

het eerste eene sprinkhanenplaag, door het tweede eene droogte en onvruchtbaarheid, door het laatste eene nederlaag en onderwerping werd aangekondigd. Wij hebben hier teekenen, die in hun geheel moeten worden opgevat, in hunne volle uitgestrektheid en omvang. Was eenmaal de plaag der sprinkhanen, zoo als wij die door Joël beschreven en beschouwd vinden, het teeken voor het geheele volk van den naderenden dag des Heeren, zoo zij zich niet bekeerden, nu komen zij weder voor, als teekenen van eenen geheelen ondergang des volks; zoo als zij niets overlaten op het veld, maar alles geheel en volkomen wegvreten, zoo zou het VOLK, Israël, vernietigd worden en weggevaagd van de aarde. Daarom bidt de Propheet: VERGEEF toch, en de Heer verhoort hem. Dan vinden wij als een teeken vuur, dat eenen akker afzengt, wat toch is meer verwoestend, moeijelijker tegen te gaan dan vuur? door vuur was Sodom en 'Amora vernield en de vlakte omgekeerd, en het is een door de Propheten dikwijls (Joël I, 19.) gebruikt beeld voor verwoesting en vernieling, Waarom zou het ook hier dit niet aanduiden? Eene verwoesting en geheele omkeering DES LANDS dreigde de Heer, daarom bidt de Propheet: Heer Jahve, SPAAR toch, en de Heer verhoort hem weder. Opmerking verdient het nog, dat hij telkens bidt: » want hoe » (מִי, eigentlijk WIE, hoedanig) zal Jacob bestaan, want » klein is hij", den naam Jacob gebruikende, niet om het rijk van Juda aan te duiden, maar om het geheele volk Israël aan te wijzen, en als wilde hij den verbondsnaam, door den stamvader van den Heer zelven ontvangen als zegel zijner roeping, niet gebruiken, waar hij bidt voor het diep afgevallen en schuldig volk, hetgeen dien naam naauwelijks meer voor den Heer verdiende. Maar toch wetende dat eenmaal Israël zou hersteld en de beloften vervuld worden, dringt hij zijn gebed aan, niet twijfelende aan de opheffing, maar slechts biddende, de Heer mogt het, daar het nu reeds zoo klein, zoo vernederd en verminderd was, niet nog meer, nog zwaarder straffen, en zoo de vervulling zijner beloften nog meer verwijderen: zoo steunde dit gebed op het geloof des Propheten. Eindelijk treffen wij het teeken aan van den door het paslood beproefden en gekeurden muur, waardoor de Heer Zijn aanstaand gerigt OVER Israëls ZONDEN en misdrijven aankondigt. Hier zwijgt de Propheet, en wat voorbeduid was, is gekomen. Kon de dienaar van Jahve, de verdediger Zijner heiligheid, straffeloosheid voor de zonde vragen? Wat de Heer hem had doen zien, moest hij ook verkondigen en melden, zelfs te Beth-El, den voornaamsten zetel der kalverendienst, waar zonden van allerlei aard heerschten. Aankondigen moest hij Jahve's woord, en de bedreiging tot Zijn volk brengen, of zij nog berouw mogten krijgen en zich bekeeren en leven. Maar geheel anders was de uitkomst. Wat het laatst vermelde teeken aanduidde, begrepen de Beth-El's Priesters zeer goed, en, omdat zij het begrepen, verboden zij den Propheet het verder spreken.

10 - 17. Amasja, waarschijnlijk de Hoogepriester van Beth-El, had zoodra niet 'Amos woorden vernomen, of hij zond naar den Koning Jerob'am II, die toen niet te Beth-El was, een berigt, hetgeen genoegzaam aantoont, hoe weinig hij genegen was, des Propheten woorden aan te nemen, hoezeer hij dezelve misduide. Als een oproermaker, die het volk door zijne prediking tot afval van den Koning bewoog, en dat wel midden in het land, zelfs in eene der hoofdplaatsen des rijks, stelt hij 'Amos voor, als iemand, die

14. En 'Amos antwoordde en sprak tot Amasja: »Geen Propheet ben ik, en geen Prophetenzoon ben ik, | maar een herder ben ik, en inzamelende wilde vijgen.

15. En Jahve nam mij van achter de kudde, | en tot mij sprak Jahve: »Ga, propheteer bij Mijn volk Israël."

16. En nu, hoor Jahve's woord, | gij die spreekt: »gij zult niet propheteren over Israël, en uwe rede niet uitstorten over Isaäks huis.

17. Daarom zoo sprak Jahve: uwe vrouw, in de stad zal zij overspel bedrijven, en uwe zonen en uwe dochteren zullen door het zwaard vallen, en uw land zal volgens het meetsnoer verdeeld worden, | en gij, in een onrein land zult gij sterven, en Israël zal zeker uittrekken van uit zijn land."

woorden sprak, zoo vreemd en uitzinnig, zoo ongeschikt en oproerig, dat het land die niet zou kunnen verdragen, maar onrust en scheuring er de gevolgen van zouden zijn. Hij had immers Israël ballingschap en Jerob'am den dood aangekondigd. Ook tot 'Amos zelven wendt zich Amasja, en, hem aanziende voor eenen, die zich uitgaf voor eenen Propheet, om daardoor levensonderhoud te vinden, poogt hij hem te verwijderen. Met verachting spreekt hij hem aan als ziender, als eenen die gezigten voorgeeft te zien, en raadt hem te vlugten naar Juda, alwaar onder 'Uzzia de dienst van Jahve werd uitgeoefend en beschermd, daar mogt hij dan zijn bedrijf uitoefenen, en daardoor zijn onderhoud zoeken, maar te Beth-El, eene der hoofdsteden des lands, waar de Koning zijn paleis had, en zijne godsdienst uitoefende, daar kon men zulk eenen Propheet niet laten spreken. De man geloofde 'Amos verkondiging niet, of dacht hij, dat men, met de aankondiging, ook de zaak zelve zoude verwijderen? Verachting en miskenning was hier het deel der Propheten, even als telkens, wanneer zij als getuigen van Jahve onder een afgevallen volk optraden. Maar hoe vol waardigheid en ernst is de houding des Propheten! Dat men hem veracht, vertoornt hem niet, noch vermag bij hem een hevig woord uit te lokken. Eenvoudig is zijn antwoord: »ik ben geen Propheet, »noch iemand die mij uitgeef voor een volksleeraar of »die dien naam voert, en zich daarop beroemt, en »er levensonderhoud door tracht te vinden." »Noch" voegt hij er bij, »ben ik opgevoed als een Propheten»zoon in de scholen der Propheten." Immers de Propheten waren gewoon jongelingen rondom zich te verzamelen, en die op te leiden tot leeraars des volks, en er schijnen zelfs voortdurend scholen bestaan te hebben, waar, onder leiding van ervarene mannen, jongelingen zich vormden en oefenden om eens leeraars en voorgangers des volks te worden, van welke er velen als dichters en wijzen daarna optraden. Zulk een was 'Amos niet, hij had geen onderwijs genoten van wijzen, noch zich in eene school gevormd, maar Jahve zelf was zijn leermeester geweest. Hij was slechts een herder, die van de vrucht van wilde vijgeboomen leefde, en die zamendrukte en KRASTE (בּוֹלֵס) om ze rijp te doen worden, en daar achter de kudde, die hij in Thekoa's velden hoedde, had de Heer tot hem gesproken, en had het hem zelf in last gegeven, aan Israël Zijnen raad bekend te maken en Zijne straffen te gaan verkondigen. Maar terwijl 'Amos dit zegt, voelt hij de kracht des Geestes in zich, want had Amasja hem miskend, hij achtte het gering, maar dat hij ook Jave's woord weigerde te hooren, Hem zelven aantastte, en van zich stootte, dit kon hij, de dienaar van Jahve, niet dulden. Ziet, met hoeveel kracht en vuur zich hier 'Amos rede verheft, en met welk een heiligen ijver het Amasja toeroept, »Gij verbiedt mij wel »Jahve's woorden te verkondigen, en weigert die te »hooren, maar hooren moet en zult gij ze, veel erger, »en schrikkelijker dan gij ze hoordet." Tot hem, dien miskenner Jahve's, rigt zich nu de Propheet, zijne gade zouden woeste vijanden schenden, zijne zonen en dochteren zouden omkomen, en zijn vaderlijk erfgoed door vreemden bezeten worden, terwijl hij zelf van

VIII. 1. Zoo deed mij zien de Heer Jahve, | en zie een korf met rijpe vruchten.

2. En Hij sprak: »Wat ziet gij 'Amos?" en ik sprak: »Een korf met rijp ooft," | en Jahve sprak tot mij: »Rijp geworden is het einde voor Mijn volk Israël, Ik zal niet meer voortgaan het te verschonen."

3. En de liederen van het paleis weeklagen op dien dag, 't is des Heeren Jahve's woord, | veel zijn de lijken, op elke plaats werpt men ze zwijgend weg.

dit alles getuige zou blijven, om daarop naar een vreemd en onheilig land als balling te zwerven, en daar om te komen, want vast was Jahve's bedreiging, Israël zou in ballingschap uittrekken. Onbekend is ons de verdere levensgeschiedenis van Amasja, maar zeker is de bedreiging van den Propheet vervuld, en heeft zijn geslacht de straf ondervonden voor zijne verachting van Jahve, en het hoonen van Zijn gezant. Deze werd echter door die bedreiging niet afgeschrikt, maar wat hij nog verder te melden had, voegt hij bij zijne vroegere rede. Want nog meer had Jahve hem doen zien, en gelast aan Israël te verkondigen, om Zijne openbaring volkomen te maken, opdat zij niet die straf en bezoeking als iets verre verwijderds en onbestemds zouden beschouwen, maar weten, dat zij nabij en aanstaande waren.

VIII. 1-3. Deze met de vorige zamenhangende openbaring, die zeker met deze een geheel uitmaakt, hetwelk slechts door Amasja's verbod van te spreken en zijne poging tot verwijdering des Propheten afgebroken is, bevat een nieuw teeken van de naderende straf, doch in hetwelk vooral deszelfs nabijheid op den voorgrond wordt geplaatst, die in de vorige niet was aangeduid, maar er toe behoorde om de voorstelling volkomen te maken. De Propheet ziet een korf rijp ooft, en God zelf maakt er hem weder opmerkzaam op, en voegt er de verklaring bij, dat, gelijk men zulk ooft pleegt af te plukken, zoo ook Israël rijp was voor de straf, en het weldra zou gestraft worden. Wij vinden hier eene woordspeling in het Hebreeuwsch, die slechts zeer onvolkomen kon overgebragt worden, doch den eigenaardigen vorm aan dit teeken geeft. Ook hier mogt de Propheet niet bidden, en kon dit niet, want Jahve's heiligheid kon geen langer uitstel schenken, maar de vreeselijke bezoeking moest volgen, wanneer de vreugdeliederen en vrolijke feestgezangen van het paleis zelf in jammer en rouwklagt zouden veranderen, en overal zooveel lijken liggen, dat er zelfs geene levenden zouden overig zijn, om de dooden te begraven, maar men ze zwijgend op elke plaats zonder onderscheid zou weg werpen. In weinige woorden een treffend beeld van de grootste en algemeenste ramp.

TWEEDE REDE, HOOFDSTUK VIII, 4—14 en IX.

Welke was de uitwerking van Amasja's bedreiging, en des Konings ongenoegen tegen 'Amos? Wij weten het niet, maar waarschijnlijk heeft hij het Israëlitische rijk verlaten en is naar Juda's grondgebied teruggekeerd, nadat hij zijne taak vervuld en de woorden des Heeren gesproken had. Want eerder mogt hij zich niet verwijderen; waar toch de Heer beval te spreken daar mogt Zijn dienaar niet zwijgen, en de rede, die de Propheet in zijn boek ons hier bewaard heeft, getuigt, dat hij niet schroomde tot Israël, tot zijnen Koning en aanzienlijken te spreken, want wij zouden het wezen der oude Propheten voorzeker miskennen, zoo wij onderstelden, dat hij die slechts geschreven, of daar gesproken had, waar zij ze niet hoorden, voor wie zij bestemd waren. Handelen en spreken was de roeping eens Propheten,

en zoo zij schreven, het was niet voor hunne tijdgenooten, maar voor de nakomelingschap, opdat de woorden des Heeren ook door deze nog zouden vernomen worden, als hunne monden reeds lang hadden gezwegen. Zulk eene Israëls euveldaden berispende rede vinden wij hier aan des volks voornaamsten gerigt, maar die geheel van de vorigen verschilt, waarin de diepste verontwaardiging en de vreeselijkste strafaankondiging gepaard gaan met de meest vaste en blijde hoop op eene heerlijke toekomst. Nimmer had nog de Propheet den ondergang met zulke kleuren geschilderd, maar ook nimmer had hij nog zoo verre in de toekomst gezien, en zoo duidelijk den morgen zien aanbreken, die op dien duisteren en akeligen dag des Heeren zou volgen. Dit was het lichtpunt in het leven der Propheten, waarop zij den blik gevestigd hielden, ook in de donkerste tijden, en de belofte van dien Koning der eere, die, uit Davids edelen stam gesproten, Zijn volk zou zaligmaken en heerschen tot in eeuwigheid, was het kleinood van Israël, dat het volk wel klein achtte of van zich wierp, maar dat de Propheten zorgvuldig moesten bewaren en steeds in herinnering brengen. En konden zij, de voorboden van Hem, die komen zou, van Hem zwijgen, in Wiens last en door Wiens Geest zij handelden en spraken? zij, die des Heeren raad moesten verkondigen, het middelpunt waartoe die raad strekken moest, voorbijzien? Dien Messias, door God den Vaderen beloofd, moesten de Propheten aankondigen, en hoe meer de tijd naderde, dat Hij zou verschijnen, des te duidelijker en helderder spraken zij van Hem. Op Hem, dien het gevallen geslacht van David weder zou oprigten, ziet ook 'Amos hier, als op het eindpunt van Gods raad, en hij wijst er vol geloof het afgevallen volk op, als op de dierbaarste hoop van Israël, die niettegenstaande hunne zonden, onveranderlijk en zeker bleef. Deze rede verdeelt zich in drie deelen, en staat in zulk een naauw verband met de zoo even verhaalde terugzending des Propheets van Beth-El, dat het zeer waarschijnlijk is, dat zij kort na dit voorval in Israël is uitgesproken; want terstond knoopt de Propheet aan de schilderij der geheele verdorvenheid van Israël en de aankondiging der straf, de bedreiging dat zij, die hem nu zoo hadden weggezonden en weigerden te hooren, eens zouden hongeren en dorsten naar Jahve's woord en dan het nergens zouden vinden, omdat Hij zou zwijgen, Dien zij nu in Zijnen dienaar terugstieten. Mogt men dit betwijfelen of gering achten, men moest dan vernemen op welke gronden de Propheet zoo sprak. Hier begint het tweede deel met de beschrijving eens gerigts, hetwelk gelijksoortig aan de vroeger vermelde, aan 'Amos waarschijnlijk te Beth-El bij den afgodstempel, door den Heer was te zien gegeven. Hij had het teeken des Heeren gezien, staande op den altaar, en had daar weder de stelligste en vreeselijkste strafaankondiging, waaraan niemand ontkomen zou, vernomen, die eenen geheelen ondergang van het zondige volk scheen aan te duiden, en Hij, die zoo gesproken had, was Jahve, de Almagtige, die het ook doen zou. Maar had de Heer dan vergeten, dat hij Zijnen dienaar had toegezegd, het volk en land niet geheel te zullen verdelgen? Konden de beloften aan de vaderen en aan David gedaan, falen? Neen zeker niet, hoe ver Israël was afgeweken, de Heer was dezelfde gebleven en eeuwig is Zijn woord. Daarom wijst ons de Propheet in het derde deel op de vervulling dier beloften en de heerlijkheid der toekomende tijden, als Israël gezuiverd en geheiligd zou zijn, en de Koning uit Davids stam zou blijven tot in eeuwigheid. Welk een verblijdend en

opbeurend slot voor de vermoeiden en godvreezenden in Israël, hoe heerlijk is het aan het einde van zooveel droeve en akelige aankondigingen geplaatst, en wij, voor wie de Prophetie aanvankelijk is vervuld, en die de heerlijkheid van dien Koning en Zijn koninkrijk kennen, wij danken Hem nog voor het getuigenis, dat Hij te voren door Zijne gezanten van Zich deed geven, als voor eenen vasten grond van ons geloof en hoop.

1.

VIII. 4. Hoort dit, die begeerig zijt naar den hulpelooze, | en om te vernietigen de lijdenden der aarde.

5. Sprekende: » Wanneer zal voorbij zijn het maanfeest, en zullen wij graan verhandelen, en de Sabbath, en zullen wij openen de koornschuur, | om te verkleinen de maat, en om te vergrooten den sikkel, en om te vervalschen de weegschalen des bedrogs?

6. Om te koopen voor zilver ellendigen, en eenen hulpelooze voor een paar voetzolen? | En den afval des koorns zullen wij verhandelen."

7. Gezworen heeft Jahve bij den trots van Jacob: | Zoo Ik immer zal vergeten al hunne daden!

8. Zal hierover niet sidderen de aarde, en treuren, elk die op haar woont, | en zij opzwellen als een stroom geheel, en opgedreven worden en terugzinken als de stroom van Egypte?

VIII. 4-14. Wederom rigt de Propheet zijne rede tot hen die bij alle gelegenheden het volk kwelden, en allen rijkdom aan zich zochten te trekken, zonder eenig middel, hoe verachtelijk en goddeloos ook, ongebruikt te laten. Niet als onregtvaardige regters, die het regt tot eene koopmanschap maakten, stelt hen hier 'Amos voor, zoo als hij vroeger deed, maar hij leert hen ons van eene andere zijde kennen. Hier zien wij hoe de voornamen en aanzienlijken in Israël zich den alleenhandel van graan hadden verkregen, en toen reeds dit middel gebruikten, om het volk te verdrukken en te knevelen, hetwelk later zoo dikwijls hiertoe is misbruikt. Maar daarbij is het belangrijk op te merken hoe er, ofschoon men voor zulk eene handelwijze niet terugtrad, evenwel aan de uiterlijke opvolging der wet gehecht werd, zoodat zij den Sabbath niet dorsten te ontheiligen door handeldrijven, en men zelfs het feest der nieuwe maan op den eersten dag van elke maand, stipter vierde dan de instelling Num. XXVIII, 11-15 zelve inhield, die slechts offerhanden bepaalde, doch nergens dit feest met den Sabbath gelijk stelde, iets hetgeen eerst later geschied is. Zij wenschten slechts, dat de feestdag voorbij was, om hunnen schandelijken handel te kunnen hervatten, dien zij met valsch gewigt dreven, en door welken zij het volk zoo verdrukten en uitzogen, dat voor leeftogt vaak de armere zichzelven moest verkoopen, om als knecht bij die meesters te dienen, terwijl deze zelfs den afval des graans nog verhandelden, dien men anders weg wierp of aan de behoeftigen overliet. Schoon voert de Propheet hen zelven hier sprekende in, als het ware zich beroemende op dien handel en met DE MEESTE DRIFT VERLANGENDE, (שׁאף), naar den ondergang hunner broederen. Vgl. II, 7. Hoe treffend wordt hierdoor het woord Jahve's, dat tegenover hunne zondige en verwatene rede, zoo kort en krachtvol overstaat, en,

9. En het geschiedt te dien dage, 't is het woord des Heeren Jahve, dat Ik doe ondergaan de Zon op den middag, | en dat Ik verduister voor de aarde des daags het licht.

10. En dat Ik verander uwe feesten in treurigheid, en al uwe liederen in een treurlied, en dat Ik breng op alle heupen rouwgewaad, en op elk hoofd kaalheid, | en dat Ik dit stel als het betreuren van eenen eenige, en deszelfs einde als een bitteren dag.

11. Ziet, de dagen komen, 't is het woord des Heeren Jahve, en Ik zend honger op de aarde, | geen honger naar brood, en geen dorst naar water, maar om te hooren de woorden van Jahve.

12. En zij zwerven van zee tot zee, en van het noorden en tot het oosten dwalen zij rond, | om te zoeken Jahve's woord, en zij vinden het niet.

13. Te dien dage zijgen neder de schoone maagden en de jongelingen van dorst,

14. Die zweren bij de schuld van Samaria, en spreken: »Zoo waar uw God bestaat, Dan! en zoo waar als bestaat de weg van Beër-scheba'," | en zij vallen en staan niet weder op.

terwijl zij niet denken aan God of aan een naderend ongeluk of bedreigde straf, er zoo plotseling op doet volgen »Zoo Ik immer al hunne daden zal vergeten." Waarlijk dit was genoeg, ieder mogt zelf gevoelen wat het zeide, zoo de Heer zulke daden niet vergat, zoo Hij dit met eenen eed bij Zichzelven had bevestigd, Hij, die eens het voorwerp was geweest, waarop Israël trotsch was, toen het zich magtig voelde door Zijne hulp, maar nu zoo door hen veracht werd en verworpen. Wel mogt de Propheet vragen, of zooveel zonden en misdrijven, en de verwachting van zulk een oordeel niet genoeg waren om de aarde te doen sidderen en al hare bewoners te verschrikken, haar te doen zwellen en terugzinken even als de Nijl van Egypte jaarlijks rijst en daalt. Een sterk beeld, om de hevigheid der siddering aan te duiden, met welke de aarde zou beven bij Jahve's bedreiging, ontleend uit het rijzen en vallen des waters, hetwelk de Hebreeën nergens sterker zagen dan in den Nijl, die des zomers alle oeverlanden overstroomt, doch des winters binnen zijne bedding is bepaald. Zoo hevig mogt nu de aarde wel beven, dat zij zwoegend rees en daalde (נשקעה is hier ontwijfelbaar, zoo niet de regte lezing dan toch de beste verklaring, zoo als de Masora reeds heeft, vgl. IX, 5.) als die stroom. Want Jahve had ook zelf gezegd, welke de gevolgen zouden zijn, als Hij die zonde in gedachtenis hield. Dan zou de dag des Heeren aanbreken, die duisternis zou zijn en niet licht, als allen zouden treuren, in treurgewaad gehuld en met kaal geschoren hoofden in den diepsten rouw gedompeld, zoo als men eenen eenigen zoon betreurt, en de avond van dien dag zou bitterheid zijn. Dan zou Israël zien, wien het verworpen had, en overal zou men begeerig zijn om Jahve's woord te vernemen, om van Hem nu te hooren wat te doen stond en wat Zijn wil was, maar geen Propheet zou meer spreken, en te vergeefs zou men Hem zoeken, Dien men nu verwierp, naar welke zijde men zich ook wenden mogt. Bezwijken en nederzijgen zouden de schoone maagden en krachtige jongelingen, wanhopig en nergens Jahve's woord vindend, zouden zij zich nederwerpen, zonder rust te vinden, wier leeftijd het meest tot vreugde geschikt en bestemd was, die nu in de Israëlitische kalveren- en afgodendienst zich vooral verheugden, en gewoon waren te zweren bij hetgeen de zonde van Samaria uitmaakte, bij den kalveren-god van Dan, en bij den weg, die naar Beër-scheba' voerde, waar de afgodendienst haren zetel had. Zij zouden vallen en niet weder opstaan. En die straf is over Israël gekomen

2.

IX. 1. Ik zag den Heer, staande boven den altaar en Hij spreekt: Sla het kapiteel, en dat trillen de drempelen, en vermorsel die op het hoofd van hen allen, en hun kroost zal Ik door het zwaard dooden, | en van hen zal geen vlugtende ontvlugten, | noch ontkomen van hen een ontkomende.

2. Zoo zij doorbraken tot het schimmenrijk, van daar zou Mijne hand hen nemen, | en zoo zij opgingen naar den hemel, van daar zou Ik hen neder doen komen.

3. En zoo zij zich verborgen op den top van den Karmel, van daar zou Ik hen opsporen en hen nemen, | en zoo zij zich verscholen van voor Mijne oogen op den bodem der zee, van daar zou Ik bevelen de slang, en zij zou hen bijten.

het is weggevoerd uit zijn land en stad, en nog is zij niet opgeheven. Want nog wandelt het rond onder de volken in rouwgewaad en met nedergebukte hoofden, en zoekt te vergeefs naar Jahve's woord. Toen de tweede Tempel verrezen was, had de laatste Propheet gesproken, en Israëls godsdienst ontaardde in eenen vorm, waaraan alle leven en geest geheel ontbrak. Toen kwam Hij, die Jahve's woorden sprak, om eene levende leer voor de verstorvene te schenken, maar Hij werd door Zijn volk verworpen, en de Eeniggeboren werd gedood. Toen viel de door 'Amos voorzegde straf nog zwaarder op Israël, onder de volken verstrooid, dwaalt het in duisternis en treurigheid rond, en het is als een treuren om eenen eeniggeboren, dat wij op het neergebogen geslacht van Israël lezen; nu zoekt Israël Jahve's woord, maar vindt het niet, zoolang Jahve het deksel van hunne aangezigten niet wegneemt, en te vergeefs poogt het zich te herstellen, het leeft onder de volken, maar heeft geene rust, en de schoone maagd en de jongeling klagen over het ongeluk huns volks. Hoelang zal het nog zoeken, eer Jahve zich ontfermt?

IX. 1-6. 'Amos was te Beth-El geweest, en daar had de Heer Zich weder aan hem vertoond, boven den altaar, (men schijnt toch hier aan den altaar van Beth-El te moeten denken, zie Hofmann, p. 204. Hengstenberg *Christol.* III, p. 205, verstaat er den brandoffer-altaar door.) en had hem Israëls ondergang verkondigd, met last om hun dien aan te zeggen. Het beeld ontleent de Heer van den afgodischen tempel zelven, waar de Propheet toen was, en beveelt hem de kapiteelen der zuilen met zulk eene kracht te slaan, dat de daarop rustende balken trilden, en nederstortten op allen, die er zich onder bevonden, om te beteekenen, hoe de Propheet uit 's Heeren naam eene straf moest aankondigen, die niemand zou kunnen ontvlugten, maar waaronder het volk zou verpletterd worden, als onder een nederstortend gebouw. Dat Israël toch onder de puinhoopen van zijnen instortenden staat zou begraven worden, dat was het, wat de Heer den Propheet aankondigde, wat Hij, toen Hij hem zelf die handeling had bevolen, door hem wilde vermeld en aangevangen hebben. Weldra echter verlaat de Heer die beeldspraak, en beschrijft met stellige woorden de straf, als niet te ontwijken. Want niemand zou ontkomen; noch vlugt, noch verberging zou redden, want zelfs het geestenrijk, dat de Hebreën zich onder de aarde gelegen voorstelden, als de plaats waar de zielen der afgestorvenen verkeerden, zou hen niet kunnen onttrekken aan den straffenden arm des Heeren, en de Hemel, zoo zij er in opklommen, hen niet kunnen beschermen. Vloden zij naar den top van den Karmel, die boven de zee uitstekende aan de westzijde vele holen bevat, die een geschikt toevlugtsoord voor vervolgden konden zijn, de Heer zou hen vinden, of verborgen zij zich in hunnen angst in de diepte der zee, daar zelfs zou de goddelijke straf hen vervolgen, en, waar de menschen niet konden, het zeemonster hen dooden op des Heeren last. Want door

4. En zoo zij gingen in gevangenschap, voor het aangezigt hunner vijanden, van daar zou Ik bevelen het zwaard, en het zou hen dooden, | en Ik zou plaatsen mijne oogen op hen ten kwade en niet ten goede.

5. En de Heer Jahve der legerscharen, die raakt de aarde aan, en zij versmelt, en zij treuren allen, die in haar wonen, | en zij zwelt op als een stroom geheel, en zinkt terug als de stroom van Egypte.

6, Die bouwde in den Hemel Zijne hooge woning, en Zijn gewelf over de aarde heeft gegrondvest, | die roept de wateren der zee en ze uitstort over de oppervlakte der aarde, Jahve is Diens naam.

3.

7. Zijt gij niet als de zonen der Kuschiten voor mij, zonen Israëls? 't is Jahve's woord, | Heb ik niet Israël opgevoerd uit het land van Egypte, en de Philistijnen uit Kaftor, en Aram uit Kir?

SLANG (נחש van het bijten zoo genaamd), schijnt de Propheet geen bepaald, maar elk den in het water zich stortenden mensch verslindend zeedier te bedoelen. Nog sterker wordt nu de rede, want nog bestond de hoop, dat ten minste zij, die reeds door de straf getroffen, als gevangenen waren weggevoerd, het leven zouden behouden, maar ook dit zou hun niet geschonken worden. De straf zou niet voleindigd zijn vóór hunnen geheelen ondergang, ook hen die gevankelijk waren weggevoerd zou het zwaard dooden, en des Heeren oog zou steeds op hen zijn, niet ten goede, zoo als het op den brave, opregte en Gode welgevallige is, dien de Heer beschermt en verzorgt, maar ten kwade, zoo als Hij het op den boosdoener en zondaar rigt, om hem steeds als het voorwerp Zijner straffen en oordeelen te stellen, tot dat Hij hem verdelgd heeft. (Vgl. Psalm XXXIV, 16, 17.) Terstond op deze strafaankondiging laat nu de Propheet de aanduiding volgen van Jahve's almagt, die niets zou kunnen terughouden. Hij toch, die hier dreigde, was de Almagtige, die door Zijne aanraking de aarde doet smelten en verteeren, sidderen en beven; waarlijk, zoo het dreigen, dat Hij de zonde niet vergeten zou, niet genoeg was geweest, de straf zelve zou de aarde doen zwoegen en beven, rijzen en terugzinken als Egypte's stroom. Zoo keert hier de Propheet tot het beeld terug, dat hij in de vorige strophe gebruikte, (VIII, 8,) stellig verzekerende, wat hij toen slechts vragend onderstelde. Jahve zou nu om strafgerigt te houden de aarde aanraken, en ze doen smelten en sidderen, Hij die de Schepper van het Heelal is, en alles onderhoudt. Dit voegt de Propheet er nog bij, als om het voorgaande nog minder twijfelachtig te maken, Hij heeft in den hemel Zich Zijne hooge woning (מעלות) gebouwd, en het uitspansel, dat als een verwulfsel zich aan ons vertoont, heeft Hij over de aarde opgetrokken, Hij is het, die de wateren der zee doet opstijgen naar boven, en ze daar in wolken, als in Zijne schatkamer weglegt, verzamelt en op Zijnen tijd uitstort als regen over de aarde. (Job XXXIV, 27, 28). Zijn naam is Jahve, de Onveranderlijke in bedreigingen zoowel als in geloften, de Almagtige. En zou de Heer, na zooveel langmoedigheid aan Israël betoond te hebben, en zoo dikwijls op allerlei wijze het te hebben vermaand, anders handelen, Hij, die te rein van oogen is, om het kwade te zien? Aan Israël moest het ook blijken, wat de gevolgen der zonde waren, en hoe zij ongeluk en smarten als vruchten geeft, en dit volk moest zoowel het toonbeeld van des Heeren regtvaardigheid als van Zijne liefde worden, en de vereeniging van beiden heeft het ook in zijne geschiedenis doen aanschouwen.

7 - 15. Maar had de Heer dan Israël niet verkoren boven alle volken, en hetzelve, toen hij het in de rij der volken deed treden en uitvoerde uit Egypte, aan Zich verbonden? Had Hij niet de grootste beloften aan de

8. Ziet, de oogen des Heeren Jahve zijn op het zondig koninkrijk, en Ik verdelg het van de oppervlakte des lands, | slechts niet geheel en al zal Ik het huis Jacobs verdelgen, 't is Jahve's woord.

9. Want ziet Ik beveel en Ik schud onder alle volken het huis Israëls, | gelijk men schudt met een zeef, en niet zal vallen een korrel ter aarde.

10. Door het zwaard zullen sterven al de zondaren mijnes volks, | die spreken: »het kwaad zal niet reiken, of naderen tot aan ons."

vaderen gegeven, en op het geslacht van David bevestigd, zoodat men nu veilig verwachten mogt, Hij zou het niet vernietigen of verderven? Ook dat steunpunt ontrukt nu de Propheet den zondaren en afvalligen, want het zondige Israël was voor den Heer geworden als de zonen der Kuschiten. Evenmin als de bewoners van Zuidelijk Arabien en Ethiopien, (Gen. X, 7.) waar sterre- en afgodendienst heerschten, Jahve dienden of Hem gehoorzaamden, vereerde Hem nu Israël. Het was heidensch geworden, het volk, dat Jahve Zich geheiligd had tot een priestervolk, en van zijne bestemming was afgeweken; ofschoon het nog in naam Jahve mogt dienen, zelf had het nu het verbond gebroken, en ijdel was de verwachting van Jahve's zegen. Daarom rigt Hij nu de vraag aan Israël of Hij niet, even als Hij Israël uit Egypte had opgevoerd naar Palaestina, ook de Philistijnen uit Kaftor (waarschijnlijk Creta, volgens anderen Cappadocie, vgl. Movers, *die Phoeniciër*, p.28. Bertheau, t. a. pl. p. 186-200.) en de Syriers uit Kir (uit de noordelijke streken van Assyrien, en het ten westen der Kaspische zee gelegene Armenien, waar wij den stroom Kir reeds I, 5 vonden), had doen optrekken naar het land, dat zij nu bewoonden? Sporen van deze verhuizing der Philistijnen, die tot de hoogste oudheid opklimt, vinden wij reeds Deutr. II, 23, maar, omtrent de oude woonplaatsen der Syriers, hebben wij geen ander berigt dan dit. Zulke volksverhuizingen moesten natuurlijk plaats vinden bij de uitbreiding van het menschdom, toen de volken zich vormden, die nog geene woonplaats hadden, en voor de Israëlieten, voor zoover zij het verbond verlaten hadden en zich afgescheiden van Jahve, was ook de uittogt uit Egypte niets meer dan zulk eene volksverhuizing. Want zij hadden die weldaden vergeten, en hadden zich jegens Jahve als een vreemd volk gedragen. Wat konden zij nu antwoorden op de vraag, of zij niet meenden en overtuigd waren, dat de verlossing van Israël uit Egypte gelijk stond met de opvoering der Philistijnen en Syriers? Toestemmend zullen zij het bevestigen, dat zij Jahve's weldaden hebben vergeten, en Hem niet meer als hun Bondsgod erkennen, en dus ook geen aanspraak hebben op Zijne beloften; of zullen zij het ontkennen? dan veroordeelen zij zichzelven, die van dien Weldoener en Heer zijn afgeweken, die nu weigeren Zijne stem en die van Zijnen dienaar te hooren, en dien verjagen. Maar toch waarheid was en bleef het niettegenstaande den afval, dat de Heer Zich Israël had verkozen, en Zijne beloften, aan dit volk geschonken, zou vervullen, en even onmogelijk als het was, dat Jahve veranderen zou, was ook de verwerping Israëls. Slechts moesten die zondaars hier niet op steunen, want allezins waren op hen, op het zondige Koningrijk van Israël, waarin zich vooral de zonde vertoonde, de oogen Jahve's gevestigd, wel niet ten goede; want hoe kan de Heilige de zonden zien, en die goedkeuren? maar toch ook niet ter geheele verdelging en vernietiging, want de Heer zou een overschot overlaten in Jacob, Hij zou het zuiveren en louteren door straffen en bezoekingen, gelijk men door een zeef het koorn reinigt van het kaf, en dit wegstuift of ter aarde valt, maar de korrels blijven liggen, En wie zij waren, die de Heer zou wegdoen en verwijderen uit Zijn volk, kon niet onzeker zijn. Zij waren het, die nu steunden op de beloften des Heeren en zondigende, meenden veilig te zijn, die voor den Heer geworden waren als de Kuschiters, en daarom gevallen uit Zijn verbond. Zij zouden omkomen, die nu Jahve's woord verachtten en Zijnen dienaar smadelijk terugstootten, die meenden, dat de dag des Heeren nog niet komen zou en met Zijne bedreigingen spotten, die weiger-

11. Ten dien dage zal Ik oprigten de hutte Davids, de ingevallene, | en Ik maak toe hare scheuren, en hare nedergeworpene gedeelten zal Ik opri gte n n Ik bouw haar als in de dagen van eeuwigheid.

12. Opdat zij beërven het overschot van Edom, en al de volken, over wie genoemd werd Mijn naam, | 't is Jahve's woord, die dit doet.

13. Ziet, dagen komen, 't is Jahve's woord, en de ploeger reikt aan den maaijer, en die de druiven treedt, aan den zaadstrooijer, | en de bergen doen afdruipen most en al de heuvelen zullen vloeibaar zijn.

den zich te bekeeren van hunnen weg, maar in zonden en ongeregtigheid voortleefden, die, zelven zondigende, door hun voorbeeld en invloed het volk tot zonden bragten. Maar had de Heer dan op deze wijze Zijn volk gezuiverd en Zich als op nieuw geheiligd, dan zou Hij het weder de grootste zegeningen schenken, en Zijne beloften, aan de vaderen gedaan, vervullen: de dag zou komen, op welke heil zou uitgaan uit Juda voor alle volken der aarde, en het huis Davids worden opgerigt, en een Koning uit dien stam op den troon geplaatst, Wiens rijk geen einde zou hebben. Vernederd mogt dan nu het geslacht van David, Israëls grootsten Koning wezen, als eene verlatene en ingestorte hut, die, door herders voor een korten tijd ter woning gebouwd, straks vervalt en instort, de Heer zou hetzelve herstellen, Hij zou de scheuren der wanden (פרציהן namelijk der גדרים hetgeen uit גדרתי verstaan wordt) toemaken, en hetgeen ingestort was, weder opbouwen als vroeger, en aan Davids stam de heerlijkheid terug geven, die hij bezeten had. En met die herstelling van Davids huis moest natuurlijk de hereeniging van geheel Israël, en het geluk en heil des ganschen volks verbonden zijn, en zoowel uitwendige uitbreiding als inwendige voorspoed deze vergezellen. (Over het gebruik, hetwelk de Apostel Jacobus, Hand. XV, 16, 17 van deze plaats maakt, zie men HENGSTENBERG, III, p. 233 volgg.) Wat van Edom zou overig zijn, nadat de Heer het gestraft had, (I, 12,) zou weder onderworpen worden, en alle volken, die immer den naam van Jahve onderworpen waren, zouden nu weder naar dien naam worden genoemd, en vereenigd worden tot een groot en heilig rijk, (vgl. Deutr. XXVIII, 10.) naar Jahve's onveranderlijk besluit, en door Zijne magt. In het land zelf zou Hij vruchtbaarheid aan akkers en velden schenken, zoodat men met ploegen naauwelijks geëindigd zou hebben, of de oogst zou beginnen, en de wijnoogst in het najaar, als men de druiven in groote kuipen uitperst, nog voortduren, als de tijd naderde dat men tegen het einde des winters weder het graan moest zaaijen. (vgl. Lev. XXVI, 5.). Dan zouden de bergen, het best voor den wijnbouw geschikt, zulk eenen rijken oogst opleveren, dat zij als het ware vloeijende van wijn en smeltende schenen vloeibaar te worden. Een sterk beeld, om den grootsten overvloed aan te duiden, die heerschen zou. Het volk, alsdan teruggekeerd, zou de verwoeste plaatsen en steden herbouwen, en Israël, weder uit de volken verzameld, zou in het rustig en vreedzaam genot der zegeningen van zijnen God wonen in het land door Jahve hun terug geschonken, en zich verheugen in zijne beschouwing. Eeuwig zou dat rijk des heils en des vredes duren, want Israël zou niet weder uit zijn land gerukt worden, maar er heerschen en bloeijen tot in eeuwigheid. — En zijn deze heerlijke beloften vervuld? Israël is verspreid onder de volken geweest, maar teruggevoerd in zijn land door den Heer; de Koning uit Davids stam is gekomen, en heeft een rijk gevestigd, dat niet van deze wereld was, maar is door Israël miskend; de Heer heeft op nieuw en nog zwaarder Zijne hand tegen het volk opgeheven, dat Hem had verworpen, en nog ziet Israël naar dien Koning uit en ligt het deksel op hunne aangezigten, zoo dikwijls zij Mose en de Propheten lezen; maar de vernedering van Israël is het heil der heidenen geworden, Christus, uit Davids stam, heeft dit rijk gesticht, hetwelk allen omsluit, over wie Zijn naam genoemd wordt, en die Hem dienen en eeren als hunnen Heer, Hij heeft de grootste en heerlijkste zegeningen voor alle eeuwigheid aangebragt en den men-

14. En Ik wend de gevangenschap Mijns volks Israëls, en zij herbouwen de verwoeste steden, en wonen, en planten wijngaarden, en drinken hun wijn, | en maken tuinen, en eten hun vrucht.

15. En Ik plant hen in hun land, | en zij zullen niet weder uitgerukt worden van uit hun land, dat Ik gaf aan hen, sprak Jahve, uw God.

schen geschonken; die vermoeid en belast waren, heeft Hij tot Zich geroepen, en hun rust beloofd en eeuwige zaligheid, een nieuw en eigen volk heeft Hij zich uit alle natiën zamengebragt, en hetzelve eene eeuwige woning daarboven bereid. Zoo is deze Prophetie begonnen vervuld te worden, en als eens geheel Israël zal zalig worden, zal zij dan niet eerst geheel vervuld worden? Zal niet alsdan dit volk zijne plaats, aan het hoofd der gemeente, innemen en ook over hetzelve vervuld worden, wat hun hier door des Heeren Geest wordt toegezegd?

DE PROPHETIE VAN 'OBADJA.

INLEIDING.

Eene zeer korte Prophetie is ons van dezen Propheet overgebleven, in welke aan Edom de zwaarste straffen bedreigd worden om de wijze, waarop het zich jegens Juda gedragen had. Maar ofschoon de inhoud duidelijk scheen, zijn echter omtrent den schrijver en den ouderdom van dit stuk de meest verschillende meeningen voorgedragen, die weder zeer uiteenloopende verklaringen hebben doen ontstaan, omdat men zich, bij gemis van alle berigten, voor elk gevoelen op den inhoud zelven moest beroepen. Hierbij hangt alles af van de bepaling dezer twee punten: de betrekking namelijk tusschen 'Obadja's Prophetie en Jerem. XLIX, 7-22, en den tijd der inname van Jerusalem en van de door de Edomieten gepleegde misdrijven, van welke 'Obadja spreekt vs. 10-16. Deze moeten dus het eerst beschouwd worden.

I. Hadden reeds onderscheiden Propheten Edom's ondergang verkondigd, Jeremja deed dit in het 49. Hoofdstuk zijner Prophetie op eene wijze, die de meeste gelijkheid heeft met 'Obadja's rede, en geenen twijfel overlaat, of de eene Propheet heeft het geschrift des anderen gekend, of beiden hebben uit dezelfde bron geput. Om dit duidelijk te maken, plaatsen wij de overeenkomende plaatsen naast elkander.

Jerem. vs. 7. Is er geen wijsheid meer in Theman, | vernietigd is de raad der begrijpenden, uitgestort hunne wijsheid?	'Obadja. vs. 8. Zal Ik niet te dien dage, 't is Jahve's woord, | vernietigen wijzen uit Edom, en begrip uit 'Esau's berg?
9. Zoo druivenlezers tot u kwamen, zij laten geene nalezing over, | zoo dieven des nachts, plunderen zij hun genoegen.	5. Zoo dieven kwamen tot u, zoo verwoesters des nachts, — hoe zijt gij verdelgd! — zouden zij niet hun genoegen stelen, | zoo druivenlezers kwamen tot u, zouden zij niet eene nalezing overlaten?
10. Want Ik ontdek 'Esau, ontbloot zijne schuilhoeken en zich verbergen kan hij niet, | verwoest is zijn kroost en zijne broederen en zijne naburen en niet zijn zij.	6. Hoe zijn zij doorzocht, die van 'Esau, | opgespeurd hunne verborgen plaatsen!

Want zoo sprak Jahve, ziet, wier oordeel het niet is om te drinken den beker, zullen zeker drinken, en gij, gij zoudt vrij zijn van straf? | Gij zult niet vrij zijn van straf, want zeker zult gij drinken.

14. Een gerucht heb ik gehoord van Jahve en een bode is onder de volken gezonden, | » Verzamelt u en komt tegen haar en staat op ten strijde:"

15. Want zie, klein heb ik u gemaakt onder de volken, | veracht bij de menschen.

16. Schrik voor u! U heeft verleid overmoed uwes harten, die woondet in de spleten der rots, behoudt de hoogte der heuvel, | want maaktet gij hoog als de adelaar uw nest, van daar zou Ik u nederwerpen, 't is Jahve's woord.

16. Want gelijk gij gedronken hebt op den berg Mijner heiligheid, zullen drinken al de volken voortdurend, | en zij drinken en slorpen en zijn als niet geweest.

1. Een gerucht hebben wij gehoord van Jahve en een bode is onder de volken gezonden, | » Staat op, en laat ons opstaan tegen haar ten strijde."

2. Zie klein heb Ik u gemaakt onder de volken veracht zijt gij zeer.

3. Overmoed uwes harten heeft u verleid, | die woont in rotsspleten, in de hoogte zijns verblijfs, | die spreekt in zijn hart, wie zou mij neder werpen ter aarde?

4. Zoo gij het hoog maaktet als de adelaar, en zoo gij tusschen de sterren plaatstet uw nest, | van daar zou Ik u nederwerpen, 't is Jahve's woord.

Bij deze vergelijking ontstaat terstond de vraag, of in die verzen Jeremja het voorbeeld geweest zij, hetwelk 'Obadja navolgde, of wel omgekeerd. Het eerste meenden velen, en beriepen zich nu eens op het meer uitvoerige en beter zamenhangende van Jeremja's rede, en hare grootere juistheid van uitdrukking 1), dan weder, dat zij zich niet konden verklaren, waarom Jeremja, zoo hij 'Obadja tot voorganger gehad had, zooveel uit dezen zou overgenomen hebben zonder er iets belangrijks bij te voegen, en als had hij het lichtvolle en geordende slechts getracht te misvormen en te vernietigen 2). Maar dit gevoelen kan men door de laatste onderzoekingen voor genoegzaam wederlegd houden 3), die ons alleen de keus over laten, om, of 'Obadja door Jeremja nagevolgd te houden, of beiden als navolgers van eenen ouderen Propheet te beschouwen. Dit laatste meende men uit den inhoud, taal en wijze van behandeling op te kunnen maken, die het grootste gedeelte van 'Obadja's rede, vs. 1-10, vs. 17 en 18, van het overige onderscheidende, eenen ouderen schrijver zouden aanwijzen, terwijl men tevens opmerkte, dat de overeenkomst tusschen 'Obadja en Jeremja zich alleen tot dit gedeelte bepaalt, terwijl van het overige, van 'Obadja zelven afkomstige, vs. 11-16, 19-21, geen spoor bij Jeremja te vinden is 4). Hier valt echter terstond in het oog, dat men hierdoor een onderscheid tusschen de verschillende deelen van 'Obadja's rede aanneemt, waarvoor men te vergeefs eenig bewijs zou zoeken, en daardoor eene Prophetie van een scheidt, die in haar geheelen inhoud de duidelijkste blijken van eenheid draagt, terwijl men voorbij ziet, dat Jeremja natuurlijk slechts in zooverre van 'Obadja's Prophetie gebruik maakte, als met zijne voorstelling strookte en hem toen voor den geest was, terwijl welligt zijne voorstelling in vs. 12, zoo hem daarbij de uitdrukking van het drinken bij

1) Hitzig, p. 342, en elders in zijne verklaring.

2) Credner, *Joël*, p. 81.

3) Vooral moeten hier Jäger, *über das Zeitalt. Obadj.* p. 3-15, en Caspari, *der Prophet Obadja*, p. 5-18 genoemd worden.

4) Ewald, I. p. 399, die het geschrift in zijnen tegenwoordigen vorm eerst na de verwoesting van Jerusalem stelt te zijn geschreven, en reeds A. G. Krahmer, *Observatt. in Obad. proph.* p. 3.

'Obadja vs. 16 voor de aandacht was, zou kunnen aanwijzen, dat hem ook dit gedeelte niet onbekend is geweest [1]). Eindelijk strijdt hier tegen de opmerking, dat 'Obadja overal zich als het voorbeeld, Jeremja als de navolging doet kennen, iets hetgeen moeijelijk te verklaren zijn zou, zoo zij beiden slechts een ander navolgden, maar ons van zelf brengt tot de overtuiging, dat 'Obadja zelf door Jeremja is gebruikt [2]). Dit bevestigt zich dan ook bij naauwkeuriger beschouwing allezins. Zijn toch in de meeste van Jeremja's redenen omtrent vreemde volken XLVI - LI, uitdrukkingen, uit oudere Propheten ontleend, te vinden, zoo laat zich dat bij zijne uitspraak over Edom terstond vermoeden, en in deze vinden wij dan ook werkelijk de uit 'Obadja ontleende gedeelten geplaatst, midden tusschen zulke uitdrukkingen, die uit Jeremja's schriften genoegzaam als hem eigen bekend zijn, terwijl wij in die gedeelten, die hij met 'Obadja gemeen heeft, geen enkele hem eigene spreekwijze vinden. Daarbij vormt 'Obadja 1 - 6 een zamenhangend geheel, hetgeen wij bij Jeremja verspreid en van een gescheiden aantreffen, zoodat het naauwelijks met diens redenen zamenhangt, en, terwijl het zich gemakkelijk nog laat afscheiden van de woorden Jeremja's, zelfs hier en daar er nog niet genoeg mede vereenigd is, terstond zich als van elders genomen verraadt. Ook de wijze, op welke bij Jeremja 'Obadja's woorden veranderd zijn, toont duidelijk, dat 'Obadja hem het voorbeeld was. Zoo is de afgebrokene en bewogene rede van den Propheet 'Obadja bij hem veranderd in eene eenvoudige voorstelling, bij welke de vijanden bij druivenlezers of dieven worden vergeleken, die niets achterlaten, terwijl de uitroep der verwondering omschreven wordt door eene voorstelling van verwoesting, in welke het plunderen, hetgeen bij 'Obadja vooral wordt geschilderd, plaats maakt voor het vernietigd worden, hetgeen door dezen zeer schoon eerst later wordt uitgedrukt, vs. 9, 10. Zoo vinden wij het meer beteekenende: »HEBBEN WIJ GEHOORD" van 'Obadja vs. 1, in het gemakkelijkere »HEB IK GEHOORD," veranderd, de roeping der volken, bij dezen korter, maar bij Jeremja meer uitvoerig. Deze stelt ook meer regelmaat in de volgende woorden, daar hij het verband door WANT aangeeft, en tegenover DE VOLKEN DE MENSCHEN plaatst, waardoor hij 'Obadja's krachtig: »VERACHT ZIJT GIJ ZEER" met het vorige vereenigt. Daarenboven trekt hij de volgende verzen zamen, en vernietigt hierdoor aanmerkelijk hunne eigenaardige schoonheid, vooral daar door de weglating der woorden: »WIE ZOUDE MIJ NEDERWERPEN TER AARDE," de volgende en daarop terugslaande: »VAN DAAR ZOUDE IK U NEDERWERPEN," hunne kracht missen [3]) Kan men nu hieruit veilig opmaken, dat Jeremja 'Obadja navolgde, zoo schijnt tevens uit de wijze, waarop hij diens uitdrukking nu eens uitbreidde, dan zamentrok, nu er iets bij of tusschenvoegde, dan eens uitliet, te blijken, dat hij uit zijne herinnering, zonder het geschrift van 'Obadja voor zich te hebben, dit navolgde, naar mate hem de uitdrukkingen van dezen Propheet voor den geest kwamen, en hij dus geenzins als uitlegger kan beschouwd worden, terwijl welligt de reden, dat hij alleen uit de eerste ver-

1) Dat Jer. XXXVIII, 22 uit 'Obadja 7 ontleend zij, is hoogst onzeker, hoewel KUEPER, *Jerem. sacr. libr. interp.* p. 73, 102 het meent.

2) Vgl. ook HERBST, *Einleitung* II, 2, p. 119.

3) CASPARI, t. a. p. HENGSTENBERG, *Bileam*, p. 254. MAURER p. 387. KUEPER, p. 101 - 103.

zen 1 - 8 woorden overneemt, geen andere was, dan omdat deze hem het levendigst voor den geest stonden, en hij van het vervolg, toen hij deze Prophetie zamenstelde, slechts eene flaauwere herinnering had, die hem van vs. 16 slechts een beeld deed overnemen. Hoe dit zij, zeker volgt uit de navolging van Jeremja, de hoogere oudheid van 'Obadja's geschrift, en wij vinden, daar dat stuk door Jeremja in het vierde jaar van Jojakim is zamengesteld [1], dit tijdpunt als de uiterste grens van 'Obadja's werkzaamheid aangewezen, en derhalve is zijne Prophetie voor de verwoesting van Jerusalem door de Chaldeën zamengesteld [2], terwijl het daarenboven niet waarschijnlijk is, dat Jeremja de woorden van eenen tijdgenoot zóó zou hebben aangewend, maar alles zamenloopt om ons te doen vermoeden, dat hij hier eene oudere strafaankondiging aan Edom heeft hernieuwd.

II. Maar vonden wij den tijd, vóór welken 'Obadja leefde, welligt blijkt de tijd ook, ná welken hij schreef, uit de beantwoording der andere vraag, in welken tijd de inname van Jerusalem, en de slechte handelingen der Edomieten vallen, die hij vs. 10 - 16 beschrijft? Onlangs echter heeft men weder het gevoelen voorgedragen, dat men hier alleen aan eene toekomstige inname denken moest, en aan toekomstige handelingen van Edom, zoodat men wel de woorden van 'Obadja op de inname van Jerusalem onder Zedekia moest toepassen, maar niet als eene beschrijving van het gebeurde, maar als eene prophetische schildering van het nog toekomstige, dat alleen door den Propheet als reeds gebeurd beschouwd werd [3]. Zoo heeft men evenwel het wezen der Prophetie miskend, die de toekomst wel is waar pleegt te vermelden, maar dezelve echter steeds in verband met het tegenwoordige en verledene beschouwt, en daardoor juist voor de tijdgenooten der Propheten eene openbaring kon zijn. Het tijdvak, waarin de Propheten optraden, was het prophetische der Israëlitische geschiedenis, waarin alles voorbereiding en voorbeduiding van het toekomende wezen moest, en de roeping des volks vooral geworden was, om op de toekomst te wijzen en er toe voorbereid te worden, om te lijden onder de hand des Heeren, om daarna door Hem te worden verheerlijkt. Dit doorzagen de Propheten en verkondigden het hunnen volksgenooten, want als de Geest des Heeren hen drong te spreken, dan wezen zij op het gebeurde of tegenwoordige, hetgeen allen bekend en zeker was, en, terwijl zij het beschouwden als een voorbode en afspiegeling van het toekomende, een waarborg voor deszelfs naderen, ging hunne rede weldra in de verkondiging der toekomst over, die zij door de kracht des Geestes zich in het aanwezige reeds zagen vormen en ontwikkelen. Zoo waren hunne redenen geene ijdele woorden voor hen, die ze hoorden, die zonder aanleiding iets geheel toekomstigs voorstelden, hetgeen weder uit nog geheel toekomstige oorzaken ontstaan zou en daarom, als nog zoo verwijderd, onbegrepen of ongeloofd, altijd onbelangrijk moest blijven, maar leeringen en verzekeringen, waarschuwingen en beloften, gegrond op het voor aller oogen gebeurde, wenken en openbaringen des Heeren op den weg, op welken Hij zijn volk voerde. Wij mogen wel vragen of, zoo Jerusalem niet ingenomen was, Edom zich nog

1) Vgl. Movers, *de utriusq. Vatic. Jerem. recens. indole et orig.* p. 34 volgg.

2) Maurer meent dat 'Obadja's prophetie, en derhalve ook die van Jeremja, eerst later zou zijn zamengesteld, doch op onvoldoende gronden. De meeste uitleggers hielden hem steeds voor een tijdgenoot van Jeremja. Hitzig meende dit geschrift te moeten toeschrijven aan eenen in Egypte levenden Israëliet, kort na het jaar 312 v. Chr.

3) Hengstenberg, t. a. p. p. 254. Caspari, p. 28-35.

niet verheugd had over Juda's nederlaag, 'Obadja's rede wel indruk op de Edomieten of op Juda's en Jerusalems bewoners zou gemaakt hebben; zoo straf werd bedreigd om gepleegde daden, die niet gepleegd, maar nog toekomstig waren, zoo tegen eene handelwijze gewaarschuwd werd, die niet gevolgd was, zoo zonder eenige aanleiding deze Prophetie tegen Edom werd gesproken, welken invloed, welke beduiding kon zij hebben? Te regt hebben zij dit gevoeld, die onderstelden dat dezelve eerst na Jerusalems inname door de Chaldeën geschreven was. Daar dit echter door de navolging van Jeremja onmogelijk gemaakt wordt, moest men een ander vroeger tijdstip opzoeken, en men heeft dit ook werkelijk meenen te vinden in de inname van Jerusalem, onder de regering van Jehoram, 889 - 82 v. Chr., door de Philistijnen en Arabieren, II Chron. XXI, 16 - 17 [1], of door den Israëlitischen Koning Joas onder de regering van Amasja, 838 - 11, II Kon. XIV, 13 - 14, II Chr. XXV, 23, 24 [2]. Dit laatste echter schijnt wederlegd te worden door de uitdrukking VREEMDEN en BARBAREN in vs. 11, die eerder aan vreemde volken dan aan Israëlieten denken doet, terwijl zich daarentegen bij nadere beschouwing de eerste meening steeds bevestigt, dat hier op de vroegere inname wordt gezien. Raadpleegt men toch de geschiedenis, zoo blijkt het, dat tot aan Jehorams regering Edom van Juda afhankelijk was, maar onder de regering van dien zwakken Vorst zich onafhankelijk wist te maken, en ook nadat de Koning zich door het hem omringende leger van Edomieten had doorgeslagen, zijne onafhankelijkheid behield. Hoe Edom toen en later omtrent Juda gezind zij geweest, blijkt genoegzaam uit Joël IV, 19, 'Amos I, 11, en hoe gaarne het de daarop gevolgde inname van Jerusalem door de Philistijnen en de ten zuiden wonende en aan Edom grenzende stammen zag, laat zich gemakkelijk bevroeden. Door deze toch werd eene nieuwe onderwerping van Edom voor Juda onmogelijk, en zijn meest gevaarlijke vijand verzwakt en vernederd, en ofschoon zij niet genoemd worden onder de bondgenooten der Philistijnen, waren er echter voorzeker vele Edomieten onder diegenen, die het verhaal onder den naam van Arabieren zamenvat, en die den berg van Gods heiligheid toen ontheiligden. Toen stonden de Edomieten om de vlugtelingen op te vangen en te verhandelen, zij die slavenhandel dreven, 'Amos I, 6, of snelden naar Jerusalem om zich bij de overwinnende plunderaars te voegen. Deze voerden toen Juda's bezetting weg en de vrouwen en kinderen des Konings, zoo als de Prophect den Koning voorspeld had, dat het eene *groote* plaag zou zijn, II Chr. XXI, 14, 17. Zij wierpen het lot over Jerusalems inwoners, Joël IV, 3, en plunderden de stad, en, wat 'Obadja als gebeurd voorstelt, was werkelijk toen geschied, de gouden en zilveren vaten des Tempels waren niet gespaard, maar door de handen der heidenen ontreinigd en weggenomen [3]. Zien wij echter hoe 'Obadja dit alles beschouwt, dan blijkt het, dat hij het als een voorbode van vernieuwde onheilen voor Juda, doch van nog grootere vreugde en meerdere bewijzen van vijandschap van Edom voorstelt, en tevens als een waarborg van de aanstaande straf van

1) HOFMANN, p. 201.

2) JÄGER, p. 46 - 50. In verband met het II Chron. XXVIII, 17, II Kon. XVI, 16, brengt 'Obadja's geschrift KULPER, p. 104 - 105.

3) MOVERS, *Untersuch üb. d. bibl. Chron.* p. 123.

'Esau's kroost. Op nieuw zou Jerusalem worden ingenomen en vernederd, op nieuw Edom zijnen haat tegen Juda toonen, en daarom spreekt de Propheet als waarschuwende tegen het herhalen der gepleegde euveldaden, en, overtuigd als hij was, dat dan, als de nood op het hoogste zou gekomen zijn, de Heer eene heerlijke uitkomst zou geven, dringt hij de waarschuwing aan met den dan als nabij te verwachten dag Jahve's, op welken Hij het door de heidenen aan Zijn volk gepleegde onregt zou wreken. Zoo vereenigt zich ook bij 'Obadja het verledene met het toekomende, het toekomende is hem in het gebeurde verleden, het verledene in het aanstaande nog toekomstig, van hier die ineensmelting, die hem Edoms handelwijze en straf als reeds aanwezig en toch als nog aanstaande doet beschouwen, tot dat hij daar, waar hij Israëls heil vooruitziet, alleen op de toekomst het oog vestigt. En waarlijk Israëls lijden was ten zijnen tijde reeds aangevangen, en behoorde reeds tot het tegenwoordige, maar Israëls heil was nog geheel toekomstig. Maar belangrijk is hierbij nog de opmerking, hoe 'Obadja van Joëls Prophetie gebruik maakte, want terwijl hij Joëls bedreiging IV, 19 uitvoeriger behandelde, ontleende hij in vs. 10 - 16, waar hij der Edomieten handelwijze schetst omtrent Juda, toen vijanden het benaauwden, zijne uitdrukkingen gedurig aan die plaatsen van Joël, in welke deze op het tijdens de inname van Jerusalem door Philistijnen en Arabieren gebeurde doelde. Men vergelijke:

'Obadja vs. 10.	Joël IV, 19.
» » 11.	» IV, 3, 5.
» » 15.	» IV, 18.
	» IV, 4, 7.
» » 16.	» IV, 3 [1]).

Dit bevestigt dus allezins het boven gezegde, en wijst ons den leeftijd van Joël als het tijdpunt aan, na hetwelk 'Obadja schreef, en het toont tevens dat dit niet terstond na den afval van Edom en Juda's nederlaag maar eenigen tijd later geschiedde. Dit bevestigt zich weder uit de Prophetie zelve, die Edom als een magtig, trotsch, op zijne sterkten vertrouwend volk kende, hetgeen door handel en uitgebreid verkeer met de omliggende landen had. Zulk een bloeijend tijdvak was voor Edom eerst begonnen, nadat het zich onafhankelijk van Juda had gemaakt, en duurde voort tot [illegible]s regering, die in 838 v. Chr. den troon beklom, en eenen oorlog met Edom voerde, in welken hij Sela' innam (II Kon. XIV, 7). Dat dit echter slechts eene voorbijgaande gebeurtenis, en meer een strooptogt dan onderwerping was, blijkt uit II Chron. XXV, 11, en bij de volgende treurige tijden van onderwerping van Juda aan het Israëlitisch rijk, herstelde zich Edom voorzeker weder, en bloeide vooral Bosra [2]) door handel, terwijl de gezindheid tegen Juda steeds de meest vijandige bleef, en de handel met Judaeïsche gevangenen als slaven nog werd gedreven. Eerst 'Uzzia bragt aan Edom eene nederlaag toe, die voortdurende gevolgen had, en deszelfs bloei verminderde, (II Kon. XIV, 22,

1) De overige door CASPARI, p. 21 en 134 aangehaalde plaatsen *kunnen* misschien uit Joël ontleend zijn, maar het blijft hoogst onzeker.

2) Dat men deze stad binnen de grenzen van Edom zoeken moet, blijkt reeds volkomen uit 'Amos I, 12, ofschoon hare ligging onzeker is.

II Chron. XXVI, 2, vgl. II Kon. XVI, 6), hoewel zij nog later strooptogten in Juda ondernamen. (II Chron. XXVIII, 17.) Hieruit wordt het waarschijnlijk, dat 'Obadja voor dien oorlog van 'Uzzia sprak, en dit bevestigt én zijne plaatsing in de rij der kleinere Propheten én de betrekking zijner Prophetie op die van Joël en 'Amos, én de opmerking, dat men nergens in 'Obadja's woorden het minste spoor vindt van navolging eens later levenden Propheten. Want vergelijkt men 'Am. I, 12 met 'Ob. vs. 18, 'Am. IX, 12 met 'Ob. vs. 19 en den geheelen toon en kleur dezer Prophetien, men ontdekt eene overeenstemming van voorstelling, die ons reeds terstond tijdgenooten vermoeden doet, zoodat wij gaarne hun bijstemmen, die meenen hier het geschrift van eenen tijdgenoot van 'Amos aan te treffen [1]), zonder te durven bepalen of hij na dezen is opgetreden, of wel kort vóór hem, en slechts achter hem is geplaatst, omdat hij 'Amos IX, 12 scheen uit te breiden.

III. Dit is dan ook alles, wat wij omtrent dezen Propheet kunnen bepalen, en alleen de beschouwing van zijn geschrift, dat ons overig bleef, kan ons nog leeren, wat de Geest door Hem heeft geopenbaard. Wat menschelijk en tijdelijk bij de Propheten was, is ook hier verdwenen in den vloed der tijden, maar de woorden, die eeuwig waren, omdat zij die door den Geest spraken, zijn gebleven. Hoogst belangrijk is dan ook deze Prophetie, niet slechts om hare bedreigingen en beloften, maar ook om het licht dat zij werpt op de betrekking, in welke het volk des Heeren tot andere volken stond. Men heeft opgemerkt, en te regt, dat geen volk op zulk eene wijze aan den haat, de afgunst, het verraad, de overweldiging en vervolging zijner naburen is blootgesteld geweest als Israël. Van dat het optrad onder de volken tot aan deszelfs onderwerping kon het zich slechts door de wapenen staande houden, en werd van zijne naburen bestookt en beoorloogd, zoo dikwijls het die niet overwon en zich onderwierp, en vooral nadat het koningschap zijn hoogsten luister verloren had, en de noodlottige verdeeling het volk van een had gescheurd, vertoonde zich die haat der volken tegen Juda gedurig meer en meer, en nergens sterker dan bij de Edomieten, het volk, aan hetwelk 'Amos verwijt I, 9 dat het met het zwaard zijnen broeder vervolgde, en zonder eenig mededoogen bestendig zijnen toorn bot vierde. (vgl. Ezech. XXXV, 5, 6 [2].) Van waar dit verschijnsel? Maar al te geneigd waren de Hebreën om de godsdienst en zeden hunner naburen aan te nemen en zich aan hen aan te sluiten, en door afkomst en kracht scheen Israël bestemd om ten naauwste met hen en Edom vooral vereenigd te zijn, en in plaats van het voorwerp van den haat, zijn bondgenoot of beschermer te worden. En toch nimmer is het dit geweest, en breidde het somtijds zijne grenzen over hetzelve uit, het was slechts door de wapenen, dat het zijn bewind kon handhaven, nimmer had dit eene duurzame vereeniging, op welbegrepen gemeen belang gegrond, ten gevolge, en de schriften der Propheten bewijzen ons volkomen, hoe vijandig steeds de Edomieten tegen Israël, hoe naijverig en afgunstig zij op het volk des Heeren waren, en wijzen ons niet onduidelijk aan, dat hier eene dieper gelegen oorzaak, een andere reden bestond, dan enkel lust tot uitbreiding van grenzen, of verschil van zeden en godsdienst. Reeds bij de geboorte als tweeling-broeders vereenigd, hadden de stamvaders

1) Caspari, p. 49. Jäger, p. 46-50. Herbert, p. 123.

2) Vgl. Ezech. XXV, 12-14 en aldaar Hävernick in zijne aanteekening.

van Israël en Edom zich als tegenover elkander gesteld vertoond (Gen. XXV, 22, 23), en hunne ontwikkeling bevestigde dit, want de een werd een vreedzaam herdersvorst, de ander een woeste jager, en gelijk hunne stamvaders, stonden later hunne nakomelingen tegenover elkander als vertegenwoordigers van twee tegenstrijdige beginselen. Wat was Israël? Het volk des Heeren, Hem gewijd en geheiligd, bestemd Zijnen naam te bewaren en Zijne openbaring te ontvangen. Daardoor was het in betrekking tot andere volken de vertegenwoordiger des Heeren op aarde, de zigtbare uitdrukking van Hem en Zijnen wil voor allen, het volk, in en aan hetwelk zich de Heer openbaarde, was zelf eene openbaring des Heeren voor de andere volken. Niet dat het zich deze bestemming verkoren had, of steeds zich derzelver was bewust, maar de Heer had hun die gegeven en hun dat zegel ingedrukt, en het was niet des volks, maar des Heeren wil, die het in deze betrekking tot andere volken plaatste en, niettegenstaande al den afval en zonden des volks, blijven deed. Alleen derhalve als wij Israël zóó beschouwen, mogen wij iets van de hoogere beteekenis der lotgevallen dezes volks doorzien; want door deze bestemming des volks waren deszelfs lotgevallen bestemd; omdat het het openbaringsvolk was, werd deszelfs geschiedenis die der openbaring zelve, en werd het zelf eene openbaring des Heeren, daarom moest het verdrukt en vernederd, maar zou het ook eenmaal verhoogd en heerschend worden, daarom was in hetzelve het heil der menschheid besloten, en tegen hetzelve haar haat gekeerd. Israël stond daar in de rij der volken als Jahve's volk, Zijn eigendom, Zijn vertegenwoordiger voor allen, en als bestemd deswege te lijden, maar eenmaal het hoofd van allen te zijn, als het middelpuut uit hetwelk alle openbaring uitging, zelf in zich de openbaring des Heeren uitdrukkende. Zoo zou Hij eens staan, in de rij der menschen, die de Heer zelf was, als Hij zich niet door Zijn volk, maar zelf ligchamelijk in hetzelve zou openbaren, Hij, in Wien de openbaring hare volkomenheid, Israël zijne bestemming zou bereiken, bestemd als Koning Zijns volks het hoofd der menschheid te zijn, maar die ook door lijden in Zijne heerlijkheid moest ingaan. En toen Hij tot de Zijnen kwam, hebben zij Hem niet aangenomen, Hij is veracht en bespot, gelasterd en vervolgd, en de haat der menschen heeft zich tegen Hem gewend, zoo als de haat der volken tegen Israël gerigt was, en zoolang zal de haat der wereld op Hem en Zijn volk rusten, tot dat Hij al Zijne hateren zal vernietigd hebben en als Koning Zijns volks zal heerschen tot in eeuwigheid. De haat tegen Israël had geene andere oorzaak, dan de haat der wereld tegen Christus, omdat er geene gemeenschap tusschen licht en duisternis, God en zonde mogelijk is. Omdat de wereld in het booze lag, onderworpen aan de heerschappij der zonde, overgegeven aan hare lusten en begeerten, verwijderd en afkeerig van den Heer, was Israël het voorwerp van den haat der volken, hetgeen Hem, die heilig is en een licht zonder duisternis, aan hen openbaarde, maar hoewel die haat bij geen heidenvolk ontbrak, in Edom, in het broedervolk, vond dezelve zijn sterkste uitdrukking, juist omdat hij er het minst in te verwachten was. Zoo werd Edom ook de vertegenwoordiger van een beginsel, eene openbaring onder de volken, maar eene openbaring der zonde en afkeerigheid van God, die, zich in het geheele heidendom vertoonende, als het ware haar middelpunt in Edom vond. Daarom, als de Propheten de aanstaande straf der zonden in het gerigt over alle volken, die des Heeren volk haat-

ten, aankondigen, staat Edom het eerst bij hen genoemd, (zie 'Am. IX, 12, Jes. XXXIV, 5, LXIII, 1), en is het voorwerp van den bijzonderen haat des Heeren (Mal. I, 1 - 5 1). Maar was Edom, waren de volken zich dan bewust van Israëls bestemming? Zij konden die doorzien, zoo zij Jahve erkennen en Zijne beloften gelooven wilden, maar zij behoefden de openbaring die in Israël lag, niet te begrijpen, om zich vijandig tegen dezelve te vertoonen, want door de zonde is de geheele menschelijke natuur in eene vijandige betrekking tot God getreden, en zoo geheel afkeerig van Hem geworden, dat zij van zelve zich tegenover Hem stelt, en, waar Hij Zich openbaart, bewust of onbewust, terstond onder welken vorm ook, haar haat zich vertoont; en natuurlijk, want zoolang licht en duisternis, waarheid en leugen niet nevens elkander kunnen bestaan, kan God en zonde zich niet vereenigen, maar staan als tegenstrijdigheden daar, van welke de een slechts bestaan kan door vernietiging van den anderen en dus van nature zich vijandig moeten zijn. Zoolang zelfvergoding en liefde tot God niet tegelijk bij den mensch plaats kunnen vinden, zal hij van nature geneigd blijven den Heer te haten, en had de Heer Zich niet ontfermd over het menschdom, afgewend van Hem had het zich in den haat tegen Hem verloren. Maar Hij, in Zijne liefde, greep in deszelfs natuur in, en verkoor zich een volk uit vrije verkiezing, om in hetzelve Zijne openbaring te plaatsen, een volk van natuur even afgewend van Hem als de overigen, maar in hetwelk Hij door wetten en instellingen, door Propheten en Leeraars, door zegen en straf den strijd met de zonde ondernam, en dezelve zou overwinnen. Want wat is de geschiedenis van Israël anders, dan een aanhoudende strijd tusschen den Heer en Zijn van Hem gedurig afkeerig en afvallend volk? Maar juist in dien strijd tegen de zondige natuur van Israël was de openbaring des Heeren gelegen, die eenmaal tot de volkomene overwinning der zonde leiden zou, en als Hij zal komen, die zonden en dood zal te niet doen, hare geheele voleindiging zal erlangen. Zoo openbaarde zich in Israël de Heer aan de volken als de zonden hatende, en dit volk werd de openbaring van Hem, die heilig is, en den schuldige niet onschuldig houdt, en daarom vertoonde zich de haat tegen Israël als volkshaat bij de volken en vooral bij Edom. Maar hij had bovendien nog eene bijzondere bestemming, want de Heer die alles regeert, wilde dat die haat tegen Hem en Zijn volk zou medewerken tot voleindiging Zijner openbaringen in hetzelve. Dezelve moest strekken tot straf en tot belofte voor Israël. Israël moest lijden en vernederd worden en prijs gegeven aan de heidenen, wegens zijne afwijkingen en ontrouw aan het verbond met Jahve, opdat de zonde in hetzelve zou gestraft, de heiligheid des Heeren en Zijne regtvaardigheid in hetzelve geopenbaard, het voor zijne bestemming bereid zou worden. Dit zagen de Propheten, die zich vooral duidelijk bewust waren van Israëls toekomst, en hunne schriften bewijzen het, als zij de nog naderende, grootere bezoekingen des Heeren aan het volk aankondigen, en Jerusalem zelf als door de heidenen vertreden beschrijven, dat zij het wisten, hoe de haat der volken tegen Israël het zoover brengen zou, dat Israëls volksbestaan zou ophouden, en het geen deel meer onder de natiën zou vinden. Dan zouden dezen op den heiligen berg des Heeren drinken en dien ontheiligen, dan zou ook Edom zich in die vernede-

1) Caspari, p. 46.

ring van Israël verheugen, en zijn wrok zich verzadigen aan het lijden des gehaten broedervolks. Maar dan ook zou de Heer die volken vernietigen en Zijne haters verteeren, als de nood op het hoogste geklommen, de zonde eene volkomene overwinning zou schijnen behaald te hebben, dan zou de Heer Zich openbaren en de zonden overwinnen en vernietigen. Door den Geest des Heeren vermogten de Propheten een dieperen blik te werpen in den haat der wereld tegen het volk van Jahve, dien zij dagelijks waarnamen. Door dit inzigt wisten zij, dat die haat, door het de straf des Heeren noodzakelijk makende verderf van Israël, eens den ondergang van dit volk zou uitwerken 1), maar tevens ook, dat de Heer daarna gerigt zou houden over de heidenen, en, daar Hij Israëls zonden niet ongestraft liet, zoo veel te meer ook over hen de straf hunner zonden zou brengen en de wereld, en in haar de zonde, veroordeelen. Dit is de dag des Heeren, de dag des gerigts over de zonden, als Hij allen vergeldt, wat zij aan des Heeren volk gedaan hebben, als de Heer Zich aan Zijne vijanden verheerlijkt en het gehate en vervolgde Israël herstelt. Dan zal Hij aan Zijn volk doen, wat 'Obadja aan het einde zijner Prophetie schrijft: Hij zal regeren over zijn erfdeel en hulp en bescherming zal op Sions berg zijn. Niemand der Propheten heeft zoo duidelijk Edoms stelling tegenover Israël uitgesproken als 'Obadja, en zijne trotschheid, zelfverheffing en trotsering van Jahve, zijn haat tegen Israël, de gevolgen hiervan voor Israël en zijne toekomst, met zulke korte, maar veel beteekenende uitdrukkingen aangewezen. Edoms haat heeft zich tegen het volk des Heeren getoond, maar, toen het volksbestaan van Israël ophield, had dat volk volbragt, wat de Heer wilde, dat het volbrengen zou, en de dag van zijn gerigt kwam: het is vernietigd, en naauwelijks vindt men er een spoor van weder, maar de haat der wereld tegen den Heer heeft nog niet opgehouden; nog heerscht de zonde en voert krijg tegen Hem; nog is de groote dag des gerigts tegen de zonden niet gekomen; nog is Israël veracht en verspreid, en miskent zijnen Koning, die de zonden overwon, omdat het nog der zonden onderworpen is en de straf der overtreding draagt, nog gaat het gebukt onder de straf eener misdaad, die het heil der wereld moest uitwerken, maar eenmaal zal het verheerlijkt worden en verheven, en zijn Koning zal alle Zijne haters verteeren, en in Israël zal redding zijn.

1) Caspari, p. 307.

I. 1. Gezigt van 'Obadja. |

Zoo spreekt de Heer Jahve tot Edom, een gerucht hebben wij gehoord van Jahve, en een bode is onder de volken gezonden, » Staat op, en laat ons opstaan tegen haar ten strijde."

2. Zie, klein heb Ik u gemaakt onder de volken, | veracht zijt gij zeer.

3. Overmoed uwes harten heeft u verleid, | die woont in rotsspleten, in de hoogte zijns verblijfs, | die spreekt in zijn hart: » Wie zou mij nederwerpen ter aarde ?"

I. 1-9. 'Obadja had des Heeren woord vernomen over Edom en Zijn besluit om dit volk te vernietigen en te straffen over de handelwijs, die het steeds omtrent het broedervolk, vooral omtrent het rijk van Juda, volgde. En nu drong des Heeren Geest hem te verkondigen, wat hij van de toekomst vernomen had. Daaom kon hij zeggen, *zoo sprak de Heer*, want wat de Heer tot den Propheet spreekt, moet deze aan anderen vermelden want in dit spreken van Jahve ligt voor hem tevens het bevel tot verkondiging van het gehoorde. Het is derhalve als of hij zeide: » zoo beval mij de Heer te spreken tot Edom," tot welk volk deze rede gerigt is, want zij handelt niet slechts over deszelfs gedrag en toekomstigen ondergang, maar kondigt het dien duidelijk aan. En wat is nu het eerste dat 'Obadja tot Edom spreekt? Dat de Heer hem eene aanstaande oproeping aan alle volken had verkondigd ten strijde tegen het land, dat een bode door Jahve zou worden gezonden, om allen op te wekken en aan te sporen zich met Hem te vereenigen tot verdelging van Idumaea. En dit had hij niet alleen voor zichzelven afzonderlijk vernomen, maar in zijne roeping als Propheet, en als zoodanig het geheele volk van Israël vertegenwoordigende, zoodat dit nu ook in hem reeds kennis had ontvangen van de naderende straf van Edom en wist, dat, al mogt Edom zich nu in zijne rampen verheugen, er zeker een dag der wrake over hetzelve zou aanbreken (שמענו); want, al zagen zij nog de volken niet naderen, toch wisten zij, dat Hij hen zou zamenroepen tegen Edom, want van den Heer hadden zij het vernomen. Het is als of met 'Obadja het volk van Jahve aan Edom toeroept: » Zeker is uw ondergang besloten bij onzen God, reeds meldde Hij ons de oproeping der volken daartoe." Doch nu laat de Propheet den Heer zelven spreken en de reden verkondigen van Zijne oproeping der volken. Het was om hen te straffen, en, als ware de straf reeds voltrokken en als verkeerde Edom reeds in den toestand, die er het gevolg van zou zijn, noemt Hij het klein en zeer verachtelijk, den naam eens volks niet meer waardig. Zoo kon de Heer tot Edom spreken, omdat Zijn besluit de grond dezer vernedering was en, dewijl dit onveranderlijk was en niets Zijne kracht kon wederstaan, door dit besluit de ondergang reeds aanwezig was. Wat de Heer wilde, was daardoor, dat Hij het wilde, reeds geschied, en de rede ontving door deze voorstelling eene bijzondere kracht en gewisheid, die wij bij 'Obadja gedurig opmerken, en die hier schoon tegen de trotschheid en gerustheid der Edomieten overstaat. Dan zouden zij zien, dat hun overmoed hen bedrogen had, terwijl zij nu eene geheel andere toekomst meenden te mogen verwachten, omdat hunne woonplaatsen in de wanden der rotsen waren gehouwen of boven op derzelver toppen gelegen, waarvan zij het onmogelijk waanden om verdreven te worden. Maar toch, hoe hoog zij ook hun nest maakten als dat des adelaars, ja zelfs zoo zij het tusschen de sterrèn plaatsten, ook van daar zou de Heer hen nederwerpen en verjagen. Dit was niet het gevoelen des Propheten, geen gedachte zijns harten, zoo als hunne gerustheid, het was een woord van Jahve zelven. Hier wordt een oogenblik in den derden persoon van Edom gesproken, zoodat de rede in de beschrijving van diegenen tot wien dezelve gerigt is, overgaat, doch om, zoodra deze geëindigd is, tot den tweeden persoon weder te keeren. Hij leert ons de Edomieten vooral als een volk kennen, dat hooge en ontoegankelijke plaatsen bewoonde en daarom moeijelijk te overwinnen was, hetgeen allezins bevestigd wordt door de natuurlijke gesteldheid van Idumaea, waarom het straks

4. Zoo gij het hoog maaktet als de adelaar, en zoo gij tusschen de sterren plaatstet uw nest, | van daar zou Ik uw nederwerpen, 't is Jahve's woord.

5. Zoo dieven komen tot u, — zoo verwoesters des nachts, — hoe zijt gij verdelgd! — Stelen zij niet hun genoegen, | zoo druivenlezers komen tot u, laten zij niet eene nalezing over?

6. Hoe zijn zij doorzocht, die van 'Esau, | opgespeurd hunne verborgene plaatsen!

7. Tot aan de grens dreven zij u voort, al de mannen uwes verbonds, zij verleidden u, zij vermogten over u, de mannen uwes vredes, | uw brood plaatsen zij als een strik onder u. Geen begrip is in hem!

het *gebergte* 'Esau's wordt genoemd, waar de overblijfsels van de hoofdstad Sela' (Petra) den reiziger nog aanwijzen, hoe dit volk zich de rotswanden tot woningen wist te maken, en de door de natuur meest versterkte plaatsen voor zijne steden te kiezen. Evenwel al konden zij zich tusschen de sterren eene verblijfplaats bouwen, waar geen menschen-hand hen kon bereiken, de Heer zou ook daar hen vinden en eene verwoesting over hen brengen, geheel anders als die door dieven of roofzuchtige plunderaars pleegt te worden aangerigt; dieven toch stelen slechts wat hun behaagt, of zij mede kunnen voeren, plunderaars, die des nachts plotselijk een inval doen, om met geweld te rooven en te verwoesten, laten toch even als de druivenlezer nog iets achter, maar hier zou niets den algemeenen ondergang ontgaan, als de Heer de volken tegen Edom zou hebben verzameld. De Propheet, als wilde hij de Edomieten tot de bekentenis dwingen, dat zulk eene geheele uitplundering alleen door Jahve's wil en door van Hem opgeroepen volken kon worden daargesteld, vraagt het hun nu, of dieven en roovers ook niet bij hen gewoonlijk iets overlieten doch, waar men nu verwachtte, dat hij zou voortgaan en vragen, of zulk eene geheele uitplundering dan niet eene bijzondere en ongewone zou zijn, komt hem Edom's ondergang terstond zoo levendig voor oogen dat hij verwonderd uitroept, nog voor dat hij zijne eerste vraag geëindigd heeft, »hoe zijt gij verdelgd!" en, de daardoor afgebroken woorden straks weder opnemende, ontleent hij nu een beeld van den wijnoogst en plaatst voor nachtelijke verwoesters druivenlezers, al die ook iets voor eene nalezing pleegden over te laten. Zoo ontvangt bij hem, bij dezen aanblik der verwoesting, zoo als die zich aan zijnen geest vertoont, ook de vergelijking derzelve met de schade door dieven en plunderaars aangebragt, den vorm van eenen uitroep der verwondering, dat het nakroost van 'Esau zóó doorzocht, alle zijne rijkdommen, ook op de meest verborgene plaatsen, zóó opgespeurd en mede gevoerd zijn. Men ziet het, hoe de voorstelling van den ondergang hem eerst tot den algemeenen uitroep over zulk eene verdelging dringt, en later eerst de daarmede verbondene uitplundering in verband treedt tot de bedoelde vergelijking met den door dieven gepleegden roof. De reden, om welke de Propheet juist de geheele berooving van Edom zoo op den voorgrond plaatst, was waarschijnlijk gelegen in zijnen toenmaligen rijkdom, dien het door eenen uitgebreiden handel verzameld had. De bewoners toch van dezen onvruchtbaren bodem werden door hunne ligging de tusschenhandelaars voor Arabië, Egypte en een gedeelte van Syrie en de havens aan de Roode Zee, 'Ezion-geber en Elath, openden sints de regering van Salomo ook aan die zijde eenen handelsweg, die weldra Sela', en later ook Bosra waarschijnlijk, eene belangrijke stapelplaats des handels deed zijn. De uitplundering moet derhalve niet slechts het verlies van al den verkregen rijkdom, maar ook de vernietiging van den handel, de voornaamste bron van welvaart voor Edom, ten gevolge hebben. Welligt echter konden de Edomieten meenen tegen zulk eene vernietiging beveiligd te zijn door de vriendschap en handelsbetrekking, waarin zij met vele volken stonden, maar dat ook deze hen zouden verlaten en verraden, kondigt hun de Propheet nu aan. Degenen, met welke zij verbonden hadden aangegaan, zouden niet slechts alle hulp weigeren, maar ook als vijanden zich betoo-

8. Zal Ik niet te dien dage, 't is Jahve's woord, vernietigen wijzen uit Edom, | en begrip uit 'Esau's berg?

9. En zij zijn verbijsterd uwe helden, Theman, | opdat verdaan worde ieder van 'Esau's berg door slagting.

10. Om de wreedheid jegens uwen broeder Jacob, zal u schande bedekken, | en zijt gij verdaan in eeuwigheid.

11. Ten dage van uw staan tegenover, ten dage toen wegvoerden vreemden zijn vermogen, | en barbaren kwamen in zijne poorten, en over Jerusalem wierpen het lot, waart ook gij als een van hen.

nen en alle Edomieten, die zich in hun land mogten bevinden, uitdrijven en de om hulp gezondene gezanten afwijzen, ja wat meer is hen allen naar hun rampzalig vaderland terug jagen (הגבול EDOMS GRENS), om allen te doen sneven, en zelfs den weg ter ontkoming af te snijden. Zij met wien zij in vrede leefden, en van wien zij derhalve meenen konden niets te vreezen te hebben, zouden juist hierdoor hen tot eene ijdele gerustheid verleiden, en bij onverwachten aanval des te gemakkelijker overwinnen. Zij zouden het brood, dat zij door den handel der Edomieten verdienden, voor dezen doen strekken tot een strik (לחמך kan niet anders zijn dan HET BROOD, DAT GIJ GAAFT). De Propheet bedoelt hier vooreerst die Arabische stammen, die in Edoms handel hun bestaan vonden, daar de doorvoer der waren hun werd toevertrouwd, en vervolgens ook al diegenen, die af en aan gingen (Ezech. XXXV, 7.) het land doortrokken en, met deszelfs gesteldheid juist door hun voordeeligen omgang met Edom best bekend, ook het meest in de gelegenheid waren, om deszelfs vijanden in de hand te werken en door strikken en hinderlagen tot de verdelging bij te dragen. En als dan allen zich zoo vereenigden tegen Edom, dan zou het zelf radeloos niet meer weten wat te doen, nergens zou het eenen uitweg vinden, maar, als van verstand beroofd, den ondergang zelf te gemoet snellen. Dit drukt de Propheet met weinige woorden, en men zou bijna zeggen, onverwacht uit, als zag hij reeds het verlaten en verraden Edom verbijsterd voor zich, om het volk straks te melden, dat ook dit een gevolg was van des Heeren wil ter vernietiging van Edom, en van Zijn woord, dat Hij hun wijzen en verstandigen zou doen missen, wijsheid en inzigt hun zou ontnemen, zoodat niemand raad zou kunnen geven en helpen. Doch niet slechts verstand, ook moed zou dan aan Edom ontbreken. Zij die vroeger helden waren, zouden verbijsterd staan in plaats van zich te verzetten, en den vijand niet kunnen afweren. Dat juist de bewoners van het zuidelijk gedeelte van Edom, Theman, bijzonder tot de krijgsdienst geschikt waren, blijkt nergens, en de Propheet gebruikte hier waarschijnlijk dien naam om geheel Edom aan te duiden. En welk doel had nu de Heer daarmede, dat Hij hun verstand en moed ontnam? Het was om hen klein en veracht te maken, hen neder te werpen van hunne hoogten, hen te doen uitplunderen, hen te doen omkomen door slagting. Dit laatste, als het zwaarste en uiterste der straf, plaatst hier de Propheet op het eind der strafverkondiging en niet zonder reden zette hij dat „DOOR SLAGTING" (מקטל) aan het einde, om met des te meer kracht te doen verstaan, dat Edoms ondergang in een bloedbad zou eindigen, waaraan niemand (Jes. XXXIV, 6.) zou ontkomen, die op 'Esau's gebergte zou gevonden worden (יכרת VERDAAN WORDEN eigentlijk AFGESNEDEN, of WEGGEHOUWEN WORDEN. Het beteekent niet in het algemeen uitgeroeid worden, maar van eene bepaalde plaats of uit eene bepaalde vereeniging zóó worden uitgeroeid, dat dáár niets van het uitgeroeide overig blijft: zoo hier van 'Esau's berg).

10-16. Welke de oorzaak dier straf wezen zou, toont nu 'Obadja den Edomieten aan, namelijk hun gedrag jegens Juda, hun broedervolk, in wiens tegenspoed zij zich niet slechts verheugd hadden, maar zelfs tot denzelven hadden medegewerkt. Om de wreedheid van 'Esau tegen zijnen broeder Jacob zou schande hem bedekken, en voor altijd zou hij ophouden als een volk op Zijne bergen te wonen, eene bedreiging waarmede op vs. 2 wordt teruggezien. Deze wreed-

12. En zie niet uit naar den dag uwes broeders, ten dage zijner verwerping, en verheug u niet over Juda's zonen, ten dage hunner verdelging, | en maak niet groot uwen mond ten dage der benaauwdheid.

13. Kom niet in de poort Mijnes volks, ten dage hunnes noods, zie niet ook gij uit naar zijn kwaad ten dage zijns noods, | en grijp niet naar zijn vermogen ten dage zijns noods.

14. En sta niet op den driesprong, om te verdoen zijne vlugtelingen, | en lever niet uit zijne ontkomenen ten dage der benaauwdheid,

15. Want nabij is de dag van Jahve over al de volken, | gelijk gij gedaan hebt zal Hij u doen, uwe handelwijze zal Hij wederbrengen op uw hoofd.

heid had hij betoond ten dage, toen hij stond en het ongeluk van Juda aanzag, bespiedend, waar hij voordeel uit hetzelve zou kunnen trekken. Toen Jerusalem was ingenomen, vreemden de schatten en rijkdommen van Tempel en volk wegvoerden, Jerusalems poorten door de vijanden waren bezet en de bewoners der stad weggevoerd werden als slaven, terwijl men bij het lot hen en hunne bezittingen onder den overwinnaar verdeelde (Joël IV, 3.), toen was Edom, ofschoon een broedervolk, als een van die volken geweest, even vijandig, even gebeten op Juda. En als zag de Propheet de Edomieten daar staan, zich verheugende in Jerusalems ongeluk en des volks nederlaag, roept hij het hun toe, dat zij zich niet moesten verheugen en met welgevallen Juda's straf aanschouwen. Het was de dag hunner broederen, op welken de Heer deze zou straffen voor hunne zonden. En mogten zij zich verblijden in de verwerping Juda's, als het door Jahve scheen te zijn prijs gegeven aan de willekeur zijner vijanden? Mogten zij zich verheugen over deszelfs ondergang en door honende redenen het beschimpen, zich beroemen bij het zien van zijne zwakheid, en trotsch op eigen krachten, in hetzelve den God Israëls bespotten? Maar zij zouden niet slechts toeschouwers blijven, dit zag de Propheet, en hij waarschuwt hen daarom ook, dat zij zich niet bij de vijanden Juda's voegen, niet ook zelven de stad betreden mogten, om hunnen haat en wrok tegen de ongelukkige inwoners te voldoen, en het genoegen te smaken van nabij derzelver onheil te beschouwen, of de hand naar hunnen buit uit te strekken en mede te plunderen, hij zegt hun, zich niet te plaatsen op de wegen rondom Jerusalem, en de vlugtelingen op te vangen, om die straks als slaven te verkoopen, Zoo moesten zij niet handelen ten dage van Israëls nood, en benaauwdheid, telkens herinnert hun dit de Propheet en herhaalt het met den meesten nadruk, want waarlijk, zoo zij regt begrepen, wat dit beteekende, zij zouden zich zóó niet vertoonen. Was dit toch de tijd, dat de Heer Zijn volk bezocht en het lijden moest en onderdrukt worden, straks zou Hij het weder verheerlijken, en herstellen, en dan zou het gerigt der heidenen komen. Dan zouden deze hunne straf ontvangen voor het leed Zijn heilig volk aangedaan, Hij zou hen uitroeijen en Zijne heiligheid en regtvaardigheid in hunnen ondergang toonen. Juist in Israëls ongeluk lag voor de volken de zekerheid der straf, die hen wachtte, en was de straf van Juda zoo zwaar, wat zou die der heidenen zijn? Daarom sluit ook de Propheet zijne waarschuwing met de drangreden, ontleend uit het nabijzijn van Jahve's dag voor al de volken, als Hij aan al de volken vergelden zal, wat zij tegen Zijn volk bedreven hebben, en dus ook Edom, het meest vijandige van allen, ofschoon door afstamming zoo naauw verwant, in de eerste plaats zou straffen voor de wijze, op welke zij tegen Juda zich gedragen hadden (Jes. XXXIV, 8.). Jerusalem toch zou door de volken vertreden worden en de heidenen den berg van Gods heiligheid ontheiligen, nog was het slechts een aanvang der vernedering Juda's; want zoo als de Edomieten, vereenigd met Juda's vijanden daar hunne overwinning hadden gevierd en op den tempelberg zelven hunne drinkgelagen gehouden, zouden ook de

16. Want gelijk gij gedronken hebt op den berg Mijner heiligheid, zullen drinken al de volken voortdurend, | en zij drinken en slorpen en zijn als niet geweest.

17. En op den berg Sions zal redding zijn, en heilig is hij, | en bezitten zal Jacobs huis zijne bezittingen.

18. En het huis Jacobs zal een vuur, en het huis Joseph's eene vlam zijn, en het huis 'Esau's tot stroo, en zij ontsteken hen en verteeren ze, | en er zal geen ontkomende zijn van 'Esau's huis, want Jahve sprak het.

19. En die van het zuiden zullen bezitten den berg 'Esau's, en die der vlakte de Philistijnen, | en zij zullen bezitten het veld van Ephraïm en het veld van Samaria, en Benjamin Gil'ad.

overige volken daar hunne feesten vieren, en zonder ophouden hiermede voortgaan, om de heilige stad te ontwijden, maar het gevolg zou ook voor allen hetzelfde zijn, zij zouden er drinken en slorpen en zijn, als of zij nimmer bestaan hadden. Zoo zou de Heer hen verdelgen.

17-21. Maar wat zou dan Juda's lot wezen? Juist als de Heer de volken zou straffen, zou Hij Zijn volk herstellen, regeren en verheerlijken. Op denzelfden berg, dien de volken ontheiligden, zou, als deze waren vernietigd, eene geredde schaar zijn uit Jacobs geslacht, en hij zou weder den Heer heilig zijn, en het volk zijne bezittingen herkrijgen, hun door hunne vijanden ontnomen, dan zou het weder hereenigde Israël, het huis Jacobs (Juda) met Josephs stam (Ephraïm) Esau's kroost, als vuur de stoppelen, verteeren. Dit had Jahve zelf verzekerd, en als aan Israël zoo Gods woord zou zijn vervuld, dan zou Zijn volk het land der Edomieten in bezit nemen, en niet slechts het hunne, maar ook dat van alle rondom wonende vijanden, als het naar alle zijden zich zou uitbreiden en zijne grenzen verwijden. Die het zuiden van Juda (Josua XV, 21.) de langs de Doode Zee tot de grenzen van Edom zich uitstrekkende streek thans bewoonden, zouden dan Edoms bergen bezitten, en die hun erfdeel in de vlakte (Josua XV, 33.) hadden, welke zich langs der Philistijnen land ten westen uitstrekt, zouden dan Philistaea verkrijgen, terwijl de overige inwoners van Juda (het bergachtige gedeelte ההר Josua XV, 48.) die ten noorden woonden, zich ook naar die zijde zouden uitbreiden en de streek, die Ephraïm had bezeten en Samaria in bezit nemen. Dat men toch hier deze Judaeërs, ofschoon niet genoemd, moet verstaan blijkt daaruit, dat deze alleen nog niet genoemd waren, welke, aan de noordelijke zijde wonende, natuurlijk zich naar deze zijde moesten uitbreiden, even als de zuidelijk wonende naar het zuiden, en de westelijk wonende naar het westen. Dan zou ook Benjamin, door Ephraïm en Juda ingesloten, en ten westen door den Jordaan begrensd (Josua XVIII, 11.), zich vergrooten, en, daar reeds Ephraïms streken door Juda waren bezet, zou het zich over den Jordaan uitstrekken en Gil'ad bezitten. Zoo zou het rijk van Juda naar alle zijden vergroot zijn en bloeijen, het door de Edomieten klein geachte volk zou zich heerlijk en krachtvol vertoonen. Maar het rijk van Israël — de Propheet zwijgt er van, en wij zien er uit, hoe ook hij overtuigd was, dat het niet zou deelen in des Heeren zegeningen als een afzonderlijk rijk, maar slechts als een deel van en tegelijk met Juda, voor zoo verre het zich weder aan zou sluiten aan hen, die den Heer waren getrouw gebleven, en aan het geslacht van David, hetgeen de beloften had, van hetwelk zij zich vrijwillig hadden losgescheurd. Ook de tien stammen zouden eens bloeijen, maar onder den Koning uit Juda's stam, als behoorende tot het rijk van Juda. En niet slechts zij, die nu nog het land bewoonden, zouden dan er in vermenigvuldigen en zich uitbreiden, ook de overal verspreid levende gevangenen zouden dan terug keeren en hun erfdeel herkrijgen. Vele Judaeërs waren reeds weggevoerd, toen Jerusalem ingenomen was door Philistijnen en de met hen vereenigde volken (II Chron. XXI, 16,), en bij de strooptogten en invallen dier naburen voerden deze nog gedurig talrijke gevangenen mede, om

20. En het gevangene dezer menigte van de zonen Israëls, welke Cana'aniten zijn tot Sarfat, en het gevangene Jerusalem's, hetwelk is in Sefarad, | zij zullen bezitten de steden van het zuiden.

21. En helpers gaan op den berg Sion, om te rigten den berg 'Esau's | en voor Jahve is het koningrijk.

die als slaven te verhandelen, (Joël IV, 6, 'Amos I, 6, 9,) vooral aan de Phoeniciërs. Deze schaar van gevangenen, die nu reeds in gevangenschap verkeerden, deze zonen Israëls en medeburgers van het volk des Heeren, die aan hun vaderland waren ontrukt en, onder de Cana'aniten verkeerende, een deel schenen uit te maken van dit zondig volk, en verspreid onder hetzelve tot Sarfat (Sarepta, eene stad tusschen Tyrus en Sidon gelegen) leefden, deze zouden terugkeeren in hun vaderland, ja zelfs de uit Jerusalem weggevoerden, die, door de Tyriers aan de Grieken reeds als slaven verkocht, (Joël IV. 6,) niet meer in hun gebied aanwezig waren, zouden ook wederkeeren. Welk land echter door ספרד SEFARAD aangeduid wordt, of men er eene streek van het noorden van Klein-Azien aan den Bosporus, de Sporadische eilanden in de Achaeische Zee of Spanje door verstaan moet, is niet te bepalen, zeker is het een ver afgelegen land, naar hetwelk de handel der Tyriers hen gevoerd had. Deze gevangenen, die reeds ten tijde van 'Obadja uit hun land verwijderd waren, noemt hij hier, als de voorgangers en als het ware vertegenwoordigers van allen, die weldra hun lot zouden deelen en verspreid worden onder de volken. Alle deze ongelukkigen zouden wederkomen, en dan mede de steden van het zuiden bezitten, wier inwoners zich meer ten zuiden in Edoms land zouden uitgebreid hebben. Hieruit ziet men, dat 'Obadja hier bijzonder diegene bedoelt, als hij van HET GEVANGENE DEZER MENIGTE en HET GEVANGENE JERUSALEMS spreekt, die tijdens de inname van Jerusalem waren weggevoerd, en in die stad en hare omstreken hadden gewoond. Want zouden alle inwoners van Judaea hunne grenzen grooter maken naar de zijde hunner vroegere woonplaatsen, zoo moesten zij, die de steden van het zuiden bezetten, ten noorden van dezelve gewoond hebben, te Jerusalem en in deszelfs omtrek (Jerem. XXXIII, 13.). Zoo zouden alle streken des lands in eenen wijden kring rondom Jerusalem bewoond zijn en bloeijen, maar wie zou op den berg Sion wonen? Daar zou het middelpunt des lands zijn, *helpers*, helden en beschermers zouden zich daarheen begeven, daar blijven om den berg des Heeren en zijn volk te verdedigen, allen af te keeren, die het mogten aanvallen en alle ontheiliging van Jave's verblijf af te wenden. Daar zouden zij, rondom den troon des Heeren, gereed staan elke beleediging des volks te wreken, en van hen zou het gerigt uitgaan over Israëls vijanden, over 'Esau's berg in de eerste plaats, en zij zouden voltrekken, wat de Heer had bedreigd aan Edom, zij zouden Zijnen wil uitvoeren aan Zijne vijanden, en Zijn volk beschermen, opdat het blijken zou, dat Jahve Koning was, die Zijne tegenstanders vernietigt, maar Zijne dienaren helpt. Men ziet het, hoe de Propheet juist het straffen van Edom op den voorgrond plaatst, als de roeping dier helpers, verdedigers en wrekers des volks, en als een teeken, dat Jahve Koning is, om daardoor ten slotte nog eens tot zijn hoofdonderwerp, Edom's straf, terug te keeren, en, daar hij dezelve als het groote werk dier wrekers, als het sterkste bewijs van des Heeren magt en regtvaardig bestuur beschouwt, tevens Edom als het meest vijandige volk tegen Israël, als het meest zondige en wederspannige tegen den Heer aan te wijzen.